

บทที่ 3

พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

3.1 บทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเราในอดีต

บทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเราในอดีตมีสัมพันธ์กับพัฒนาการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์การแพทย์โดยเฉพาะวิชานิติเวชศาสตร์ ซึ่งพัฒนามาตั้งแต่ 3,000 ปี ก่อนคริสตกาล จีนรู้จักใช้กัญชาเป็นยาในการผ่าตัด และเมื่อ 1,900 - 1,700 ปี ก่อนคริสตกาล กฎหมาย ฮัมมูราบี (The Code of Hammurabi) เป็นกฎหมายฉบับแรกของโลกที่ได้บัญญัติเรื่องความประมาทของแพทย์¹ ต่อมาปี 460 - 355 ปี ก่อนคริสตกาล ในประเทศกรีก ฮิปโปเครติส เป็นผู้นำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการแพทย์ ในศตวรรษที่ 9 ได้ใช้แพทย์เป็นผู้เชี่ยวชาญสำหรับพิธีสูงน้การข่มขืนกระทำชำเราในศาล²

ใน ค.ศ. 1249 (พ.ศ. 1792) แพทย์ถูกเรียกไปเป็นพยานในศาลในกรณีแห่งลุก (ที่ Bologna) และจากปลายศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา แพทย์ที่ Bologna ต้องเกี่ยวข้องกับกรตรวจบาดแผลและตรวจยาพิษด้วยและมีการผ่าศพตรวจทั่วไปในอิตาลีเพราะเมืองต่าง ๆ มีกฎหมายให้แพทย์ต้องไปเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในศาล

ใน ค.ศ. 1597 (พ.ศ. 2140) Codronchius ได้เขียนตำราออกมาให้ชื่อว่า Methodus testificandi (Method of testifying) เกี่ยวกับการให้ความเห็นในเรื่องบาดแผล ความผิดทางเพศ และอธิบายถึงรูปแบบของการเขียนรายงานด้วย

ในศตวรรษที่ 16 นิติเวชมีบทบาทเด่นชัดในศาสนาโรมันคาทอลิก โบสถ์โรมันคาทอลิก

---

¹ B. Spector, "The Growth of Medicine and the Letter of the Law," in Burns (ed.), *Legacies in law and Medicine*, pp. 274.

² วิชญ์ อังประพันธ์, *นิติเวชศาสตร์* (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530), หน้า 18.

จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ในการพิสูจน์ความชั่วร้ายหรือความบริสุทธิ์ การตายอย่างกระทันหันของสันตปาปาและกษัตริย์แพทย์ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในศาลหลักคินให้วิชานิติเวชศาสตร์เริ่มมีบทบาทในสังคม³ ในปี ค.ศ. 1532 ประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของยุโรปได้บัญญัติเรื่องพยานหลักฐานทางการแพทย์ไว้⁴ ซึ่งในประเทศอังกฤษ พยานทางการแพทย์ได้มีบทบาทเกี่ยวกับการพิสูจน์ความตายในศาลโคโรเนอร์⁵ งานของโคโรเนอร์ในยุคนั้นคือการสงวนรักษาทรัพย์สินของกษัตริย์ ทรัพย์สินของผู้กระทำผิดฐานฆ่าตัวตายซึ่งเป็นโทษร้ายแรงจะต้องถูกรับเป็นของกษัตริย์ และในราวกลางศตวรรษที่ 16 บทบาทในการช่วยเหลือศาลในการพิจารณาคดีนั้นได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางมากขึ้นโดยเฉพาะในทางคดีที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และแพทยศาสตร์ ในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ⁶ โดยปรากฏจากคำกล่าวของท่านผู้พิพากษา Saunders ในปี ค.ศ. 1553 ในคดี Buckley v. Rice - Thomas (ค.ศ.1554) ถึงการยอมรับผู้เชี่ยวชาญว่า

“เมื่อกรณีปรากฏขึ้นในกฎหมายของเราว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์หรือศาสตร์ในสาขาอื่นใดก็ตาม เราจะขอความช่วยเหลือจากนักวิทยาศาสตร์หรือผู้รู้ในศาสตร์สาขานั้น สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ควรยกย่องเรา จึงไม่อาจปฏิเสธการยอมรับศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ นี้ได้ และเราควรยอมรับและสนับสนุนในคุณค่าของสิ่งที่ควรยกย่องนี้”⁷

ในสมัยโบราณนั้นการพิจารณาคดีในแทบทุกประเทศจะเป็นระบบไต่สวน ลูกขุนจะมาจากคนในท้องถิ่น ซึ่งมักจะถูกคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ (jurors with special knowledge) ลูกขุนจะเป็นพยานและผู้สืบสวนข้อเท็จจริง ในคดีที่จำเลยถูกกล่าวหาว่าข่มขืน Mariette de Garrigues อายุ 15 ปี ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อปี 1545 ลูกขุนถูกคัดเลือกจากนางผดุงครรภ์ซึ่งให้ความเห็นใน

³ Carol A.G. Jones, Expert Witness : Science, Medicine, and the Practice of Law (Oxford : Clarendon Press 1994), pp. 17.

⁴ Spector, “The Growth of Medicine,” : 287.

⁵ Carol A.G. Jones, Expert Witness, pp. 20.

⁶ G.D. Wakes, An Introduction to evidence, 3 rd ed. (London : Sweet & Maxwell, 1967), pp.172.

⁷ Sir Rupert Cross and Colin Tapper, Cross on evidence, 7 th ed. (London : Butterworths, 1990), pp. 493.

ศาลว่า จากการตรวจสอบไม่พบความผิดปกติที่อวัยวะสืบพันธุ์ของผู้เสียหาย คณะลูกขุนได้ตัดสินว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์⁸ ในประเทศอังกฤษ เมื่อปี 1735 เด็กหญิงอายุ 11 ปี ได้รับการตรวจร่างกายโดยนางผดุงครรภ์พบว่ามีการกระทำความผิด⁹ คดีกล่าวหาชายชาวสก๊อตอายุ 60 ปี ว่าข่มขืนเด็กหญิงอายุ 7 ปี ซึ่งได้รับการตรวจร่างกายโดยหญิงมีสามีและแพทย์ (surgeon) พบว่าจำเลยกระทำความผิด¹⁰ และในคดีเด็กหญิงอายุ 9 ปี ถูกข่มขืนโดย Martin Page พบว่าจำเลยซึ่งเป็นคนรับใช้บิดาของเด็กหญิงกระทำความผิดและได้มีการใช้คำว่า “ถ่วงถ้ำ” (penetration) ตั้งแต่นั้นมา

ระบบกฎหมายในประเทศอังกฤษได้ใช้เวลาหลายร้อยปีพัฒนาบทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญ โดยแยกบทบาทของลูกขุนและผู้เชี่ยวชาญอย่างชัดเจนในเรื่องของข้อเท็จจริงและการให้ความเห็น บทบาทของผู้เชี่ยวชาญได้พัฒนาจากลูกขุนผู้มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญ (Special jury) ซึ่งสามารถตัดสินคดีได้ตามอำเภอใจตนเอง มาเป็นการแบ่งแยกอย่างเด็ดขาดระหว่างลูกขุนและพยาน ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและผู้เชี่ยวชาญ¹¹ Stephens กล่าวว่า judges of evidence given by other¹² บทบาทของผู้เชี่ยวชาญเปลี่ยนจากกึ่งตุลาการ (quasi - judicial) มาเป็นฐานะของพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้มีการกำหนดขอบเขตของบทบาทของลูกขุนและพยานผู้เชี่ยวชาญอย่างชัดเจน¹³ เนื่องจากลูกขุนได้ถูกลดบทบาทลง ลูกขุนที่รู้เห็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในคดีจะถูกกีดกันไม่ยอมให้ตัดสินในคดีนั้น ต่อมาเริ่มมีการนำพยานบุคคลมาให้คำเบิกความในศาลถึงข้อเท็จจริงที่ตนพบเห็น หรือได้ยินมาอันเกี่ยวกับคดี และในช่วงเวลานี้เองที่เกิดหลักเรื่องพยานความเห็น (Opinion rule) ซึ่งมีว่าพยานจะต้องเบิกความเฉพาะสิ่งที่ตนพบเห็นหรือได้ยินมาไม่ใช่เบิกความตามข้อสรุป หรือตาม

⁸ Ackernecht , *History of Legal Medicine* ,pp. 267.

⁹ Forbes, *Surgeons at the Baily* , pp.89.

¹⁰ 3 Dyer 304 am 13 abd 14 Eliz . 683, 51.

¹¹ Carol A.G. Jones , *Expert Witness* , pp. 23.

¹² Sir J.F. Stephens, *A History of the Criminal Law of England, vol. i and ii* (New : York Franklin, 1883) , pp.

¹³ Carol A.G. Jones, *Expert Witness* , pp. 31.

ความเห็นของพยานเอง¹⁴ และมีเพียงผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นที่สามารถให้พยานหลักฐานในรูปของความเห็น¹⁵ ในฐานะเป็นข้อยกเว้นของหลักเรื่องพยานความเห็น

นับจากกลางศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา บทบาทของลูกขุนค่อย ๆ แยกตัวจากบทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญ หากลูกขุนต้องการข้อมูลจากบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในการวินิจฉัยคดี ข้อมูลเหล่านั้นจะมาจากพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งยื่นอยู่ในคอกพยาน¹⁶ และถูกควบคุมโดยผู้พิพากษา ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดบทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญ

พยานผู้เชี่ยวชาญสามารถให้ข้อแนะนำในความสับสนทางวิทยาศาสตร์ อันเป็นประเด็นซับซ้อนตามความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นปัญหาแก่ศาล ความรอบรู้ของพยานผู้เชี่ยวชาญได้รับความไว้วางใจในการที่จะช่วยเหลือพิสูจน์ความจริงที่แฝงเร้นนั้น ให้ศาลสามารถสรุปข้อเท็จจริงได้อย่างสอดคล้อง¹⁷ พยานผู้เชี่ยวชาญได้รับการยอมรับอย่างมากนับจากคดี *Folkes v. Chadd* (1782) ซึ่ง นาย Smeaton ผู้เป็นวิศวกรผู้มีชื่อเสียงถูกเรียกมาให้ความเห็นเป็นพยานถึงสาเหตุแห่งการตื้นเขินของอ่าวว่า เป็นผลมาจากเขื่อนกั้นน้ำทะเลหรือไม่ โดยการให้ความเห็นของวิศวกรผู้นี้ได้อาศัยการตรวจสอบสภาพของชายฝั่งทะเล ทางไหลเวียนของน้ำและทิศทางของกระแสนม การขุดลอกของทรายประกอบการเปรียบเทียบกับอ่าวอื่นซึ่งมิได้มีการสร้างเขื่อนกั้นน้ำทะเล ซึ่งบุคคลทั่วไปไม่อาจให้ความเห็นได้¹⁸ พยานผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์จึงได้รับความเชื่อถืออย่างสูงควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์

หลังจากคดี *Folkes v. Chadd* เป็นต้นมา บทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญได้รับการยอมรับไปพร้อม ๆ กับทักษะความเชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกพัฒนาขึ้น Dr. Alfred Swaime Taylor เป็นผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชที่มีบทบาทเด่นคนหนึ่ง ในปี 1859 Taylor ในฐานะผู้เชี่ยวชาญ

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁴ *Adams v. Canon* 73 Eng. Rep 117 b.15 (K.B. 1622) Lord Coke ตัดสินในคดีนี้ว่า

It is not satisfactory for a witness to say, that he thinks or persudeth himself.

¹⁵ Carol A.G. Jones, *Expert Witness*, pp.33.

¹⁶ *Ibid*, pp.32.

¹⁷ *Ibid*, pp.4.

¹⁸ Sir Rupert Cross and Colin Tapper, *Cross on Evidence*, pp. 493.

ของศาลในการพิจารณาคดีที่ Thomas Smedurst เป็นจำเลย Taylor เสนอพยานหลักฐานเกี่ยวกับการตรวจของเหลวจากร่างกายของเหยื่อ และเขายอมรับในศาลว่าเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบของเหลวอาจมีการปนเปื้อน¹⁹ Spilsbury เป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการยอมรับอย่างมากในศาลในการสืบสวนอาชญากรรม ในปลายศตวรรษที่ 19 พยานหลักฐานของเขาสามารถเอาผิดกับนักฆ่ามากกว่าร้อยคน โดยอาศัยการตรวจพิสูจน์ทางนิติเวช ซึ่งรวมถึงการตรวจพิสูจน์คราบเลือด คราบอสุจิ เส้นผม น้ำลาย หรือลักษณะทางชีวภาพ ด้วยการเชื่อมโยงระหว่างผู้ต้องสงสัยกับร่องรอยของอาชญากรรม โดยอาศัยหลักของ Locard ที่ว่า "every contact leaves a trace" และการตรวจพิสูจน์ดังกล่าวสามารถควบคุมสังคมให้รอดพ้นจากอาชญากรรมได้²⁰ ในปี ค.ศ. 1893 มีการพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนอาชญากรรม (criminalistics) ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษในปี 1907 และในปี 1910 Locard ริเริ่มก่อตั้งสถาบันสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมในฝรั่งเศส ปี 1935 ในอังกฤษได้มีการก่อตั้งของ Metropolitan Police Laboratory ในขณะที่สหรัฐอเมริกาได้ก่อตั้ง FBI Laboratory ขึ้นในปี 1932²¹

Hamish Walls อธิบายว่าหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ คือ ความสงสัยได้เปลี่ยนไปสู่ความแน่นอนอย่างมีเหตุผล ไม่ว่าผู้ันั้นจะถูกตัดสินว่าผิดหรือไม่ผิด²² ในปี ค.ศ. 1945 Lundquist รายงานว่าการพบเอ็นไซม์อะซิดฟอสฟาเตส (acid phosphatase) จากน้ำหลังของต่อมลูกของหมากรู้ชายนั้น ควรจะนำมาใช้ตรวจหาลักษณะจำเพาะของน้ำอสุจิ ต่อมาจึงมีผู้นำเอาการตรวจเอ็นไซม์นี้มาใช้ในทางนิติเวชศาสตร์ เพื่อตรวจหาน้ำอสุจิในคดีความผิดทางเพศกันอย่างแพร่หลาย²³ การตรวจหาคราบอสุจิโดยหาเอ็นไซม์นี้ได้มีผู้นำไปเสนอต่อศาลสูง

¹⁹ Carol A.G. Jones, Expert Witness , pp. 85.

²⁰ Ibid , pp. 88 - 92.

²¹ Ibid , pp. 92 - 94.

²² H.J.Walls, Expert Witness: My Thirty Years in Forensic Science (London : Johnlong, 1972) ; H.J.Walls, Forensic Science (London : Sweet & Mazwell, 1968)

²³ Lundquist , F.: Nord. med. 1946, 28 L 2131 quoted after Lundquist (No.g).

แห่งรัฐแมสซาชูเซตส์ และศาลให้การยอมรับพยานหลักฐานดังกล่าว²⁴

ส่วนในประเทศไทย ปรากฏจากหลักฐานในกฎหมายตราสามดวง (ซึ่งเป็นกฎหมายที่ชำระสะสางรวบรวมมาจากกฎหมายเก่าดั้งเดิมสมัยกรุงศรีอยุธยา) ในรัชกาลที่ 1 ว่าการตรวจพิสูจน์บาดแผล การชันสูตรพลิกศพ เหล่านี้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีชื่อเรียกว่า “นายพะท่ามระง” ดังข้อความในพระไอยการลักษณะวิวาทคำติกัน ดังนี้

“21 มาตราหนึ่ง ทวยราษฎรวิวาทคำติกันมายังแห่งให้กฎหมายบาทเจบใช้ให้นายพะท่ามระงดูบาทเจบจงต้องแก้ผ้าแดงเจบปวดด้วยมือไม้เหล็กคิดแคลงประการใดก็คิดให้จงต้องแก้ผ้ามีเข้าใจให้บอกกล่าวว่ามีเรียน ถ้าอวดรู้สุมิดใช้บาดเจบเขานั้นตกอยู่แก่นายพะท่ามระง ผู้คุมนั้นสอบสวน ตกแก่ภูคาคผู้ตราสำนั้นส่วนหนึ่ง ถ้าตีพันแทงกันมีตาย ให้นายพะท่ามระงเอาตัวมาตราบาทเจบไว้ ถ้าตายใช้ให้ไปดูถึงที่นั้น”

ในระยะต่อมาเริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาระบบกฎหมายก็ได้มีการพัฒนามาโดยลำดับ รวมทั้งการแพทย์แผนปัจจุบันได้เข้ามาในประเทศไทยและได้รับความนิยมนจากประชาชนอย่างแพร่หลาย ซึ่งมีผลให้งานนิติเวชศาสตร์เปลี่ยนแปลงและพัฒนาโดยลำดับ

งานนิติเวชที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาติไทยก็คือ การชันสูตรพระบรมศพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ที่สวรรคตโดยต้องอาวุธปืนในที่บรรทมในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2489 และอาจารย์สงกรานต์ นิยมเสน ซึ่งเป็นกรรมการชันสูตรพระบรมศพด้วยผู้หนึ่งได้เสนอต่อคณะกรรมการให้มีการทดลองยิงศพ และคณะกรรมการได้อนุมัติจึงได้มีการทดลองยิงศพเกิดขึ้น การทดลองครั้งนั้นนับได้ว่าเป็นการทดลองทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่นำผลมาใช้ให้ความเห็นต่อศาลเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

ส่วนบทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา นั้นมักจะขึ้นอยู่กับพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการรวบรวมพยานหลักฐาน แต่การส่งผู้เสียหายไปให้แพทย์ตรวจร่างกายขึ้นอยู่กับดุลพินิจของพนักงานสอบสวน ทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุ บางครั้งพนักงานสอบสวนต้องทำเอง ดังนั้นหากพนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพยานหลักฐานในคดี ตลอดจนไม่มีความรอบคอบหรือปล่อยเวลาให้เนิ่นช้า และมีได้เปิดโอกาสให้พยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีบทบาทตั้งแต่เริ่มคดีแล้ว ย่อมไม่อาจได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่มีประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความจริงในคดีได้

²⁴ Fisher, R.S., "Acid Phosphatase As Evidence of Rape", New Eng. J. Med. 240 (1949) : 738.

8.2 เหตุผลความจำเป็นในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า คดีข่มขืนมักเป็นคดีที่ขาดประจักษ์พยาน แต่จากสภาพการณ์แห่งคดีมักปรากฏร่องรอยแห่งการข่มขืนกระทำชำเรา ร่องรอยเหล่านั้นอาจเป็นร่องรอยทางกายภาพ เช่น สถานที่เกิดเหตุปรากฏร่องรอยการต่อสู้ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงเหตุการณ์ได้ด้วยตนเอง แต่ร่องรอยบางอย่างเป็นพยานหลักฐานทางชีวภาพหรือเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นักกฎหมายไม่อาจวิเคราะห์ จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ* ตรวจสอบพิสูจน์ ไม่ว่าจะเป็นบาดแผลที่เกิดจากการต่อสู้ข่มขืน คราบเลือด คราบอสุจิ ที่ปรากฏทั้งที่ร่างกายหรือเสื้อผ้าของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และที่ปรากฏอยู่ในสถานที่เกิดเหตุ ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ก็คือแพทย์ผู้ตรวจร่างกาย ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานผู้เชี่ยวชาญจากกองพิสูจน์หลักฐานกรมตำรวจ และผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันนิติเวช กรมตำรวจนั่นเอง ซึ่งมักจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับตั้งแต่เริ่มคดี

ในคดีข่มขืนกระทำชำเราโจทก์มักเป็นฝ่ายอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญ เช่น แพทย์ที่ตรวจร่างกายผู้เสียหายหรือนักวิทยาศาสตร์จากกองพิสูจน์หลักฐาน ผู้ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับตั้งแต่เริ่มคดีนั้นเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ เพราะในคดีเหล่านี้อาชญากรมักจะทิ้งร่องรอยหลักฐานไว้เสมอ เว้นแต่พยานหลักฐานจะถูกทำลาย หรือวันเวลาล่วงเลยไปพื้นระยะเวลาที่จะสามารถตรวจพบพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้ กล่าวคือยิ่งกาลเวลาผ่านไปนานเท่าใดการตรวจพบพยานหลักฐานก็จะยิ่งมีน้อยขึ้นเท่านั้น” ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญผู้ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับตั้งแต่เริ่มคดีจึงมีบทบาทสำคัญยิ่ง การที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจพยานหลักฐานโดยไม่ละเอียดหรือตรวจโดยมิได้คำนึงถึงพยานหลักฐาน หรือขาดความรู้

---

* ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 ใช้คำว่า ผู้ชำนาญการพิเศษ กล่าวคือ “ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของเขานั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีในการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลองหรือกิจการอย่างอื่น ๆ” แต่ในต่างประเทศใช้คำว่า expert witness ทั้งผู้เชี่ยวชาญในทางแพ่งและทางอาญา

²⁵ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์ , “แพทย์กับผู้เสียหายจากการถูกร่วมเพศทางทวารหนัก”, สารศิริราช 47 (กุมภาพันธ์ 2538) : 175.

ความเข้าใจในการตรวจและการลงความเห็นแล้ว ย่อมไม่อาจตรวจหรือให้ความเห็นในภายหลังได้อีกเลย

โดยปกติแล้วในการนำสืบพยานบุคคล สิ่งที่ประสงค์จะได้จากถ้อยคำเบิกความของพยานก็คือข้อเท็จจริงที่บุคคลนั้นได้รู้ได้เห็นหรือได้ทราบมาด้วยตนเอง ดังเช่นที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 95 ว่าห้ามมิให้ยอมรับฟังพยานบุคคลใดเว้นแต่บุคคลนั้นเป็นผู้ที่ได้เห็นได้ยินหรือได้ทราบข้อความในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นมาด้วยตนเอง ดังนั้นการรับฟังพยานบุคคลจึงมีกฎเกณฑ์ห้ามมิให้ยอมรับฟังถ้อยคำของพยานในลักษณะที่เป็นความเห็นหรือความคาดคะเน ในกฎหมายต่างประเทศ เช่น Federal Rules of Evidence (FRE) ของสหรัฐอเมริกา มีกฎเกณฑ์ห้ามรับฟังพยานความเห็นไว้โดยชัดแจ้ง การแสดงความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญแตกต่างจากการแสดงความคิดเห็นโดยพยานที่มีไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ (Lay witness) ซึ่งกฎข้อ 701 แห่ง FRE กล่าวว่าเมื่อพยานบุคคลผู้นั้นไม่ได้เบิกความในฐานะผู้เชี่ยวชาญ คำเบิกความของพยานผู้นั้นในรูปความคิดเห็นหรือข้อสรุปจะต้องจำกัดอยู่เฉพาะความคิดเห็นหรือข้อสรุปซึ่ง

- (a) สิ่งที่พยานผู้นั้นรับรู้โดยธรรมชาติ หรือ โดยเหตุผลของมัน และ
- (b) อาจที่จะแสดงความเห็นได้ เพื่อให้เกิดความกระจ่างในคำเบิกความหรือความหมายของข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น ๆ

แต่สำหรับกฎหมายไทยถึงจะไม่มีบทบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ศาลก็มีอำนาจปฏิเสธพยานหลักฐานที่ฟุ่มเฟือยเกินสมควร ประวิงให้ชักช้า หรือไม่เกี่ยวกับประเด็น โดยงดการสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้นเสียได้ เหตุผลที่ศาลไม่ยอมรับฟังพยานความคิดเห็นนั้น เป็นเพราะว่าถ้ายอมรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านี้แล้ว ศาลก็จะต้องเอาความเห็นของบุคคลอื่นมาใช้ในการวินิจฉัยคดีทั้งสิ้น เป็นการยอมให้พยานหรือบุคคลอื่นมาทำหน้าที่แทนศาล²⁶ วัตถุประสงค์ของหลักนี้ก็เพื่อจะได้พยานบุคคลเบิกความตามความรู้เห็นส่วนตัวที่ตนทราบ และห้ามการเบิกความถึงคำบอกเล่าของคนอื่น และการแสดงความคิดเห็นโดยการคาดการณหรือเดา แทนที่จะเกิดจากการสังเกตหรือการรับรู้ของตนเอง เมื่อพิจารณาในแง่นี้จะเห็นว่าหลักเรื่องพยานบอกเล่า และพยานความเห็นเกิดมาจากต้นตอเดียวกัน หลักทั้งสองประการมาจากแนวความคิดที่ว่า หน้าที่ของพยานในระบบกล่าวหา ก็คือเบิกความว่าคนรู้หรือเห็นอะไร ไม่ใช่ว่าคนคิดหรือได้ยินคนอื่นพูดว่าอย่างไร หลักพยานความเห็นระยะแรกจึงเป็นการวินิจฉัยว่า ถ้อยคำอย่างไรที่ถือว่าเป็นการแสดงความเห็น และเมื่อเป็น

²⁶ พรเพชร วิชิตชลชัย, ศาสตร์ินาษฏกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศูนย์แพก จำกัด, 2538), หน้า 225.

ความเห็นแล้วศาลย่อมปฏิเสธไม่ยอมรับฟัง²⁷

ข้อยกเว้นกฎเกณฑ์การห้ามรับฟังพยานความเห็นที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การรับฟังความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ²⁸ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 99²⁹ เหตุที่เกิดมีความจำเป็นต้องรับฟังพยานประเภทนี้เกิดจากการที่ศาลหรือคณะลูกขุนไม่สามารถจะเข้าใจประเด็นข้อเท็จจริงบางข้อที่เกี่ยวกับศาสตร์หรือวิทยาการแขนงใดแขนงหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยความชำนาญ ประสบการณ์ หรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ จะอธิบายให้ศาลและคณะลูกขุนเข้าใจได้ จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยบุคคลผู้ซึ่งได้รับการฝึกฝน และมีประสบการณ์สูงเป็นพิเศษในทางเฉพาะด้าน ในการที่จะช่วยเหลือพิสูจน์ถึงความจริงนั้น³⁰ ซึ่งนับว่าพยานผู้เชี่ยวชาญยิ่งจะทวีบทบาทมากยิ่งขึ้นดังที่ว่า “พยานผู้เชี่ยวชาญได้รับการยอมรับอย่างดีที่สุด แต่มิใช่ในฐานะของข้อยกเว้นของกฎเกณฑ์ในเรื่องพยานความเห็นและพยานบอกเล่า แต่ได้รับการยอมรับเนื่องจากความสำคัญของพยานผู้เชี่ยวชาญนั่นเอง”³¹

การใช้พยานผู้เชี่ยวชาญเข้าพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้พัฒนากว้างขวางขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมกับ

²⁷ เข็มชัย ชุตินวงศ์ “พยานผู้เชี่ยวชาญในสหรัฐอเมริกา,” หน้า 44.

²⁸ พรเพชร วิชิตชลชัย, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*, พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 227.

²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 99 “ถ้าศาลเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องตรวจบุคคล วัตถุ สถานที่ หรือผู้เชี่ยวชาญตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 129 และ 130 เมื่อศาลเห็นสมควรไม่ว่าการพิจารณาคดีจะอยู่ในชั้นใด หรือเมื่อมีคำขอของคู่ความฝ่ายใด ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติ มาตรา 87 และ 88 ให้ศาลมีอำนาจคำสั่งกำหนดการตรวจหรือการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ เช่นว่านั้นได้”

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ไม่ตัดสิทธิของคู่ความในอันที่จะเรียกบุคคลผู้มีความรู้เชี่ยวชาญมาเป็นพยานฝ่ายตนได้”

³⁰ M.J. Fox, *Lawyer's concise guide to trial procedure*, 2 nd ed. (N.J.: Prentice-Hall, pp. 2.

³¹ B. Robertson, and G.A. Vignaux, “Expert evidence: law practice and probability,” *Oxford Journal of Legal Studies*, pp. 392.

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ กฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับวิชาการแผนใหม่ก็เกิดขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อรองรับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าออกไปไม่หยุดยั้ง นอกจากนี้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงก็มีที่ใช้กว้างขวางขึ้นนี้ ตัวอย่างของการพัฒนาการใช้วิทยาศาสตร์ทางชีวภาพช่วยพิสูจน์ข้อเท็จจริง เช่น การวิเคราะห์กลุ่มเลือดเพื่อพิสูจน์ความเป็นบิดากับบุตร* ตรวจเลือดเพื่อหาปริมาณแอลกอฮอล์ ตลอดจนตรวจหาคราบเลือด คราบอสุจิ เส้นผม เส้นขน และการตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอจากพยานวัตถุทางชีวภาพ เพื่อพิสูจน์คดีข่มขืนกระทำชำเรา

พยานผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทในคดีข่มขืนกระทำชำเราเนื่องจาก

ก. ประเด็นข้อพิพาทเป็นปัญหาซึ่งคนธรรมดาไม่อาจตัดสินได้โดยใช้ความรู้ ความสามารถ หรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของวิญญูชน เพราะประเด็นนั้นเกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้ที่สามารถตัดสินได้ก็แต่เฉพาะผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นที่จะสามารถคลี่คลายปัญหาข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นในวัตถุพยาน โดยเฉพาะพฤติการณ์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรามักปรากฏพยานหลักฐานจากการกระทบกระทั่ง การหลังของน้ำอสุจิ การตกติดของเส้นผม เส้นขน ตลอดจนร่องรอยการฉีกขาดของอวัยวะสืบพันธุ์ ซึ่งอาจพบคราบโลหิต พยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานทางชีวภาพ จำต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์หรือวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์พิสูจน์พยานหลักฐานดังกล่าว

ข. พยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีความรู้ความชำนาญ โดยเฉพาะพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเราจะต้องเป็นผู้มีความรู้จากการศึกษาเล่าเรียนจนได้ปริญญาทางวิทยาศาสตร์ หรือทางการแพทย์ บุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเราได้จะต้องมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการตรวจวัตถุพยาน หรือพยานหลักฐานทางชีวภาพที่พบในที่เกิดเหตุ หรือพบจากการตรวจร่างกายของผู้เสียหายและผู้ต้องหา ซึ่งก็ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญจากกองพิสูจน์หลักฐาน และสถาบันนิติเวชวิทยา รวมทั้งแพทย์ผู้ตรวจร่างกายของผู้ต้องหาและผู้เสียหายที่พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไปตรวจ

---

* ศาลในคดี Beach v. Beach 114 F. 2d 479 (D.C. Cir 1940) ตัดสินว่าการทดสอบกลุ่มเลือดด้วยวิธีการถูกต้อง รับฟังได้เป็นยุติในการพิสูจน์ว่าบุคคลสองคนไม่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต

ความจำเป็นของการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ ในการพิสูจน์คดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเรามาจากสภาพการณ์ของคดี ซึ่งพยานหลักฐานที่ปรากฏไม่สามารถทำให้ศาลหรือผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญาเข้าใจความหมายหรือข้อเท็จจริงที่ซ่อนแฝงไว้ได้ ภายใต้สภาพการณ์แห่งคดีดังกล่าวนี้เอง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยเหลือ ให้ความกระจ่างเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นนั้นต่อศาล (making a mute piece of physical evidence reveal additional facts)³² เพื่อที่ศาลจะเข้าใจเรื่องราวข้อเท็จจริงและจะได้นำไปกดดันกรองวินิจฉัยคดีต่อไป ซึ่งในการให้การต่อศาลของผู้ชำนาญการพิเศษนั้นอาจใช้กระบวนการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ หรือโดยใช้ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ในเรื่องที่พยานหลักฐานนั้น ๆ จำต้องใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาวิเคราะห์ ซึ่งจะ เป็นข้อเท็จจริงที่ผู้เชี่ยวชาญได้เปิดเผยข้อเท็จจริงที่แฝงเร้นศาลทราบ เพื่อประกอบการวินิจฉัยข้อเท็จจริงเหล่านี้บุคคลธรรมดาทั่ว ๆ ไปซึ่งมิได้มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว จะไม่สามารถอธิบายหรือถ่ายทอดให้ศาลทราบได้ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นบุคคลผู้ที่มีความรอบรู้ในเรื่องราวเฉพาะเป็นการพิเศษ โดยความรอบรู้เช่นว่านั้นเกิดจากการศึกษาหรือจากประสบการณ์เฉพาะคน³³

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หมายความว่า ความเห็น หรือ คำวินิจฉัยที่ผู้เชี่ยวชาญกล่าวอ้างหรือยืนยัน จะต้องเป็นผลที่ได้มาจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์อันเป็นที่ยอมรับ ผู้พิพากษา Blackmun ได้ประเมินผลความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ไว้ดังนี้คือ*

(1) ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่กล่าวอ้างได้ผ่านการตรวจสอบถึงความถูกต้องของทฤษฎีพื้นฐานแล้ว

³² J.M. Fitzgerald, Handbook of criminal investigation (N.Y.: ARCO Publishing, n.d.) , pp. 192.

³³ H.C. Black, Black's law dictionary, 5 th ed. (Minn:West Publishing,1979), pp. 519.

In order to assess the reliability of novel scientific evidence under under Rule 702, the court instructed court to look at (1) Whether the scientific knowledge being presented has been tested or whether it underlying theory can be falsified (2) Whether it has been subject to peer review and publication; (3) What the techniques known rate of error is ; abd (4) Whether the technique is generally accepted in the relevant community

- (2) มีการตีพิมพ์ และเผยแพร่ผลงานการวิจัยทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ
- (3) อันตรายความเสี่ยงของความผิดพลาดทางการทดลองอยู่ในระดับใด
- (4) เทคนิคและวิธีการทดลองเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้อง

ข้อ

ท่านผู้พิพากษา Per Lawton L.J. ได้กล่าวในคดี R. v. Turner (1975) ว่า ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นศาลสามารถรับฟังได้ เมื่อความเห็นเช่นนั้นเป็นความเห็นในเรื่องที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์และความรู้ของผู้พิพากษาหรือลูกขุน แต่หากการพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวนั้น ศาลหรือลูกขุนสามารถวินิจฉัยได้เองโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ศาลก็ไม่จำเป็นต้องรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น³⁴ กล่าวคือศาลจะไม่ยอมรับฟังความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ ในปัญหาที่สามารถตัดสินได้โดยความรู้ของคนธรรมดาสามัญ³⁵

นอกจากนั้น พยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องสามารถนำความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ที่มีอยู่นั้นถ่ายทอดให้ศาลเข้าใจในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปวินิจฉัยคดี ดังที่ Lord President Cooper ได้กล่าวในคดี Davie v. Edinburgh Magistrates (1953) ว่าผู้เชี่ยวชาญมีหน้าที่ให้ความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้พิพากษา เพื่อที่จะสามารถพิจารณาวินิจฉัยคดีได้ถูกต้อง โดยอาศัยความรู้ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญนั้นมาวิเคราะห์พยานหลักฐานและวินิจฉัยพิพากษาคืออย่างอิสระ³⁶

จึงอาจสรุปได้ว่า ความจำเป็นของการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นขึ้นกับลักษณะของพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีลักษณะ 2 ประการ ประกอบกันดังนี้

- (1) ความเป็นผู้มีรู้ความชำนาญมีประสบการณ์เป็นพิเศษ
- (2) สามารถในการเป็นพยานเป็นประโยชน์ต่อศาลในการวินิจฉัยคดี³⁷

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁴ Sir Rupert Cross and Colin Tapper, *Cross on evidence*, 7 th ed., pp. 491.

³⁵ ประมุข สุวรรณศร , *กฎหมายลักษณะพยาน* , พิมพ์ครั้งที่ 7, หน้า 131.

³⁶ Sir Rupert Cross and Colin Tapper, *Cross on evidence* , 7 the ed., pp. 494.

³⁷ รุจิรัตน์ ชุมวรรค “พยานผู้เชี่ยวชาญการพิเศษในคดีอาญา,” หน้า 56.

3.8 การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในคดีฆาตกรรมกระทำฆ่าเรา

พยานหลักฐานในคดีฆาตกรรมกระทำฆ่าเรามีความสำคัญตั้งแต่เริ่มสอบสวน ผลการตรวจพิสูจน์วัตถุพยานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อรูปคดี จึงมีความสำคัญที่จะต้องเก็บรักษาตลอดจนใช้เทคนิคการตรวจพิสูจน์วัตถุพยานด้วยความระมัดระวัง วิชาวิทยาการตำรวจ (criminalistics) ได้มีการพัฒนาขึ้นเพื่อที่จะศึกษาให้รู้ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้น โดยอาศัยจากหลักฐานวัตถุพยาน เพื่อช่วยให้พนักงานสอบสวนได้ทราบถึงผลการตรวจพิสูจน์และเพื่อประมวลลำดับเหตุการณ์ว่าคนร้ายกระทำความผิดอย่างไรต่อไป

การตรวจพิสูจน์ในคดีฆาตกรรมกระทำฆ่าเราเป็นการตรวจทางชีวเคมี ซึ่งชีววัตถุพยานที่แสดงความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างผู้ต้องหาและผู้เสียหาย

1. การตรวจรูปร่างลักษณะ (cell morphology)

1.1 การดูด้วยตาเปล่า (gross examination) เช่น การดูลักษณะของเส้นผม เส้นขน รวมทั้งการใช้แว่นขยายที่ส่องดู

1.2 การดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ (microscopic examination) เช่น การดูรูปร่างลักษณะของเซลล์แต่ละชนิดด้วยกล้องจุลทรรศน์ การดูเม็ดเลือดแดง ตัวอสุจิ ตลอดจนการดูหน้าตัดของเนื้อเยื่อชนิดต่าง ๆ ด้วยกล้องจุลทรรศน์ เช่น การดูหน้าตัดของเส้นผม เส้นขน การตรวจพิสูจน์เส้นใย ชันเนื้อ เศษใบไม้ ใบหญ้าที่ติดอยู่กับผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย

2. การตรวจปฏิกิริยาของเอ็นไซม์ในชีววัตถุ เช่น น้ำอสุจิมิเอ็นไซม์อะคิโดฟอสฟาเทส เมื่อใส่สารตัวอย่างเพื่อทำปฏิกิริยาลงในชีววัตถุที่สงสัยว่าจะมีเอ็นไซม์ดังกล่าว แล้วใส่สารที่เป็นเครื่องชี้บ่งปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นเพื่อพิสูจน์ว่าวัตถุพยานเป็นคราบอสุจิหรือไม่ หรือการใช้เทคนิคของวิศวกรรม โดยการตรวจหาสารชีวโมเลกุล ดีเอ็นเอ เพื่อพิสูจน์ยืนยันบุคคล

3. การตรวจทางน้ำเหลือง หรือภูมิคุ้มกันวิทยา (serology and immunology) เป็นการตรวจโปรตีนเฉพาะในน้ำเหลือง ซึ่งสามารถใช้แยกชีววัตถุของมนุษย์ออกจากสัตว์อื่นได้ โดยอาศัยหลักที่ว่า โปรตีนในน้ำเหลืองของมนุษย์จะมีปฏิกิริยาต่อต้านกับโปรตีนของสัตว์อื่นที่ฉีดหรือผสมเข้าไป การทดสอบปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจึงสามารถชี้บ่งได้ว่าชีววัตถุนั้นเป็นของมนุษย์หรือไม่

การเก็บวัตถุพยานควรมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเพียงคนเดียว ถ้าทำได้การครอบครองวัตถุพยานตั้งแต่ระยะเวลาที่เริ่มพบพยานหลักฐานจนถึงสิ้นสุดน้อยที่สุด³⁸ หรือ chain of evidence

³⁸ Pual B. Weston, Kenneth M. Wells, Criminal evidence for police, 2 ed (Englewood Cliffs, N.J: Prentice - Hall, 1971) , pp. 44.

แห่งการครอบครองวัตถุพยานชั้นที่สุดซึ่งเริ่มตั้งแต่พนักงานสอบสวนจนถึงผู้ตรวจพิสูจน์หลักฐาน
 อัยการ ศาล โดยอาศัยผู้รับผิดชอบน้อยคนที่สุด รัฐจะต้องมีหน่วยพิสูจน์หลักฐานที่สามารถนำ
 พยานหลักฐานส่งตรวจได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะห้องปฏิบัติการตรวจพิสูจน์
 ทางนิติวิทยาศาสตร์ (forensic science services) เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญและ
 ประสบการณ์ที่เพียงพอกับคดีที่มีส่งวัตถุพยานตรวจ ผู้เก็บวัตถุพยานจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความ
 ชำนาญกระทำด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เช่น รอยคราบบนตัวคนต้องใช้กระดาษกรองที่ชุบน้ำเกลือปิด
 ทับรอยคราบนั้นไว้สักครู่ให้มีการดูดซับ รอยคราบบนวัตถุเป็ยกรชิ้นต้องฝั่งลมให้แห้งก่อนส่งตรวจ
 รอยคราบบนวัตถุที่เคลื่อนที่ไม่ได้ควรเขาระอยคราบนั้นส่งมาตรวจ และควรให้มีเนื้อวัตถุติดมา
 ด้วยเพื่อตรวจหาคราบบางส่วนที่ถูกดูดไปในเนื้อวัตถุนั้น (การสกัดรอยคราบอาจจะต้องตัดเศษผ้าที่
 เปื้อนคราบที่ส่งส่งมาจุ่มในน้ำกลั่นให้ชุ่มนานประมาณครึ่งชั่วโมง และตัดกระดาษกรองชิ้นเล็ก ๆ
 ดูดซับเอาน้ำที่แช่เศษผ้านั้นมาให้หมด นำกระดาษกรองนั้นไปตรวจพิสูจน์) การเก็บวัตถุพยานจะ
 ต้องกระทำในทันทีที่ทราบเหตุเพราะวัตถุพยานมักเกิดในที่มืดซิด อาจถูกทำลายลงได้ง่าย ทั้งเนื่อง
 จากความตั้งใจของผู้กระทำผิดและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของฝ่ายผู้เสียหายเอง หรือพยานหลักฐาน
 ต่าง ๆ อาจถูกทำลายได้โดยง่ายเพราะสภาพของสถานที่เกิดเหตุ

3.3.1 การตรวจพิสูจน์เส้นผม เส้นขน³⁹

เส้นผม หมายถึง เส้นผมบนศีรษะเท่านั้นในส่วนอื่นของร่างกายเรียกเป็นเส้นขน
 ทั้งสิ้น เช่น เส้นขนบริเวณอวัยวะเพศ, เส้นขนหน้าอก หรือเส้นขนหน้าแข้ง เป็นต้น การตรวจ
 พิสูจน์เส้นผมเส้นขนเป็นการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบระหว่างเส้นผมเส้นขนที่พบ หรือเส้นผมเส้น
 ขนของกลางกับเส้นผมเส้นขนของผู้ต้องสงสัย (เส้นผมเส้นขนที่รู้เจ้าของแล้ว) การเปรียบเทียบ
 เส้นผมเส้นขนคนเดียวกันและจากตำแหน่งเดียวกัน รายละเอียดของเส้นผมเส้นขนจะเหมือนกันแต่
 จะมีรายละเอียดของเส้นผมเส้นขนแตกต่างกันในกรณีคนละคนกัน หลักฐานทางเส้นผม เส้นขน
 สามารถเป็นประโยชน์ช่วยในการสืบสวนและเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา,
 คดีข่มขืนแล้วฆ่าโดยการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบ เส้นผมจากศีรษะหรือเส้นขนจากส่วนต่าง ๆ ของ

³⁹ สุวรรณ ธนสุทธิเวช, "การตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา," ใน การพิสูจน์หลักฐาน
 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, 2537) , หน้า 96 - 97.

ร่างกาย โดยเฉพาะเส้นขนจากอวัยวะเพศผู้กระทำผิด อาจหลุดหรือขาดติดอยู่กับเสื้อผ้าหรือร่างกายของผู้เสียหายหรือผู้ตาย หรือตกหล่นอยู่ ณ สถานที่เกิดเหตุ พยานหลักฐานเส้นผมเส้นขนเหล่านี้สามารถนำมาเป็นเครื่องพิสูจน์ยืนยันว่าเป็นเส้นผมหรือเส้นขนของคนร้าย โดยเปรียบเทียบกับเส้นผม เส้นขนของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยในคดี เพื่อยืนยันว่าเขาเป็นผู้กระทำผิดได้

เส้นผมเป็นส่วนหนึ่งของระบบผิวหนังเจริญจาก hair follicle ที่ฝังในผิวหนังเมื่อเจริญงอกออกมาพื้นผิวหนังมีอัตราการงอกวันละ 0.2 - 0.5 ม.ม. แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ราก (root) รูปร่างเป็นกระเปาะหุ้มส่วนโคนของเส้นผม
2. เส้นผม (shaft) แบ่งออกเป็น 3 ชั้น

2.1 เปลือกนอก (cortex) ประกอบด้วยเซลล์ชั้นเดียวโปร่งแสงเรียงซ้อนกันทำให้เกิดลักษณะลายของเปลือกหุ้ม

2.2 ส่วนนอก (cortex) ประกอบด้วยเซลล์อัดกันแน่นเป็นเนื้อเดียวกันภายในมีรงควัตถุ (วัตถุทำให้เส้นผมมีสีต่าง ๆ)

2.3 แกนใน (medulla) ประกอบด้วยเซลล์เรียงตัวมีช่องอากาศแทรกระหว่างเซลล์มีความแตกต่างกันออกไปตามชนิดของเส้นผมของมนุษย์ หรือเส้นขนของสัตว์จากการสำรวจหาความสัมพันธ์ระหว่างเส้นผ่าศูนย์กลางของ medulla กับเส้นผ่าศูนย์กลางของเส้นผมจะได้ค่าที่เรียกว่า medullary index ซึ่งในเส้นผมคนจะมีค่านี้นี้ต่ำกว่า 0.03 และในเส้นขนของสัตว์มักมีค่านี้นี้เกิน 0.5 เสมอ

diameter of the medulla

medullary index = -----

diameter of the whole hair shaft

3. ส่วนปลาย ปกติจะแหลมนอกจากจะมีการตัด หรือถ้ามีการแปรงผมบ่อย ๆ ส่วนปลายจะแตกออก

การตรวจเส้นผมและขนให้สังเกตลักษณะดังต่อไปนี้⁴⁰

⁴⁰ วิชญ์ อังประพันธ์, "การตรวจเส้นผม," สารคดีราช 31 (ธันวาคม 2522) 1895 -

1. เป็นเส้นผมใช่หรือไม่ เส้นผมมีลักษณะเฉพาะและมีวิธีการตรวจลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ เช่น การตรวจตามยาว, การตรวจหน้าตัด และการตรวจลวดลายบนเปลือกเส้นผมโดยใช้กล้องจุลทรรศน์

2. เป็นเส้นผมจากคนหรือขนตามตัวของสัตว์ชนิดต่าง ๆ จากการศึกษาลวดลายบนเปลือกเส้นผมประกอบกับลักษณะแกนในของเส้นผมและลักษณะหน้าตัด พบว่าผมคนแตกต่างจากขนสัตว์ชนิดต่าง ๆ และขนสัตว์แต่ละชนิดก็สามารถแยกออกจากกันได้

3. ถ้าเป็นเส้นผมหรือขนจากคนอาจบอกได้ว่า

3.1 มาจากส่วนใดของร่างกาย ซึ่งแยกได้เป็น 6 ตำแหน่ง คือ ผม, คิ้ว, ขนตา, หนวด, เครา, ขนตามร่างกาย, ขนรักแร้ และขนบริเวณหัวหน้า

ลักษณะเส้นผมจะมีความยาวมากกว่าขนในส่วนอื่นและถ้าขนาดโตกว่า 100 ไมครอนไม่ใช่เส้นผม

คิ้วและขนตาวาวไม่เกิน 3 เซนติเมตร, ปลายแหลม, ขนตาปลายจะงอนด้วย เคราจะเส้นแบนกว่าเส้นผม

ขนที่ไม่ได้มีการตัด เช่น ขนรักแร้, ขนที่หัวหน้าปลายจะมน, ขนบริเวณหัวหน้าอาจพบตัวอสุจิติดอยู่ด้วย

3.2 ขนนั้นหลุดออกจากร่างกายโดยวิธีใด ขนที่ร่วงเองจะเห็นขนาดของรากผมที่ยาวเล็กและไม่เปลือกหุ้ม และถ้าถอนขึ้นมา รากผมจะติดออกมาด้วยและรอยฉีกขาดที่เปลือก รากผม ถ้าไม่มีรากผมแสดงว่าถูกตัดหรือถูกดึงขาด หรือถูกของแข็งตีให้ขาด

3.3 ผมหรือขนนั้นเป็นของหญิงหรือชาย การตรวจโครมาติเนต และวอยบอดีจากเซลล์ของรากผมหรือขนจะบอกเพศได้ ลักษณะทั่ว ๆ ไปของเส้นผม เช่น ความยาว, การตัดให้เป็น การคลื่น, การใช้เครื่องสำอางอาจช่วยบอกเพศได้

3.4 ผมหรือขนนั้นมาจากคนหนุ่มสาวหรือคนแก่หรือเด็ก การดูจากการงอกของเส้นผมอย่างเดียว แล้วบอกว่ามาจากคนแก่ นั้น อาจมีโอกาสมองอายุผิดได้ถึง 40 ปี เพราะผมของคนบางคนงอกก่อนวัยมาก

ในเด็กก่อนขนาดของเส้นผมจะเล็กบางกว่าในผู้ใหญ่ ขนาดของแกนใน (medulla) จะกว้างขึ้นตามอายุ

3.5 การตรวจเปรียบเทียบว่าเส้นผมหรือขนนั้นคล้ายคลึงกับลักษณะผมหรือขนจากคนที่ต้องสงสัยหรือไม่ ต้องได้ตัวอย่างผมหรือขนจากคนที่สงสัยหลาย ๆ เส้นมาตรวจเปรียบเทียบ

จากการตรวจลักษณะทั่วไปของเส้นผมหรือขนอาจบอกว่า เส้นผมนั้นมีความคล้ายคลึงกับของใคร นอกจากนั้นอาจพบลักษณะเฉพาะบางอย่างตรงกัน เช่น สีที่ย้อมผม, โรคของเส้นผม, ความผิดปกติแต่กำเนิดของเส้นผม อาจช่วยบอกว่าผมที่ตรวจเปรียบเทียบนั้นน่าจะมาจากคนคนเดียวกันได้

บางคนกล่าวว่าการตรวจนับลวดลายบนเปลือกเส้นผม (scale count) จะมีจำนวนคงที่ ในแต่ละคนแต่ยังไม่เป็นที่รับรองกัน

การหาหมู่เลือดจากเส้นผม ในปัจจุบันนี้การหาสารหมู่เลือด เอ, บี และ เอช จากเส้นผมให้ผลที่ถูกต้องเพียงร้อยละ 80 เท่านั้น แม้จะมีการปรับปรุงเทคนิคต่าง ๆ ให้ดีขึ้นก็ยังไม่ถูกต้องถึงร้อยละ 100

4. ผมคนเชื้อชาติต่าง ๆ ลักษณะหน้าตัดของเส้นผมคนตะวันออกจะมีลักษณะกลมหรือเกือบกลม ขาวนิโกรจะแบน, ส่วนคนผิวขาวจะเป็นรูปไข่ และขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของผมชาวจีนกว้างที่สุด ชาวยุโรปสั้นที่สุด สำหรับผมนิโกรนั้นจะมีลักษณะบิดตัวเป็นเกลียว ติศาสนิท

3.3.2 การตรวจพิสูจน์เส้นใย⁴¹

วัตถุพยานประเภทเส้นใยนี้อาจพบได้ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา โดยเฉพาะในกรณีที่มีการต่อสู้ทำร้ายกันอย่างรุนแรง หรือกรณีที่มีผู้กระทำผิดฉีกเสื้อผ้าของเหยื่อ เส้นใยนี้อาจเป็นส่วนประกอบของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มหรือเส้นใยจากสถานที่เกิดเหตุ เช่น จากที่นอน หมอน มุ้ง เส้นใยมีทั้งเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยสังเคราะห์ การตรวจพิสูจน์เป็นการตรวจเปรียบเทียบระหว่างเส้นใยของกลางและเส้นใยที่สงสัยที่พบปนเปื้อนเนื้อตัวร่างกายของผู้เสียหาย, ผู้ตาย หรือผู้ต้องหา ซึ่งผู้ชำนาญจะต้องเปรียบเทียบรูปร่างคุณสมบัติทั้งทางกายภาพและทางเคมี และลักษณะพิเศษอื่น ๆ เปรียบเทียบกับเสื้อผ้าของผู้ต้องหา, ผู้เสียหาย หรือผู้ตาย หรือวัตถุในที่เกิดเหตุ นอกจากนั้นยังอาจมีการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบเศษหญ้า ฟาง เศษดิน บนเสื้อผ้า ร่างกาย หรือรองเท้าของทั้งสองฝ่าย

การตรวจเส้นใยให้สังเกตลักษณะดังต่อไปนี้

1. เติเปรียบเทียบสีของเศษผ้า เส้นใย หรือเชือก ที่พบในที่เกิดเหตุ กับเศษผ้าเส้นใย

⁴¹ สุวรรณ ธนสุทธิเวช, "การตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา," หน้า 98.

หรือเชือกที่ได้จากผู้ต้องสงสัย

2. การเข้ารอย ในกรณีเป็นเศษผ้าตกอยู่ในที่เกิดเหตุให้ดูการเข้ารอยกันได้กับผ้าชิ้นใหญ่ เช่น เสื้อหรือกางเกง ที่ได้จากผู้ต้องสงสัยดูขนาดของรอยขาด, ลักษณะของรอยขาดและการต่อกันของลาย

3. ลักษณะรอยขาดการทอ เปรียบเทียบลักษณะรอยขาดการทอระหว่างเศษผ้าที่ตกอยู่ในที่เกิดเหตุกับเศษผ้าที่ได้จากผู้ต้องสงสัย

4. ลักษณะเส้นใย เส้นใยมีหลายชนิด เช่น เส้นใยจากพืช, เส้นใยจากสัตว์ และเส้นใยสังเคราะห์แต่ละชนิดมีลักษณะแตกต่างกัน สามารถดูเปรียบเทียบเส้นใยที่พบในที่เกิดเหตุกับเส้นใยที่ได้จากผู้ต้องสงสัยได้ว่าเป็นเส้นใยชนิดเดียวกันหรือไม่

5. จำนวนเส้นใยที่นำมารวมกันเป็นเส้นด้าย หรือเส้นเชือก

3.3.3 การตรวจพิสูจน์เลือด

ปัจจุบันการตรวจเลือดได้เพิ่มความสำคัญเนื่องจากมีการศึกษาและวิจัยเพิ่มขึ้นมาก ทำให้ความรู้ในด้านหมู่เลือดขยายขอบเขตกว้างขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในด้านหลายด้าน โดยเฉพาะในทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งนำมาใช้ประยุกต์ในการพิสูจน์หลักฐานอันเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญในคดีฆาตกรรมกระทำชำเรา ทั้งนี้โดยอาศัยคุณสมบัติพิเศษของหมู่เลือด⁴² คือ

1. หมู่เลือด เป็นลักษณะเฉพาะในแต่ละบุคคลหมู่เลือดบางชนิดอาจจะมีจำนวนสูงในประชากรซึ่งทำให้มีคนที่มีหมู่เลือดซ้ำกัน แต่จะซ้ำกันในบางหมู่เท่านั้น ในหมู่เลือดทุก ๆ หมู่ โอกาสที่คนจะมีหมู่เลือดซ้ำกันทุกหมู่จึงเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้แฝดที่เกิดจากไข่ใบเดียว จึงมีประโยชน์ใช้ในการพิสูจน์บุคคล

2. หมู่เลือด เป็นลักษณะที่ควบคุมโดยยีนส์ชนิดของหมู่เลือดในแต่ละคนจึงคงอยู่ตลอดชีวิตไม่มีการเปลี่ยนแปลง ถึงแม้ว่าระดับแอนติเจนจะมีการเปลี่ยนแปลง เมื่อเกิดพยาธิสภาพบางชนิด แต่ชนิดของแอนติเจนจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นประโยชน์ในการนำมาใช้พิสูจน์บุคคลและการพิสูจน์พยานวัตถุทางชีวภาพ

---

⁴² วิโรจน์ ไวยวุฒิ, "ก้าวใหม่ในการตรวจหมู่เลือดทางนิติเวชศาสตร์," วารสารนิติวิทยาศาสตร์ 12 (ตุลาคม 2526) : 30 - 32.

3. หมู่เลือด สามารถถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ ชนิดของหมู่เลือดคนบุตรจะต้องได้รับจากบิดาหรือมารดา ดังนั้นหมู่เลือดของบุตรจะต้องมีส่วนจากบิดาหรือมารดา ถ้าหากว่าแตกต่างออกไปแสดงว่าไม่ใช่เป็นบุตรที่เกิดจากบิดา จึงมีประโยชน์ในการพิสูจน์ พ่อ แม่ ลูก

4. หมู่เลือด สามารถแสดงลักษณะได้ทั้งภายในและภายนอกร่างกาย จึงสามารถนำเลือดมาตรวจได้โดยที่คุณสมบัติต่าง ๆ จะไม่แตกต่างกันไป

5. หมู่เลือด มีความคงทนในสภาพนอกร่างกาย ถึงแม้จะเสียดสภาพการเป็นเลือด เช่น สภาพคราบเลือดก็ยังสามารถแสดงลักษณะ ชนิดของหมู่เลือดได้ภายในช่วงเวลาหนึ่งแล้วแต่ชนิดของหมู่เลือด จึงสามารถนำมาใช้ในการตรวจคราบเลือด

6. หมู่เลือด กระจายไปตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ตามเนื้อเยื่อต่าง ๆ ตามสารที่หลังออกจากร่างกาย เช่น น้ำอสุจิ, น้ำลาย เป็นต้น ซึ่งในสภาพต่าง ๆ เหล่านี้เมื่ออยู่ภายนอก ร่างกายยังมีความคงทนแสดงลักษณะชนิดของหมู่เลือด จึงสามารถนำมาใช้ในการตรวจพยานหลักฐานทางชีวภาพ เช่นการตรวจหาหมู่คราบอสุจิ, คราบน้ำลาย และเส้นผมได้

วิธีการในการตรวจ

ปัจจุบันเทคนิคในการตรวจต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย แต่หลักการในการตรวจคงแบ่งออกเป็น 3 พวกเช่นเดิม คือ

1. การตรวจจากเลือดโดยตรง
2. การตรวจจากคราบเลือด เลือดในที่นี้จะเสียดสภาพไปแล้วจึงไม่สามารถทำการตรวจโดยตรงได้เช่นวิธีแรก จึงต้องทำการตรวจโดยวิธีอ้อม
3. การตรวจในวัตถุพยานอื่น ๆ เช่น ในเนื้อเยื่อ, เส้นผม, คราบอสุจิ ต้องตรวจโดยอาศัย

วิธีการตรวจพิเศษ

ในการตรวจหมู่เลือดทั้งหมดสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบันอย่างกว้างขวาง ได้แก่ การตรวจพิสูจน์คราบเลือดในการพิสูจน์หลักฐานทางชีวภาพ

การพิสูจน์คราบเลือด

หลักเกณฑ์ในการตรวจคราบเลือดมีดังต่อไปนี้ คือ

1. ลักษณะของคราบเลือดและความสัมพันธ์กับหลักฐานอื่น ๆ
2. ตรวจว่าคราบเลือดนั้นเป็นเลือดหรือไม่ โดยวิธีการตรวจทางเคมี
3. เลือดนั้นเป็นเลือดคนหรือไม่ โดยการตรวจทางอิมมูโนเซโรวิทยา
4. ตรวจเพศในคราบเลือด โดยการตรวจทางกล้องจุลทรรศน์หาโครมาตินเพศ

5. ตรวจอายุของคราบเลือด โดยวิธีสเปกโตรมิเตอร์

6. ตรวจสอบว่าคราบเลือดนั้นเป็นเลือดของใคร โดยการตรวจหาหมู่เลือด

แต่เดิมการตรวจหาหมู่เลือดในคราบเลือดนั้นจะกระทำได้แต่หมู่เลือด ABO ปัจจุบันสามารถตรวจได้ในหมู่เลือดอื่น เช่น MN Rb Lewis เป็นต้น และหมู่อื่น ๆ เช่น หมู่ซีรัม โปรตีน เช่น Haptoglobin, Gc หมู่เอ็นไซม์ในเม็ดเลือดแดง เช่น SEP, PGM, EsD เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผู้พยายามทดลองหาหมู่แอนติเจนในเม็ดเลือดขาว แต่อย่างไรก็ตามหมู่เลือดและหมู่อื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อายุในการตรวจต้นและมีความแน่นอนในการตรวจน้อย เมื่อเทียบกับหมู่เลือด ABO ในการตรวจจึงยังต้องอาศัยการตรวจหมู่เลือด ABO เป็นหลัก

3.3.4 การตรวจพิสูจน์คราบอสุจิ

อสุจิเป็นของเหลวที่ขับออกมาจากส่วนของต่อมสืบพันธุ์ในผู้ชายเท่านั้นประกอบด้วยส่วนใหญ่ ๆ คือส่วนที่เป็นน้ำซึ่งมีสารหลายชนิดละลายปะปนอยู่และส่วนที่เป็นเซลล์สืบพันธุ์ คือ ตัวอสุจิ วัตถุประสงค์ของการตรวจพิสูจน์อสุจิเป็นวัตถุประสงค์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ซึ่งส่วนมากจะมีการจับเคลื่อนของอสุจิออกมาจากร่างกายเสมอ และอาจจะพบตกอยู่ในที่เกิดเหตุ ติดอยู่กับเครื่องนุ่งห่มหรือตามร่างกายของผู้เสียหาย การตรวจพิสูจน์เป็นการตรวจยืนยันว่าเป็นคราบอสุจิหรือไม่ โดยอาศัยการตรวจดูตัวอสุจิโดยตรงหรือส่วนประกอบของน้ำอสุจิ ถ้าพบอย่างหนึ่งอย่างใดก็ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์นั้นเป็นคราบอสุจิ

การตรวจน้ำอสุจิ

1. การตรวจฟลาวิน ตรวจโดยผ่านคราบแห้งที่สงสัยว่าเป็นคราบอสุจิด้วยแสงดูดตราไวโอเล็ต หากมีฟลาวินในคราบที่สงสัยคราบนั้นจะเรืองแสง
  2. การตรวจไขมัน โดยใช้คุณสมบัติทางเคมีโดยการตกผลึก เนื่องจากน้ำอสุจิมีสารฟอสโฟไรด์ ไขมัน เมื่อทำปฏิกิริยากับน้ำยาฟลอเรนซ์ (Florence) แล้วจะเกิดผลึกรูปเข็มหรือเมื่อทำปฏิกิริยากับ picric acid จะเกิดผลึกสีเหลืองเรียกว่า barberio's test
  3. การตรวจหาเอ็นไซม์อะซิติกฟอสฟาเทส เป็นการตรวจทางเคมีโดยอาศัยคุณสมบัติการเกิดสี หลักของการตรวจก็คือเนื่องจากอะซิติกฟอสฟาเทสมีคุณสมบัติที่จะแตกตัวฟอสโฟไรด์ ไขมันให้ได้ไขมันออกมา การทดสอบจึงจำเป็นต้องหาซับสเตรท (substrate) เทียม เพื่อต่อให้อะซิติกฟอสฟาเทสเอ็นไซม์มาทำปฏิกิริยาค้างแล้วใส่สีลงไปเพื่อดูการเปลี่ยนสีจากปฏิกิริยาเป็นเครื่องบ่งชี้
- อะซิติกฟอสฟาเทส (acid phosphatase) เป็นเอ็นไซม์ที่พบในเนื้อเยื่อต่าง ๆ และในซีรัม

เอ็นซัยม์นี้มีเป็นจำนวนมากในค่อมลูกหมากของผู้ใหญ่ ในปี พ.ศ. 2488 Lundquist รายงานว่าการพบอะซิดฟอสฟาเทสจากน้ำหลังของค่อมลูกหมากนั้น ควรจะนำมาใช้ตรวจหาลักษณะจำเพาะของน้ำอสุจิ และต่อมาผู้นำเอาการตรวจเอ็นซัยม์นี้มาใช้ในทางนิติเวชศาสตร์เพื่อตรวจหาน้ำอสุจิในคดีความผิดทางเพศกันอย่างแพร่หลาย⁴³ มีผู้นำไปเสนอต่อศาลสูงแห่งรัฐแมสซาชูเซตส์ (Superior Court of Massachusetts) และก็เป็นที่ยอมรับของศาล⁴⁴

การตรวจหาเอ็นซัยม์อะซิดฟอสฟาเทสใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพราะมีความไวสูง แม้กระนั้นก็ไม่อาจนำมาใช้แทนการตรวจหาตัวอสุจิได้อย่างสมบูรณ์⁴⁵ หมายความว่า การตรวจหาตัวอสุจิกงต้องกระทำควบคู่กันไปกับการตรวจทางเคมี ในบางรายคราบอสุจิเก่า ๆ นั้น ปฏิกริยาอะซิดฟอสฟาเทสจะน้อยลงมาก หรือคราบที่ถูกสารบางอย่างที่ทำให้ปฏิกริยาของเอ็นซัยมนั้นหมดฤทธิ์ เช่นคราบที่ถูกผงซักฟอกบางอย่าง ในรายเช่นนี้ตัวอสุจิอาจจะยังติดอยู่ให้ตรวจพบได้ ในรายงานของlundquist (Lundquist) ตรวจคราบอสุจิ 140 ราย พบตัวอสุจิ 49 ราย ซึ่งในจำนวนนี้ ปฏิกริยาอะซิดฟอสฟาเทสให้ผลลบถึง 8 ราย นอกจากนั้นปฏิกริยาอะซิดฟอสฟาเทสยังให้ปฏิกริยาบวกเทีงกับสารเคมีจำพวกฟีนอล ทึขหลายชนิดมีเอ็นซัยม์อะซิดฟอสฟาเทส และบางชนิด เช่นคอกกะหล่ำมีปริมาณเอ็นซัยม์นี้สูงพอ ๆ กับในน้ำอสุจิและให้ผลบวกกับการทดสอบโดยวิธีเดียวกัน เพราะฉะนั้นการตรวจหาตัวอสุจิกก็จะให้ประโยชน์มากโดยเฉพาะในกรณีที่จะต้องส่งคราบน้ำมันไปตรวจทางเคมีที่อื่น เพราะการตรวจหาตัวอสุจินั้นทำง่ายถ้าตรวจพบจะช่วยประหยัดทั้งเวลา รอดผลการตรวจจากที่อื่นได้

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴³ วิชुरย์ อึ้งประพันธ์, "การตรวจอะซิดฟอสฟาเทสในคดีความผิดทางเพศ" สารศิริ 31 (เมษายน 2522) : 613.

⁴⁴ Fisher, R.S., "Acid Phosphatase Tests As Evidence of Rape," New Eng. J. Med. 240 (1949) : 738

⁴⁵ Lundquist, F., "Medicolegal Identification of Seminal Stains Using the Acid Phosphatase Test," Arch. Path. 50 (1950) : 395.

การตรวจตัวอสุจิ

ก. การตรวจเพื่อดูการเคลื่อนไหว⁴⁶ ถ้าผู้เสียหายได้รับการตรวจทันทีทันใดหลังเกิดเหตุ (หลังจากร่วมประเวณี) เราอาจจะต้องตรวจเพื่อดูการเคลื่อนไหวของตัวอสุจิ โดยใช้ก้อนสำลีที่ป้ายเมื่อกจากช่องคลอด แล้วละเลงบนกระจกหยดน้ำเกลือจนอร์มัลลงไปหนึ่งหยด ปิดกระจกแล้วนำไปตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์ หรืออาจจะใช้น้ำเกลือจนอร์มัลจำนวนเล็กน้อยล้างช่องคลอด แล้วดูน้ำที่ล้างช่องคลอดไปหยดลงบนกระจก ปิดแผ่นกระจกแล้วนำไปตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์

ลักษณะของตัวอสุจิที่พบโดยวิธีนี้จะเห็นหัวกลมรีใส หางยาว ถ้าสด ๆ จะเห็นกระดุกกระดิกหรือเคลื่อนไหวได้เร็ว การพบตัวอสุจิที่ยังเคลื่อนไหวได้นี้แสดงว่าการร่วมประเวณีเกิดก่อนการตรวจประมาณ 30 ถึง 60 นาที ในกรณีที่เลข 8 ชั่วโมงไปแล้วส่วนใหญ่ตัวอสุจิไม่เคลื่อนไหว⁴⁷ แต่ก็มีผู้รายงานการตรวจของเหลวจากปากช่องคลอดพบตัวอสุจิที่เคลื่อนไหวภายหลังร่วมประเวณีถึง 28 ชั่วโมง ซึ่งกรณีเช่นนี้น่าจะถือเป็นข้อยกเว้น และโดยทั่วไปถือกันว่าเวลาเฉลี่ยที่จะพบตัวอสุจิที่กำลังเคลื่อนไหว ในการตรวจของเหลวจากช่องคลอดนั้นเป็นเวลา 3 ชั่วโมง หลังร่วมประเวณี

ทราบน้ำอสุจิตสด ๆ ที่พบบนผ้าอาจจะใช้ตรวจโดยวิธีเดียวกันนี้ได้ และอาจไม่จำเป็นต้องหยดน้ำเกลือจนอร์มัลลงไปสำหรับการตรวจบางอย่าง มีผู้ทำการตรวจดูความเคลื่อนไหวของตัวอสุจิบนเศษผ้า พบว่าตัวอสุจิจะหยุดเคลื่อนไหวภายใน 10 ถึง 50 นาที ที่อุณหภูมิ 25 องศาเซลเซียส

ข. การตรวจเพื่อหาตัวอสุจิ ตรวจโดยใช้ก้อนสำลีป้ายเมื่อกจากช่องคลอดละเลงลงบนกระจกแล้วส่องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ถ้าตัวอสุจิมีมากจะพบได้โดยไมยาก ลักษณะของตัวอสุจิที่พบ ส่วนหัวจะมีสีเหลืองแกมเขียวและเรืองแสง หางเห็นเป็นเส้นใส ๆ ถ้าพบติดอยู่กับเซลล์ของเยื่อช่องคลอดจะเห็นค่อนข้างยาก ต้องปรับแสงที่กล้องจุลทรรศน์ให้พอเหมาะเพราะเซลล์ของเยื่อช่องคลอดมีสีคล้ายกับหัวของอสุจิ

⁴⁶ วิจฺรย ธิงประพันธ์, "การตรวจหาตัวอสุจิในคดีข่มขืนกระทำชำเรา," วัชรเวทสาร 15 (พฤษภาคม 2514) : 120.

⁴⁷ วิศฺร พงศศิริไพบุณย์, "การตรวจหญิงในคดีทางเพศ, นิตยสารโรงพยาบาลกลาง 23 (2529) : 207 - 220.

การย้อม วิธีการย้อมตัวอสุจิมียหลายวิธีคือ ย้อมด้วยฮีมาท็อกซิดิน อีโอซิน อาจจะใช้วิธี ปาแปนนิคูเลตก็ได้แต่การใช้ฮีมาท็อกซิดิน อีโอซิน เป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด เพราะสีที่ใช้ย้อมใช้สีเช่นเดียวกับการย้อมชิ้นเนื้อนั่นเองวิธีการก็ง่าย ค่าใช้จ่ายก็ถูกกว่าใช้สีอย่างอื่น และตัวอสุจิดีชัดชัดเจนมากที่สุดที่ย้อมไม่จืดจางแม้จะเก็บไว้นานเป็นปี ๆ แม้ว่าจะพบแต่ส่วนหัวก็สามารถบอกได้ว่าเป็นอสุจิ

3.3.5 การตรวจหาเซลล์เพศชายที่มีไข่ตัวอสุจิ⁴⁸

ในคดีข่มขืนกระทำชำเราจะมีการล่วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศหญิง โดยอวัยวะเพศชายซึ่งการล่วงล้ำนั้นเป็นการสัมผัส ยังผลให้มีการตกติดของเซลล์เยื่อป้องกันของอวัยวะในช่องคลอดของผู้เสียหาย ดังนั้น นอกเหนือจากกายตรวจพบคราบอสุจิหรือตัวอสุจิในคดีข่มขืนกระทำชำเราแล้ว ยังอาจพบเซลล์เพศชายที่มีไข่อสุจิ (non - sperm male cells) ในช่องคลอดของผู้เสียหายโดยตรวจได้จากการใช้ Fluorescence in situ hybridization (FISH) และสามารถตรวจพบ y chromosome หรือโครโมโซมเพศชายจากการป้ายของเหลวในช่องคลอดของผู้เสียหาย ซึ่งมีประโยชน์ในการนำมาใช้ยืนยันการกระทำผิดในคดีข่มขืนกระทำชำเรา โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่มีการหลั่งน้ำอสุจิไม่ว่าจะด้วยสาเหตุการที่ผู้กระทำผิดมีความผิดปกติในภาวะการหลั่งหรือกรณีผู้กระทำผิดเป็นหมัน

การไม่พบพยานหลักฐานทางห้องปฏิบัติการมีอาจยืนยันว่าไม่มีการประทุษร้ายทางเพศ แต่อาจทำให้ข้อกล่าวหาของผู้เสียหายยากต่อการพิสูจน์ และคดียากที่จะฟ้องร้อง การพบตัวอสุจิที่เคลื่อนไหวหรือไม่ก็ตาม และการทดสอบปฏิกิริยาอะซิดฟอสฟาเทสจากของเหลวในช่องคลอด เป็นสิ่งสำคัญสองประการในการแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อใช้ประกอบพยานหลักฐานจากปากคำผู้เสียหาย

ในคดีข่มขืนกระทำชำเราสามารถตรวจพบตัวอสุจิจากของเหลวในช่องคลอด โดยพบตัวอสุจิที่เคลื่อนไหวหลังร่วมเพศ 3 - 24 ชั่วโมง และอาจพบตัวอสุจิที่ไม่เคลื่อนไหวภายใน 14 - 17 วัน แต่มีผู้กระทำผิดหลายรายที่มีความผิดปกติทางเพศ โดยไม่มีภาวะหลั่งอสุจิขณะร่วมเพศ เป็นผลให้ไม่อาจตรวจพบระดับของเอนไซม์อะซิดฟอสฟาเทสและตัวอสุจิ ผู้กระทำผิดที่เคยทำหมันก็ไม่อาจตรวจพบตัวอสุจิได้เช่นเดียวกัน นอกจากนั้น การตรวจขณะหญิงผู้เสียหายมีประจำเดือนอาจบดบังตัวอสุจิ ซึ่งทำให้เกิดความผิดพลาดในการแปรผลได้

⁴⁸ Collins KA, Rao PN, Hayworth R, Schnell S, Tap MP, Lantz PE, Geisinger KR, Pottenati MJ., "Identification of sperm and non-sperm male cells in cervicovaginal smears using fluorescence in situ hybridization: applications in alleged sexual assault cases" *Journal of Forensic Sciences*, 39 (November 1994):1347-55.

ในปัจจุบันการตรวจ Fluorescence In Situ Hybridization (FISH) ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์เซลล์อสุจิและเซลล์เพศชายที่มีโครโมโซม Y (y-bearing (male) Sperm and non - sperm cells) จากการป้ายของเหลวในช่องคลอด เพื่อยืนยันการตั้งครรภ์ในคดีประทุษร้ายทางเพศ จากการตรวจผู้เสียหาย 41 ราย ด้วยวิธี FISH พบตัวอสุจิ 56% และเซลล์เพศชายที่มีโครโมโซม Y 83% ดังนั้นจึงนำ FISH มาใช้ในการแยกแยะเซลล์เพศชายที่มีโครโมโซม Y ในรายที่ไม่สามารถตรวจพบตัวอสุจิและเอ็นไซม์อะซิโดฟอสฟาเทส ซึ่งการนำ FISH มาใช้ในการตรวจนี้เช่นนี้ไม่ต้องการเตรียมที่ยุ่งยากและอาจนำมาใช้ในรายเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศ (child abuse) ซึ่งพยานหลักฐานจากปากคำผู้เสียหายที่เป็นเด็กไม่ชัดเจน

คดีข่มขืนกระทำชำเราได้แพร่ระบาดในสังคม การตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานถูกนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานสำคัญประกอบต่อข้อหาพยานผู้เสียหาย การใช้เทคนิค FISH เป็นการปฏิบัติการทางห้องทดลองที่ง่าย ทั้งยังมีความไวและให้ผลที่แน่นอนสูง

3.3.6 การตรวจผู้เสียหายในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

เมื่อเกิดคดีข่มขืนกระทำชำเราขึ้น ผู้เสียหายจะมาหาแพทย์เพื่อให้แพทย์ตรวจร่องรอยการถูกกระทำชำเรา เช่น บาดแผลตามร่างกาย และที่สำคัญที่สุดก็คือการที่แพทย์เก็บส่วนน้ำหรือคราบที่ติดตามร่างกายของผู้เสียหาย รวมทั้งไม้พันสำลีหรือชิ้นส่วนที่ป้ายจากช่องคลอดของผู้เสียหายมาตรวจหาว่ามีส่วนของน้ำอสุจิหรือไม่ เพื่อเป็นหลักฐานประกอบสำนวนของพนักงานสอบสวน^{49,50} โดยการตรวจทางชีวเคมีซึ่งมีอยู่หลายวิธี น้ำอสุจิเป็นวัตถุพยานอย่างหนึ่งที่มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องและชี้ถึงการกระทำผิดของอาชญากรได้ อาจตรวจพบน้ำอสุจิที่เสื่อผ้า ตามร่างกายของผู้เสียหายและผู้กระทำผิด รวมทั้งการตรวจ ณ สิ่งแวดล้อม เช่น ที่นอน หมอน มุ้ง การตรวจทางชีววิทยาโดยตรงและทางชีวเคมีสามารถยืนยันถึงการมีน้ำอสุจิบนวัตถุที่สงสัยได้อย่างแน่นอน⁵¹

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁹ วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์, "การตรวจหญิงในคดีทางเพศ (ต่อ)," นิตยสารโรงพยาบาล ภาว 23 (2529) : 275 - 87.

⁵⁰ วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์, "การปฏิบัติของแพทย์ต่อผู้ป่วยคดี," นิตยสารโรงพยาบาล ภาว 22 (2528) : 22 196 - 212.

⁵¹ พงศกรณ์ ชูเวช, การพิสูจน์หลักฐาน (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยการพิมพ์, 2531), หน้า 149.

การตรวจร่างกายผู้เสียหาย เป็นที่มาของพยานหลักฐานสำคัญในคดีการตรวจร่างกายนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย³² และจะต้องกระทำโดยแพทย์ การที่ผู้เสียหายมาพบแพทย์โดยส่วนใหญ่แล้วพนักงานสอบสวนเป็นผู้ส่งมาตรวจ ทั้งนี้เมื่อผู้เสียหายไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนก็จะมีหนังสือส่งตัวมาให้แพทย์ทำการตรวจร่างกายผู้เสียหาย เพื่อใช้ในการประกอบการสำนวนการสอบสวน³³ สิ่งที่ควรคำนึงถึงก็คือพนักงานสอบสวนจะต้องรีบส่งผู้เสียหายมารับการตรวจโดยเร็วที่สุด และแม้จะมีสิทธิที่พนักงานสอบสวนส่งผู้เสียหายมาตรวจ แต่ผู้เสียหายมาตรวจเองเพราะมีสาเหตุอื่นแทรกซ้อน เช่น ตกเลือด ติดเชื้อ ตั้งครรภ์ แพทย์ก็จะต้องตรวจโดยจัดให้ผู้เสียหายนั้นเป็น “ผู้ป่วยคดี”³⁴ เพราะหากมิได้ปฏิบัติอย่างผู้ป่วยคดี การมาเก็บพยานหลักฐานภายหลังย่อมไม่อาจทำได้เสียแล้ว³⁵ ซึ่งหากรอไว้เนิ่นช้าพยานหลักฐานย่อมสูญหายไป แพทย์จึงต้องมีความสนใจเรื่องพยานหลักฐานพอสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในสังคม³⁶ โดยแพทย์จะต้องซักประวัติผู้ป่วยรวมทั้งสอบถามวันเวลาเกิดเหตุ การซักประวัติ และการตรวจร่างกายแพทย์จะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และบันทึกไว้โดยละเอียด การตรวจร่างกายผู้เสียหายเก็บพยานหลักฐานจะต้องทำโดยเร็ว³⁷ นับจากเกิดเหตุ จึงจะได้พยานหลักฐานที่สมบูรณ์ มีประสิทธิภาพมากที่สุด นอกจากนั้นแพทย์จะต้องมีความรอบรู้ในเรื่องการเก็บพยานหลักฐานสามารถเก็บพยานหลักฐานอย่างถูกต้อง ตลอดจนมีความรู้ในการตรวจพิสูจน์ รวมทั้งการลงความเห็นในใบชันสูตรภาคแผลด้วย พยานหลักฐานจากการตรวจร่างกายผู้เสียหาย จึงสามารถเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุดได้

³² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132

³³ วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์, “แพทย์กับผู้เสียหายจากการถูกร่วมเพศทางทวารหนัก (ทัศนะทางนิติเวช),” สารศิริราช 47 (กุมภาพันธ์ 2538) : 173 - 178

³⁴ วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์, “การปฏิบัติของแพทย์ต่อผู้ป่วยคดี,” : 196 - 212.

* การตรวจผู้ป่วยคดีหรือมิเช่นนั้นกระทำโดยแพทย์คนเดียวกันที่ออกเวรตรวจผู้ป่วยนอก

³⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121

³⁶ วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์, “แพทย์กับผู้ถูกกล่าวหาในคดีร่วมเพศทางทวารหนัก,” สารศิริราช 47 (เมษายน 2538) : 398 - 402.

³⁷ วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์ “การเก็บวัตถุพยานจากหญิงผู้ถูกข่มขืนกระทำชำเราที่ติดตรวจโรคนอกและนิติแพทย์ของโรงพยาบาลศิริราช,” สารศิริราช 45 (ธันวาคม 2538) : 848.

การตรวจผู้เสียหายนั้นแพทย์จะต้องตรวจสภาพจิตของผู้เสียหาย เพราะจะมีส่วนช่วยให้ศาลวินิจฉัยคดีได้แม่นยำและรวดเร็วยิ่งขึ้น กล่าวคือในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นคนวิกลจริตนั้น ศาลอาจถือได้ว่าผู้เสียหายอยู่ในภาวะที่ไม่อาจจัดขึ้นได้ เมื่อมีหลักฐานว่ามีการชำเราหรือร่วมเพศกับผู้เสียหาย น่าจะถือว่าเป็นการข่มขืนกระทำชำเราได้³⁸ และแพทย์จะต้องตรวจสภาพร่างกายที่สามารถพิสูจน์ว่า “ผู้เสียหายอยู่ในภาวะที่ไม่อาจจัดขึ้นได้” เช่น เป็นคนวิกลจริต ปัญญาอ่อน หรือสภาพร่างกายได้รับสารหรือสิ่งมีนเมา เพื่อช่วยประกอบการพิจารณาว่าผู้เสียหายยินยอมหรือไม่ แพทย์จะต้องตรวจดูลักษณะเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย รอยเบื่อน ร่องรอยการต่อสู้ เส้นผม เส้นขนของผู้ต้องหาที่ติดตามเสื้อผ้า ร่างกายผู้เสียหาย ตรวจบาดแผลตามร่างกาย และที่สำคัญคือตรวจอวัยวะเพศของผู้เสียหาย โดยการตรวจจะต้องไม่ใส่เครื่องมือหรือใช้น้ำยาล้างช่องคลอดก่อนตรวจ เพราะเครื่องมืออาจทำให้เกิดบาดแผลถลอกได้ และน้ำยาล้างช่องคลอดอาจทำให้วัตถุพยานเงือจางจนตรวจไม่พบซึ่งจะเป็นการทำลายพยานหลักฐานโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์³⁹

ดังนั้นการตรวจร่างกายผู้เสียหายเพื่อเก็บวัตถุพยานจะต้องกระทำอย่างรวดเร็วที่สุดเพื่อมิให้พยานหลักฐานสูญหายหรือลดน้อยลง และก่อนเก็บวัตถุพยานจะต้องไม่ใช้น้ำยาฆ่าเชื้อทำการเช็ดล้าง หรือป้ายบริเวณอวัยวะเพศ เพราะจะทำให้พยานหลักฐานถูกล้าง, เช็ด หรือทำให้เงือจางลงได้มาก การเก็บพยานหลักฐานต้องใช้วัตถุที่มีคุณภาพการดูดซับดี การป้ายเก็บของเหลวจากช่องคลอดจะต้องเก็บในส่วนที่ติดด้วยโดยเฉพาะที่หลังคอมดลูก (posterior fornix) ทั้งนี้เพราะจะเป็นตำแหน่งที่น้ำอสุจิจะค้างอยู่มากที่สุดและอยู่นานที่สุด หลังจากเก็บวัตถุพยานแล้วควรแล้วควรทิ้งไว้ให้แห้งเพื่อป้องกันการเกิดเชื้อราโดยทิ้งไว้ในที่อุณหภูมิห้อง ไม่ควรตากแดดหรือใช้เครื่องอบแห้งเพราะจะทำให้เอ็นไซม์ที่จะทำการตรวจเสื่อมสภาพได้⁴⁰ และการทดสอบปฏิกิริยาอะซิโดฟอสฟาเตสจะต้องทำควบคู่ไปกับการตรวจหาตัวอสุจิทุกราย

ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา นั้น พยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจอวัยวะเพศของผู้เสียหายนั้นมีความสำคัญมาก เพราะสามารถบอกได้ว่ามีการกระทำชำเราหรือไม่ ส่วนกรณีจะเป็นการข่มขืนหรือไม่เป็นเรื่องที่ศาลจะต้องวินิจฉัยจากสภาพการณ์แห่งคดี พยานหลักฐานเกี่ยวกับการ

³⁸ วิสูตร ฟ่องศิริไพบูลย์, “การตรวจหญิงคดีเพศ,” : 207 - 220.

³⁹ วิสูตร ฟ่องศิริไพบูลย์, “ปฏิกิริยาอะซิโดฟอสฟาเตสกับยาที่ใช้ในช่องคลอดและสารที่ใช้ทำความสะอาดร่างกาย,” สารศิริราช 39 (สิงหาคม 2530) : 448.

⁴⁰ วิสูตร ฟ่องศิริไพบูลย์, “การเก็บวัตถุพยานจากหญิงที่ถูกข่มขืนกระทำชำเราของแพทย์ที่ติดตรวจโรคคนอกและนิติแพทย์โรงพยาบาลศิริราช,” : 848.

กระทำซ้ำเรา ได้แก่ พยานหลักฐานจากของเหลวในช่องคลอดของผู้เสียหาย และร่องรอยการฉีกขาดของอวัยวะเพศ ในการตรวจหาว่าของเหลวจากช่องคลอดหรือที่พบตามร่างกายของผู้เสียหายเป็นส่วนของน้ำอสุจิหรือไม่นั้นเราใช้วิธีตรวจหาตัวอสุจิ และการตรวจหาเอ็นไซม์ที่เป็นส่วนประกอบของน้ำอสุจิ การพบอสุจิย่อมเป็นสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นน้ำอสุจิอย่างแน่นอน การตรวจหาเอ็นไซม์ที่เป็นส่วนประกอบของน้ำอสุจิที่นิยมในปัจจุบันคือการตรวจหาเอ็นไซม์อะซิติกฟอสฟาเตส ซึ่งสามารถบอกได้ว่าเป็นน้ำอสุจิหรือไม่ เนื่องจากในบางกรณีไม่อาจตรวจหาตัวอสุจิจากน้ำอสุจิเพราะสภาวะร่างกายของผู้กระทำผิดไม่มีตัวอสุจิ หรือมีตัวอสุจิน้อยจากภาวะต่าง ๆ เช่น ภาวะที่ปราศจากตัวอสุจิมาแต่กำเนิด การปราศจากอสุจิเนื่องจากอุบัติเหตุจากการทำหมันหรือจากการดื่มสุราเรื้อรัง ดังนั้นการตรวจหาเอ็นไซม์อะซิติกฟอสฟาเตส ยังคงมีความสำคัญอยู่⁶¹ แต่การนำวิธีตรวจอะซิติกฟอสฟาเตสมาใช้ในคดีข่มขืนกระทำชำเราานั้นเป็นเพียงช่วยเสริมการตรวจหาตัวอสุจิเท่านั้น ผลของการตรวจก็มีได้ยืนยันหรือปฏิเสธในการวินิจฉัยทราบอสุจิโดยเด็ดขาด⁶² จึงไม่อาจนำมาใช้แทนการหาตัวอสุจิได้โดยสิ้นเชิง เพราะปฏิกิริยาอะซิติกฟอสฟาเตสอาจได้ผลบวกเท็จในบางรายแม้ไม่มีการร่วมเพศมาก่อนเลยก็ตาม* และอาจได้ผลลบแม้มีการร่วมประเวณี ซึ่งอาจมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน กล่าวคืออาจเกิดจากความเคขรินของแพทย์มักจะทำความสะดวกอวัยวะเพศก่อนตรวจ จะมีผลทำให้ส่วนของน้ำอสุจิในช่องคลอดเจือจางลงจนตรวจไม่พบ การล้างช่องคลอดก่อนมาทำการตรวจ หรือมาพบแพทย์ในเวลานานเกินกว่าที่จะตรวจพบได้ การใช้ดูยงในการ

⁶¹ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์, "ชุดสำเนียงทดสอบอะซิติกฟอสฟาเตส," สารศิริราช 39 (ตุลาคม 2530) : 557.

⁶² วิจурย์ อึ้งประพันธ์, "การตรวจอะซิติกฟอสฟาเตสในคดีความผิดทางเพศ," สารศิริราช 31 (เมษายน 2522) : 618.

* ปฏิกิริยาทดสอบอะซิติกฟอสฟาเตสอาจได้ผลบวกเท็จเพราะในช่องคลอดของหญิงก็มีเอ็นไซม์ชนิดนี้เช่นเดียวกัน (vaginal acid phosphatase) แต่จะให้ผลลบต่อการทดสอบนี้เพราะมีปริมาณน้อย (น้อยกว่า 20 ยูนิต) (Davies A, Witson E. The persistence of seminal constituents in the human vagina, Forensic Science 3 (1974) : 45 - 55 และ วิจурย์ อึ้งประพันธ์ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์ "ปฏิกิริยาอะซิติกฟอสฟาเตสจากก้อนสำลีที่ป้ายจากช่องคลอดภายหลังการร่วมเพศ สารศิริราช 35, (7 กรกฎาคม 2526) : 677- 684.)

ข่มขืนกระทำชำเรา การหลั่งน้ำอสุจิภายนอกช่องคลอด หรือการร่วมประเวณีแต่ไม่มีการหลั่งน้ำอสุจิ^{๖๓} การตรวจหาคราบอสุจิจึงต้องกระทำควบคู่กับการตรวจหาร่องรอยกระทำชำเรา

ในประเทศอังกฤษได้ฝึกอบรมแพทย์ตำรวจในเรื่องนี้ และได้จัดทำคู่มือปฏิบัติงานสำหรับพนักงานสอบสวนและตำรวจ ในการแนะนำการตรวจผู้เสียหายของแพทย์และหนังสือคู่มือการปฏิบัติงานในการตรวจผู้เสียหาย หนังสือดังกล่าวมีข้อเสนอแนะและข้อเตือนใจสำหรับนายตำรวจหญิงที่อาจไปอยู่ร่วมกับแพทย์ด้วย เวลาแพทย์ตรวจร่างกายผู้เสียหายหรือมีการประสานงานระหว่างตำรวจกับแพทย์ ในเรื่องประวัติการถูกข่มขืนระหว่างตำรวจกับแพทย์ โดยกล่าวว่า “ทั้งนายตำรวจและแพทย์ไม่อาจจะเก็บตัวอย่างการตรวจและตรวจพบร่องรอยภายนอกหลักฐานจากผู้เสียหายได้ ถ้าไม่ได้ถามเรื่องราวเกี่ยวกับผู้กระทำผิดจากผู้เสียหายก่อนว่าเหตุเกิดขึ้นอย่างไร” เช่นกรณีที่ผู้เสียหายบอกว่าคนร้ายพยายามจะบีบคอ พนักงานสอบสวนต้องบอกให้แพทย์ตรวจว่ามีร่องรอยที่สำคัญของผู้เสียหายหรือไม่ หรือตรวจพบจุดเลือดออกในตาหรือที่เล็บของผู้เสียหายหรือไม่ หากแพทย์มิได้ซักถามประวัติการถูกข่มขืนกระทำชำเราจากผู้ป่วยแล้ว อาจไม่ได้พยานหลักฐานสำคัญ เช่น ในคดีที่ผู้ร้ายหลั่งน้ำอสุจิบนหน้าท้องของผู้เสียหาย แพทย์ไม่ได้ป้ายคราบที่หน้าท้องส่งไปยังห้องปฏิบัติการเพื่อตรวจหาน้ำอสุจิ แต่ป้ายตัวอย่างจากช่องคลอดย่อมจะไม่ได้ประโยชน์ต่อรูปคดี แพทย์จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพยานหลักฐานและการแปรผล โดยแพทย์จะต้องทราบว่ปฏิบัติทศสอบอะซีดฟอสฟาเทสนั้นโดยปกติแล้วสามารถตรวจพบร่องในคลอด์ผู้เสียหาย 3 วัน หลังเกิดเหตุนั้นอาจตรวจพบในภายหลังจากนั้นได้ ทั้งนี้เพราะปฏิกิริยาอาจได้ผลบวกเที่ยงดังกล่าวมาแล้ว ในกรณีที่ส่งผู้เสียหายมาตรวจหลังเกิดเหตุล่วงเลยระยะเวลา 3 วัน แต่ทดสอบปฏิกิริยาอะซีดฟอสฟาเทสให้ผลบวก ถ้าแพทย์ลงความเห็นว่ “ผู้เสียหายนี้จะต้องผ่านการร่วมประเวณีมาภายใน 3 วัน ก่อนมารับการตรวจที่โรงพยาบาล” การแปรผลดังกล่าวอาจทำให้ศาลสงสัยในเรื่องวันเวลาเกิดเหตุและต้องยกฟ้องและปล่อยตัวจำเลยไปทั้ง ๆ ที่จำเลยกระทำผิดจริง

นอกจากนั้น โดยทั่วไปแล้วพนักงานสอบสวนและแพทย์มักเข้าใจว่ตัวอสุจิสามารถตรวจพบในช่องคลอดภายหลังเกิดเหตุ 7 วัน แต่จากการวิจัยระยะหลังพบว่าตัวอสุจิสามารถอยู่ในช่องคลอดหญิงที่ผ่านการร่วมประเวณีมาได้นานถึง 14 วัน^{๖๔} หากแพทย์มิได้ติดตามผลการวิจัย

^{๖๓} วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์ “รายงานความเห็นแพทย์ในคดีผู้ป่วยหญิงที่ถูกข่มขืนกระทำชำเรา” สารศิริราช 48 (มกราคม 2539) : 64 - 69.

^{๖๔} วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์ “การตรวจพบตัวอสุจิในช่องคลอดของหญิงที่ผ่านการร่วมประเวณีมา,” วารสารนิติวิทยาศาสตร์ 24 (2538) : 13 - 20.

ดังกล่าวเมื่อตรวจพบตัวอสุจิจากวัตถุพยานก็จะลงความเห็นว่าเป็น “ผู้ป่วยรายนี้ผ่านการร่วมประเวณีมาภายในเวลา 7 วัน ก่อนทำการตรวจ” ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้เสียหายถูกข่มขืนกระทำชำเราภายในระยะเวลา 14 วัน แต่นานกว่า 7 วัน ก่อนทำการตรวจทำให้พนักงานสอบสวนพนักงานอัยการ ตลอดจนศาลต่างก็เข้าใจว่าการกระทำผิดไม่ตรงกับวันเวลาเกิดเหตุในสำนวนการสอบสวน หรือผู้เสียหายมีการร่วมประเวณีภายหลังเกิดเหตุ จึงเชื่อว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมิใช่พยานหลักฐานในคดี และเมื่อมีความสงสัยจึงต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ตามหลัก *in dubio pro reo* (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227)

การลงความเห็นของแพทย์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

แพทย์จะต้องรู้เกี่ยวกับรายงานความเห็นในสิ่งเหล่านี้

1. แพทย์ต้องรู้ว่าสิ่งสำคัญ (*criteria*) ที่ใช้ประกอบในการแปลผลการตรวจผู้เสียหายในคดีข่มขืนกระทำชำเรานั้นประกอบไปด้วย

1.1 เรื่องบาดแผลที่ตรวจพบ

1.2 การตรวจทางเคมีจากวัสดุที่ได้จากการป้ายของเหลวในช่องคลอด

1.3 การตรวจหาตัวอสุจิ จากวัสดุที่ได้จากการป้ายของเหลวในช่องคลอด

2. แพทย์จะต้องรู้ถึงลักษณะของร่องรอยของบาดแผลที่อาจเกิดได้จากการถูกข่มขืนกระทำชำเราทั้งยังต้องรู้ถึงลักษณะของบาดแผลเก่าและใหม่ที่เกิดขึ้นที่บริเวณดังกล่าวด้วย

3. แพทย์ต้องรู้ว่าการตรวจด้วยวิธีเคมีนั้นมีหลายชนิดแต่ที่นิยมใช้ในขณะที่มี 3 ชนิด

คือ

3.1 อะซิดฟอสฟาเทสเทส (*acid phosphatase test*)

3.2 ลูซีนอะมิโนเปปติเดสเทส (*leucine aminopeptidase test*)

3.3 ซิงก์เทส (*zinc test*)

4. แพทย์จะต้องรู้ว่าการทดสอบทางเคมีแต่ละชนิดให้ผล “บวก” และ “ลบ” มีความหมายว่าอย่างไร และให้ผลบวกได้ในเวลานานเท่าใด กล่าวคือแพทย์จะต้องทราบว่า

4.1 อะซิดฟอสฟาเทสเทสจะให้ผลบวกในเวลาไม่เกิน 72 ชั่วโมง ก็คือ หลักโดยทั่วไป

4.2 ลูซีนอะมิโนเปปติเดสเทสจะให้ผลบวกในเวลาไม่เกิน 3 วัน เช่นเดียวกับอะซิดฟอสฟาเทสเทส

4.3 ซิงก์เทสหรือปฏิกิริยาทดสอบสังกะสีจะให้ผลบวกในเวลาไม่เกิน 5 วัน

5. แพทย์จะต้องรู้ว่าปฏิกิริยาเคมีดังกล่าวนั้นมีผลบวกเทียมและลบเทียมหรือไม่ เพื่อประโยชน์ในการให้ความเห็น

1. ปฏิกิริยาทดสอบอะซิดฟอสฟาเทส (acid phosphatase test) จะให้ผลดังนี้

ผลบวกเทียม กับ Iycol (น้ำยาฆ่าเชื้อโรค) ในขนาดความเข้มข้นต่ำ ๆ โดยจะให้ผลคล้ายคลึงกับปฏิกิริยาทดสอบนี้แต่สีจะออกคล้ายน้ำตาลไปเล็กน้อย ดังนั้นถ้ามีการใช้สารละลายดังกล่าวทำความสะอาด เพื่อใช้ฆ่าเชื้อก็อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าให้ผลบวกได้ นอกจากนี้ยังมีพืชผักหลายชนิดที่อาจทำให้เกิดผลบวกได้ เช่น ดอกกะหล่ำปลี, กานพลู, สวิสเชดมอน, มาลอบรูนด์ และเม็คกุเลก แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือในช่องคลอดของหญิงเองก็มีเอ็นไซม์นี้เช่นเดียวกันซึ่งเรียกว่า vaginal acid phosphatase (ของน้ำอสุจิจะเป็นชนิด prostatic acid phosphatase) ซึ่งโดยปกติแล้ว vaginal acid phosphatase enzyme นี้จะให้ผลลบต่อเทสนี้ ทั้งนี้เนื่องจากมีปริมาณน้อยมาก (น้อยกว่า 20 ยูนิต) และเราใช้เวลาในการตัดสินใจให้ผลบวกที่ 60 วินาที ซึ่งส่วนใหญ่ vaginal acid phosphatase enzyme จะให้ผลบวกต่อปฏิกิริยาทดสอบนี้ที่เวลากว่า 60 วินาที แต่มีหญิงประมาณร้อยละ 8 - 12 ที่อาจจะให้ผลบวกต่อปฏิกิริยาทดสอบนี้ในเวลา 60 วินาทีได้ซึ่งเรียกว่า "บวกเทียม" และอาจได้ผลลบเทียมในกรณีที่

- (1) มีการล้างช่องคลอดก่อนมาทำการตรวจ
- (2) มาในเวลาเนิ่นนานเกินกว่าที่จะตรวจพบได้
- (3) มีการใช้ถุงยางในการข่มขืนกระทำชำเรา
- (4) มีการล้างน้ำอสุจิภายนอกช่องคลอดของเหยื่อ
- (5) มีการร่วมประเวณีแต่ไม่มีการล้างน้ำอสุจิ

2. ปฏิกิริยาทดสอบลูซีนอะมิโนเปปติเดส (leucine aminopeptidase test) ไม่ให้ผลบวกเทียม แต่มี sensitivity ต่ำกว่าปฏิกิริยาทดสอบอะซิดฟอสฟาเทสผลลบเทียม เช่นเดียวกับข้อ 5 (1)

3. ปฏิกิริยาทดสอบสังกะสี (zinc test)

ผลบวกเทียม กับ สารพวก chlorhexidine gluconate

ผลลบเทียม เช่นเดียวกับ ข้อ 5 (1)

6. แพทย์จะต้องรู้ว่าการตรวจพบอสุจิในช่องคลอดของหญิงได้ภายในเวลาไม่เกิน 14 วัน หลังจากมีการร่วมเพศครั้งสุดท้าย โดยไม่มีการฉีกปากเทียม, แต่อาจมีผลลบเทียมได้เช่นเดียวกัน การให้ความเห็นของแพทย์ แพทย์หรือพยานอื่นไม่มีหน้าที่ให้ความเห็นในประเด็น

เกี่ยวกับการข่มขืน เพราะเป็นปัญหาข้อกฎหมายเป็นเรื่องที่ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัย^{๕๕} การให้ความเห็น โดยอาศัยการตรวจร่างกายและการตรวจทางห้องปฏิบัติการอาจกระทำได้ดังนี้^{๕๖}

6.1 ถ้าตรวจพบตัวอสุจิจากของเหลวที่ป้ายมาจากช่องคลอดหญิงให้ลงในความเห็น โดยไม่ต้องคำนึงถึงปฏิกิริยาทดสอบทางเคมีหรือบาดแผลที่ปรากฏที่อวัยวะเพศ โดยให้ลงความเห็น

“ตรวจพบหลักฐานว่ามีน้ำอสุจิอยู่ในช่องคลอดของผู้เสียหาย” หรือ “ตรวจพบหลักฐานว่าผ่านการร่วมประเวณีมา”

6.2 ถ้าของเหลวที่ป้ายมาจากช่องคลอดของผู้เสียหายตรวจไม่พบตัวอสุจิแต่ตรวจด้วยวิธีเคมีให้ผล “บวก” ร่วมกับตรวจพบบาดแผลที่อวัยวะเพศของผู้เสียหายด้วย ให้ลงความเห็น

“ตรวจพบหลักฐานว่ามีน้ำอสุจิอยู่ในช่องคลอดของผู้เสียหาย” หรือใช้ความเห็น “ตรวจพบหลักฐานว่าผ่านการร่วมประเวณีมา”

6.3 ถ้าตรวจของเหลวที่ป้ายมาจากในช่องคลอดผู้เสียหายด้วยวิธีเคมีให้ผล “บวก” แต่เพียงอย่างเดียว ให้ลงความเห็น

“เชื่อว่ามีน้ำอสุจิอยู่ในช่องคลอดของผู้เสียหาย” หรือ

“น่าจะเชื่อว่ามีน้ำอสุจิอยู่ในช่องคลอดของผู้เสียหาย” หรือ

“ตรวจพบหลักฐานที่เชื่อว่าการร่วมประเวณีมา”

6.4 ถ้าตรวจพบแต่เพียงบาดแผลที่อวัยวะเพศของผู้เสียหายแต่เพียงอย่างเดียว ให้ลงความเห็น

“ตรวจพบบาดแผลที่อวัยวะเพศน่าจะเชื่อว่าการร่วมประเวณีมา”

6.5 ถ้าตรวจไม่พบบาดแผลที่อวัยวะเพศและผลการตรวจของเหลวที่ป้ายมาจากช่องคลอดโดยวิธีทางเคมีก็ให้ผล “ลบ” และตรวจตัวอสุจิก็ให้ผล “ลบ” ซึ่งอาจเป็นผลลบเทียมก็ได้จึงให้แพทย์ลงความเห็น “อาจจะผ่านการร่วมประเวณีมา”

กรณีที่มีการป้ายคราบหรือน้ำหลังจากนอกช่องคลอดเช่น ที่ external genital organ,

^{๕๕} วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, “พยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเรา,” สารศิริราช 10 (มกราคม 2522) : 458.

^{๕๖} วิฑูรย์ ฟองศิริไพบุณย์, “รายงานความเห็นของแพทย์ในคดีผู้ป่วยหญิงที่ถูกข่มขืนกระทำชำเรา,” สารศิริราช : 67 - 69.

vestibule หรือ indriums ด้วยจะต้องมีความเห็นเพิ่มเติมจากความเห็นในข้อ 6.1 ถึง 6.5 แล้วแต่กรณี ดังนี้

1. ถ้าตรวจพบตัวอสุจิให้ลงความเห็นเพิ่มเติมอีกข้อว่า
“ตรวจพบอสุจิที่บริเวณ...(ที่ตรวจพบ).....”
2. ถ้าตรวจพบส่วนของน้ำอสุจิไม่ว่าจะด้วยวิธีทางเคมีใด ๆ ให้ลงความเห็นเพิ่มเติมข้อว่า
“ตรวจพบส่วนของน้ำอสุจิที่บริเวณ.....(ที่ตรวจพบ).....”
3. ถ้าตรวจพบทั้งตัวอสุจิและส่วนของน้ำอสุจิด้วยวิธีทางเคมีใด ๆ ให้ลงความเห็นเพิ่มเติมอีกข้อว่า
“ตรวจพบอสุจิและส่วนของน้ำอสุจิที่บริเวณ...(ที่ตรวจพบ)...”
4. ถ้าตรวจไม่พบตัวอสุจิหรือส่วนของน้ำอสุจิด้วยวิธีใด ๆ ไม่ต้องลงความเห็นเพิ่มเติมใด ๆ

แพทย์ไม่ควรให้ความเห็นในเรื่องระยะเวลาที่น่าจะเกิดเหตุมาแล้ว หรือผ่านการร่วมประเวณีมาแล้วกี่วัน เพราะการที่แพทย์เขียนเช่นนั้นอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดของเจ้าพนักงาน แต่ถ้าแพทย์ลงความเห็นที่ “ตรวจพบหลักฐานว่าผ่านการร่วมประเวณีมา” ถ้าพนักงานสอบสวนสงสัยก็จะมาสอบสวนเพิ่มเติม หรือเมื่อแพทย์ถูกเรียกไปให้การเพิ่มเติมในชั้นศาล แพทย์ก็จะสามารถให้ความกระจ่างได้ว่า การที่ตรวจด้วยวิธีเคมี acid phosphatase test อาจเป็นปฏิกิริยา “บวกเทียม” ได้ เพราะในช่องคลอดหญิงเองก็อาจมีเอนไซม์ชนิดนี้และมีหญิงประมาณร้อยละ 8 - 12 ที่มีเอนไซม์ชนิดนี้ในขนาดสูงเพียงพอที่จะให้ผลบวก และแพทย์อาจแนะนำให้นาตัวผู้เสียหายมาทำการตรวจซ้ำ ถ้าผลการตรวจซ้ำโดยที่ผู้เสียหายมิได้มีการร่วมประเวณีมาหลายสัปดาห์แล้ว ยังให้ผลบวกอยู่ก็แสดงชัดเจนว่าเป็นปฏิกิริยาบวกเทียมจาก vaginal acid phosphatase enzyme (เอนไซม์อะซิคลิฟอสฟาเทสในช่องคลอดของหญิง) ไม่ใช่เป็น prostatic acid phosphatase (เอนไซม์อะซิคลิฟอสฟาเทสในน้ำอสุจิ)

3.3.7 การตรวจผู้ถูกกล่าวหาในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

การตรวจในคดีข่มขืนกระทำชำเรา แพทย์จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การตรวจร่างกาย ของชายผู้ถูกกล่าวหาด้วย ทั้งนี้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหาก่อน⁹⁷ การตรวจผู้ถูกกล่าวหา แพทย์จะต้องตรวจร่างกายผู้ถูกกล่าวหาและเก็บพยานหลักฐานจากผู้ถูกกล่าวหาเพื่อนำไป

⁹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (1)

ตรวจทางห้องปฏิบัติการพิสูจน์ว่ามีการข่มขืนกระทำชำเรา การตรวจร่างกายผู้ถูกกล่าวหาต้องตรวจเนื้อตัวร่างกายผู้ถูกกล่าวหาว่ามีร่องรอยบาดแผลหรือไม่ บาดแผลส่วนใหญ่ที่พบคือบาดแผลร่องรอยการต่อสู้ เช่น ร่องรอยขีดข่วนตามใบหน้า ลำคอ ที่หน้าอก และแขน หรืออาจมีบาดแผลฟกช้ำตามร่างกายก็ได้ และการตรวจที่อวัยวะเพศว่ามีบาดแผลหรือไม่ส่วนใหญ่จะมีแผลปรากฏที่สายตองตึง (frenulum)⁸⁸

การตรวจอวัยวะสืบพันธุ์และบริเวณใกล้เคียง ถ้าพบสิ่งแปลก เช่น ครามเลือด ครามอสุจิ เส้นผม เส้นขน ต้องเก็บไว้เป็นหลักฐานร่องรอยบาดแผลที่ปรากฏที่อวัยวะสืบพันธุ์ต้องบันทึกให้ชัดเจน รวมทั้งขนาดของอวัยวะสืบพันธุ์ด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนประกอบในการลงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่ว่าของลับของผู้ต้องหาคงจะล่วงล้ำเข้าไปในของลับของผู้เสียหายได้หรือไม่ และถ้าล่วงล้ำเข้าไปจะทำให้เกิดบาดแผลขึ้นหรือไม่อย่างไร⁸⁹

การเก็บพยานหลักฐานการกระทำชำเราเพื่อพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาได้ผ่านการร่วมประเวณีมาหรือไม่ โดยเก็บพยานหลักฐานเพื่อที่จะพิสูจน์ว่ามีเยื่อบุช่องคลอดติดที่ส่วนปลายและคออวัยวะเพศส่วนปลาย ซึ่งมักพบหลักฐานนี้ภายหลังการร่วมประเวณีอันเป็นไปตามหลักของ โดคาร์ด (Locard's exchange principle) ที่ว่าด้วยการแลกเปลี่ยนของเนื้อวัตถุหากมีการสัมผัสกัน เว้นเสียแต่ว่าผู้ถูกกล่าวหาทำความสะอาดอวัยวะเพศจนหมด การตรวจหาเยื่อบุช่องคลอดอาศัยหลักการที่ว่าเยื่อบุช่องคลอดมีลักษณะพิเศษคือมีกลัยโคเจน (glycogen granule) ในไซโตพลาสซึมของเซลล์ ซึ่งกลัยโคเจนนี้เมื่อทำปฏิกิริยากับไอโอดีนในน้ำยาจุกอดแล้วจะได้กลัยโคเจนติดสีน้ำตาลเข้ม (dark brown หรือ chocolate color) ส่วนนิวเคลียสไม่ติดสี ทั้งนี้ตามปกติทั้งเยื่อบุช่องคลอดและเยื่อบุปลายองคชาติต่างก็เป็นเซลล์รูปหลายเหลี่ยมมีนิวเคลียสอยู่ตรงกลาง (stratified squamous epithelium) แต่ในไซโตพลาสซึมของเซลล์เยื่ออื่น ๆ และเยื่อขององคชาติจะไม่ติดสี-โคเจนแม้แต่เล็กน้อยเลย ในเซลล์เยื่อบุช่องคลอดเท่านั้นที่มีกลัยโคเจน การศึกษากลัยโคเจนในเซลล์เยื่อบุช่องคลอดนั้นส่วนใหญ่เป็นการศึกษาระดับฮอร์โมนเอสโตรเจน หรือผลของเอสโตรเจนต่อปริมาณกลัยโคเจนในเซลล์ การตรวจกลัยโคเจนในเซลล์เยื่อบุช่องคลอด เป็นสิ่งบ่งชี้หรือหลักฐานประกอบสำนวนความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา กล่าวคือถ้าตรวจพบเยื่อบุช่องคลอดที่

⁸⁸ วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์, "การตรวจผู้ถูกกล่าวหาในคดีทางเพศ," แพทย์สภาสาร 16 (กรกฎาคม 2530) : 332.

⁸⁹ วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์ "ปฏิกิริยาของเยื่อบุเซลล์ชนิดต่าง ๆ กับน้ำยาจุกอด," วารสารนิติวิทยาศาสตร์ 16 (2530) : 83 -89.

ปลายอวัยวะเพศชายก็แสดงว่าจะต้องมีการร่วมประเวณีกับหญิงมาอย่างแน่นอน เซลล์ที่มีกลัยโคเจนเพียงเซลล์เดียวก็ถึงความเห็นได้แล้ว โดยสามารถตรวจพบเซลล์เยื่อหูของคลอดที่ปลายอวัยวะเพศชายภายในระยะเวลา 3 วัน ภายหลังจากการร่วมเพศ ข้อสำคัญที่ควรระลึกไว้ก็คือการตรวจไม่พบเซลล์เยื่อหูของคลอดจากปลายอวัยวะเพศชายผู้ต้องสงสัยมิได้หมายความว่าไม่มีการร่วมประเวณีกับหญิง แต่อาจเป็นเพราะหญิงนั้นอยู่ในภาวะชราเริ่มขาดฮอร์โมนเอสโตรเจน หรือหญิงอยู่ในภาวะที่มีกลัยโคเจนต่ำลง เช่น เป็นโรคบางอย่าง นอกจากนั้นการที่ชายผู้ซึ่งได้ร่วมเพศกับหญิงมาแล้วด้งทำความสะอาดอวัยวะเพศของตนอย่างสะอาดก็ตรวจไม่พบเซลล์ดังกล่าวเช่นเดียวกัน

การตรวจหาเซลล์เยื่อหูของคลอดที่ติดปลายอวัยวะเพศนั้นทำได้โดยเอาแผ่นกระจกไปกดบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ชายหรือนำเอาเทปใสพันที่ปลายอวัยวะเพศแล้วนำไปทาบบนแผ่นกระจก นำแผ่นกระจกที่มีเซลล์เยื่อหูของคลอด วางคว่ำแผ่นกระจกบนถ้วยเล็ก ๆ ซึ่งใส่น้ำยา Lugol 5% ไว้ ไอโอดีนจะระเหยไปจับกับเซลล์ภายใน 2 - 3 นาที เมื่อนำแผ่นกระจกไปตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์จะเห็นเซลล์เยื่อหูของคลอดจะเป็นสีน้ำตาลไหม้ เป็นที่เห็นได้ว่าการตรวจหาเซลล์เยื่อหูของคลอดเป็นวิธีการตรวจที่ง่ายและได้ประโยชน์ ถ้าหากสามารถนำตัวผู้ต้องหามาตรวจทันทีภายหลังเกิดเหตุ

นอกจากตรวจร่างกาย ตรวจอวัยวะเพศ และตรวจหาเซลล์เยื่อหูของคลอดจากอวัยวะเพศของผู้ต้องหาแล้วการตรวจสภาพจิตมีความสำคัญเช่นเดียวกับการตรวจผู้เสียหายเพราะผู้ต้องหาอาจมีความผิดปกติทางจิตใจ* เป็นโรคจิตหรือจิตเภทแพทย์จะต้องตรวจลักษณะการเจริญเติบโต

* อาชญากรทางเพศที่ชอบข่มขืนกระทำชำเราหญิง แบ่งออกเป็น 4 พวก คือ

1. คนปกติ เมาสุราแล้วประพฤติดีมีอารมณ์แปรปรวนเสมอ
2. พวกที่มีความแปรปรวนทางจิตพยาธิ (psychopathological disorders) มีความต้องการทางเพศมากกว่าธรรมดา และพอใจกับการสมสู่กับโสเภณี แต่เมื่อมีความต้องการทางเพศมาก จึงผลักดันให้ประกอบอาชญากรรมทางเพศโดยข่มขืนกระทำชำเรา
3. พวกกามวิถดาร์ แต่จิตใจไม่ถึงกับเป็นโรคจิต ได้แก่พวก
  - 3.1 ซาดิสม์ (sadism) พวกนี้จะฆ่าคนอื่นเมื่อมีแรงผลักดันอารมณ์เพศเป็นระยะ ๆ มีการสำเร็จความใคร่ขณะทำร้ายเหยื่อ การกระทำมีลักษณะรุนแรง
  - 3.2 พวกชอบศพ (necrophilia)
  - 3.3 พวกชอบเด็ก (Pedophilia)
4. พวกที่เป็นอาการของโรคจิตหรือโรคทางสมอง

ของร่างกายและรูปร่างของผู้ต้องหา เพื่อเป็นหลักฐานที่จะช่วยศาลวินิจฉัยว่า การใช้กำลังข่มขืนกระทำชำเรา นั้นจะเป็นไปได้เพียงไร และจะต้องตรวจดูลักษณะเครื่องแต่งกายและบาดแผลตามร่างกายของผู้ต้องหา ซึ่งอาจเกิดจากการต่อสู้ขัดขืนของผู้เสียหายและบาดแผลบางอย่างมีลักษณะเฉพาะ เช่น รอยเล็บข่วน, รอยฟันทัด เป็นต้น ซึ่งรอยเล็บและรอยฟันทัดที่ปรากฏตามร่างกายของผู้ต้องหาอาจตรวจเปรียบเทียบกับรอยเล็บและรอยฟันทัดของผู้เสียหาย และเป็นหลักฐานที่ปรากฏอยู่ที่ตัวผู้ต้องหาที่สามารถยืนยันการกระทำความคิดได้

3.3.8 การตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ

เนื่องจากคดีข่มขืนกระทำชำเราเป็นคดีที่มักจะขาดประจักษ์พยาน และโดยสภาพการณของคดี จะปรากฏพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ หรือปรากฏร่องรอยของพยานหลักฐานในร่างกายของผู้เสียหายและผู้ต้องหา ได้แก่ เลือด เส้นผม เส้นขน อสุจิ พยานหลักฐานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายหรือสารคัดหลั่งของร่างกายมนุษย์ ซึ่งจะมีสารพันธุกรรม คือ ดีเอ็นเอ (DNA: deoxyribonucleic acid) อันเป็นข้อมูลพันธุกรรมที่มีอยู่ในนิวเคลียสของเซลล์ทุก ๆ เซลล์ DNA เหล่านี้จะประกอบขึ้นเป็นเส้นโครโมโซมที่มีการเรียงลำดับเบส 4 ชนิด คือ adenine (A), guanine (G), cytosine (C) และ thymine (T) ประมาณ 30 ล้านเบส โดยเบสทั้ง 4 ชนิดจะเกาะกันเป็นสาย 2 สาย พันกันเป็นเกลียวคล้ายเชือก โดยจับคู่กันเป็นเบสคู่สม (complementary) คือ A จับกับ T และ G จับกับ C เสมอ ในบางส่วนของโครโมโซมของแต่ละคนมีการเรียงลำดับเบสที่มีลักษณะพิเศษคือมีเบสชุดหนึ่งที่มีการเรียงตัวเหมือน ๆ กันอย่างต่อเนื่องกระจายอยู่ทั่วไปในโครโมโซมแตกต่างกันในแต่ละบุคคล⁷⁰ เป็นรหัสที่แน่นอนคงที่และเหมือนกันทุกเซลล์ในร่างกาย เรียกว่าลำดับเบสจำเพาะ ซึ่งมีบทบาทสำคัญที่ทำให้ลายพิมพ์ดีเอ็นเอของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน อันเป็นลักษณะเฉพาะบุคคล จากการคำนวณพบว่าโอกาสที่คนสองคนจะมีลายพิมพ์ดีเอ็นเอเหมือนกันโดยบังเอิญจะมีน้อยกว่าหนึ่งในพันล้านคน

เมื่อนำเอาดีเอ็นเอเหล่านี้มาตัดด้วยเอนไซม์ตัดจำเพาะ (restriction endonuclease) จะทำให้ได้ดีเอ็นเอที่มีขนาดใหญ่อันแตกต่างกัน ความแตกต่างที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการตัดด้วยเอนไซม์ตัดจำเพาะนี้เรียกว่า restriction fragment length polymorphism (RFLP) เมื่อนำชิ้นของ

⁷⁰ ฉุตตมา ชาวลาเวชกุล และ ชัยณรงค์ วงศ์ธีรทรัพย์, "การใช้ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ในการตรวจพิสูจน์ความเป็น พ่อ - แม่ - ลูก," เวชสารแพทย์ตำรวจ 17 (กันยายน - ธันวาคม 2534) : 95

ดีเอ็นเอที่ถูกตัดด้วยเอ็นไซม์จำเพาะมาแยกด้วย agarose gel electrophoresis* ชิ้นดีเอ็นเอที่ยาวจะเคลื่อนที่ด้วยกระแสไฟฟ้าได้ช้ากว่าชิ้นที่สั้น ทำให้เกิดแผน (pattern) ของชิ้นส่วนดีเอ็นเอซึ่งเมื่อนำมาถ่ายทอดลงบน membrane โดยเทคนิคการจับที่เรียกว่า southern blotting แล้วนำไปทำ hybridization กับตัวตรวจสอบดีเอ็นเอ (DNA probe) ที่ติดฉลากด้วยสารกับมันครั้งสี่หรือสารปลดครั้งที่สองจะเกิดแผนภาพของดีเอ็นเอเฉพาะตัวขึ้น⁷¹ เนื่องจากลายพิมพ์ดีเอ็นเอของแต่ละคนมีความจำเพาะสูงจึงทำให้บอกความแตกต่างกันในแต่ละบุคคลได้⁷² ในปัจจุบันจึงมีการนำลายพิมพ์ดีเอ็นเอ (DNA fingerprints) มาใช้ประโยชน์ทางด้านนิติเวชศาสตร์ในการพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคล⁷³

* สารพันธุกรรมที่เรียกว่า ดีเอ็นเอ และ อาร์เอ็นเอ นั้น สามารถแยกออกจากกันตามขนาดและน้ำหนักโมเลกุล โดยอาศัยการเคลื่อนที่ผ่านตัวกลางที่เป็นของแข็ง (solid matrix) จำพวกเจล (gel) บางชนิด เช่น อะกาโรส (agarose) หรือโพลีอะครีลาไมด์ (polyacrylamide) ภายใต้สนามไฟฟ้าของกระแสไฟฟ้าสถิตได้ ทำให้โมเลกุลของดีเอ็นเอซึ่งปกติอยู่ในสภาวะคลายตัว (relaxed form) และอาจมีการเคลื่อนที่ในลักษณะที่เรียกว่าบราวเนียน (brownian motion) นั้นเกิดการเคลื่อนที่แยกออกจากกันได้ในลักษณะคล้ายงูเลื้อยผ่านกระบอกลูกไม้ไปยังขั้วไฟฟ้าบวก โดยกระบวนการที่เรียกว่าเรพเทชัน (reptation) ทั้งนี้โมเลกุลของดีเอ็นเอ ส่วนหัวที่เป็นหมู่ฟอสเฟต (5' - end) จะเลือกทิศทางที่จะเคลื่อนที่ไปแล้วส่วนที่เหลือจึงจะเคลื่อนที่ตามมาโดยทั่วไปทั่วไปโมเลกุลที่มีขนาดต่างกันจะแยกออกจากกัน โดยขึ้นอยู่กับสมบัติความพรุนของเนื้อเจล ดังนั้นดีเอ็นเอชิ้นที่เล็กกว่าจะเคลื่อนผ่านช่องหรือรูของเนื้อเจลไปได้อย่างง่ายดายกว่าดีเอ็นเอชิ้นใหญ่ อย่างไรก็ตามการแยกและการเคลื่อนที่ของโมเลกุลดังกล่าวยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายอย่าง ได้แก่ ความเข้มข้นและองค์ประกอบของเจล บัฟเฟอร์ที่ใช้อุณหภูมิและระดับศักย์ไฟฟ้าของสนามไฟฟ้าที่ใช้

⁷¹ วิชัย บุญแสง และ ชัยณรงค์ วงศ์ธีรทรัพย์, "การใช้ PCR ในการหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ในมนุษย์," ในเทคนิค PCR ในการวินิจฉัยโรคและแยกวิเคราะห์อื่น ๆ, (การประชุมเชิงปฏิบัติการ ณ ภาควิชาชีวเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างวันที่ 13 - 17 กันยายน 2536), หน้า 74.

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁷³ Dodd B.E., "DNA Fingerprints in Matters of Family and Crime," *Nature* 81 (1985) : 506 - 502

สามารถเป็นพยานหลักฐานที่นำไปสู่การพิสูจน์ความจริงเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษโดยเฉพาะคดีข่มขืนกระทำชำเรา⁷⁴ ด้วยวิธีพิสูจน์เปรียบเทียบลายพิมพ์ดีเอ็นเอจากส่วนของร่างกายกับลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่ตรวจหาได้จากชีววัตถุ (organic sample) เช่น เส้นผม เลือด อสุจิ ที่พบในที่เกิดเหตุหรือพบตามร่างกายของผู้เสียหายหรือผู้ตายว่ามีลักษณะเหมือนกัน (match) หรือไม่ถ้าเหมือนกันย่อมแสดงว่าเป็นบุคคลเดียวกันไม่ว่าดีเอ็นเอนั้นจะได้จากส่วนใดของร่างกาย ด้วยเหตุที่ตัวอสุจิมีความแข็งแรงมีธรรมชาติเมื่อเทียบกับเซลล์อื่น ๆ จากของเหลวในช่องคลอด (vaginal fluid) จึงสามารถแยกตัวอสุจิจากของเหลวในช่องคลอดเพื่อตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอ เพื่อเปรียบเทียบกับดีเอ็นเอที่ได้จากเลือด สารคัดหลั่ง เยื่อเซลล์ของร่างกายผู้ต้องสงสัย สามารถตรวจพิสูจน์ยืนยันว่าผู้้นั้นเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่ ทั้งยังมีประโยชน์ในแง่การสืบสวนกลิ่นกรองกรณีผู้ต้องสงสัยมิได้เป็นผู้กระทำผิดที่แท้จริงได้พิสูจน์ตัวเอง และได้รับการปล่อยตัวอย่างรวดเร็ว

ลายพิมพ์ดีเอ็นเอมีการค้นพบขึ้นในปี 1985 โดย Professor Alex Jeffreys แห่งประเทศอังกฤษ⁷⁵ และในปี 1986 ได้นำมาใช้ในการตรวจพิสูจน์ความเป็นพ่อ แม่ ถูก กรณีร้องขอเข้ามาอยู่ในสหราชอาณาจักรของกองตรวจคนเข้าเมือง⁷⁶ และถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินคดีข่มขืนกระทำชำเราเป็นครั้งแรกในคดี Regina v. Pitchfork⁷⁷ ในประเทศอังกฤษ ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่า ในปี ค.ศ.1983 หญิงสาววัยรุ่นถูกข่มขืนและฆ่า เหตุเกิดใกล้กับหมู่บ้าน Enderby และคดีนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถหาตัวผู้กระทำผิดได้ เนื่องจากขาดพยานหลักฐานที่จะโยนไปสู่ตัวผู้ต้องสงสัย ต่อมาในปี ค.ศ. 1986 เด็กหญิงในหมู่บ้าน Enderby ถูกข่มขืนและฆ่า พนักงานตำรวจได้ร้องขอให้นำการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ (DNA fingerprinting) มาใช้ในการสืบสวน

⁷⁴ Eastel Simon and Mcleod Neil, DNA Profiling Principle, Pitfalls and Potential (Australia : Macwood Academic Publishers, 1991) , pp 8.

⁷⁵ ฤตคมา ชาวลาเวทฤด และ ชัยขรรงค์ วงศ์ธีรทรรพ์, "การใช้ลายพิมพ์ ดีเอ็นเอ ในการตรวจพิสูจน์ความเป็น พ่อ-แม่-ลูก," เวชสารแพทยตำรวจ ,17 (กันยายน-ธันวาคม 2534) : 97.

⁷⁶ Kelly K.F., "Method and Application of DNA fingerprinting: A Guide for the Non - Scientist," Criminal Law Review (1987) : 62.

⁷⁷ Tand M. Clare, "DNA Typing : A New Investigatory Tool," Duke Law Journal April (1989) : 474 - 475.

หาร่องรอยผู้กระทำความผิด และพบว่าน้ำอสุจิที่เก็บได้จากเหยื่อฆาตกรรมทั้งสองคดีเป็นของบุคคลคนเดียวกัน เพราะลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่สกัดได้จากน้ำอสุจิในทั้งสองคดีเหมือนกัน แสดงว่าผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลคนเดียวกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงได้นำตัวอย่างเลือดจากผู้ต้องหาเป็นชายอายุ 17 ปี มาตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ปรากฏว่าให้ผลที่แตกต่างกันแสดงว่าผู้ต้องสงสัยมิใช่ผู้กระทำความผิดเขาจึงถูกปล่อยตัวไปอย่างรวดเร็ว เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ร้องขอให้ผู้ชายในหมู่บ้านและบริเวณใกล้เคียงในช่วงอายุ 13-30 ปี ให้ตัวอย่างเลือดด้วยความสมัครใจ เพื่อตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอ มีการตรวจประมาณ 5,500 คน ในการตรวจครั้งแรกเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่พบตัวผู้กระทำความผิด เนื่องจากผลการตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอให้ผลไม่เหมือนกับลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่สกัดได้จากน้ำอสุจิทั้งสองคดี ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกำลังพิจารณาขยายขอบข่ายการตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอในกลุ่มผู้ชายที่มีอายุมากกว่านี้และอยู่ในพื้นที่ที่ไกลออกไป เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทราบจากสายลับว่ามีคนงานมาคุยในคับว่าตนได้ให้ตัวอย่างเลือด 2 ครั้ง แทนเพื่อนร่วมงานเพราะถูกว่าจ้างจึงทำการสอบสวนและสามารถจับกุม นาย Pitchfork ได้ ผลการตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอจากตัวอย่างเลือดของ นาย Pitchfork ปรากฏว่าเหมือนกับลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่ตรวจได้จากอสุจิในทั้งสองคดี

ในคดี *Caldwell v. State of Georgia* ค.ศ. 1990 เป็นคดีข่มขืนกระทำชำเราและฆ่า เหตุเกิดที่มลรัฐจอร์เจีย โดยพี่ชายและน้องสาวถูกแทงในขณะที่น้องสาวถูกข่มขืนด้วยและถึงแก่ความตาย *Caldwell* ซึ่งเป็นบิดาของเด็กทั้งสองถูกฟ้องต่อศาลว่าเป็นผู้กระทำความผิด *Caldwell* ปฏิเสธข้อกล่าวหา และต่อสู้คดีว่าผู้ข่มขืนและฆ่าน้องสาวคือพี่ชายซึ่งถูกแทงในระหว่างการต่อสู้กันเอง ในกรณีนี้การตรวจหุ่มเลือดไม่สามารถนำมาใช้ได้เนื่องจากความเกี่ยวพันใกล้ชิดทางสายเลือด ส่วนการตรวจอสุจินั้นไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าเป็นของผู้ใด ผลการตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอจากตัวอย่างอสุจิที่พบในช่องคลอดของน้องสาว สามารถระบุได้แน่ชัดว่าเป็นของ *Caldwell* หรือบุตรชาย เพราะถึงแม้ว่าลูกจะได้รับสารพันธุกรรม คือดีเอ็นเอจากพ่อแม่คนละครั้งแต่ในการดำรงเผ่าพันธุ์มนุษย์นั้นลูกยังเป็นส่วนผสมที่เกิดขึ้นใหม่ โดยจะมีรหัสแห่งพันธุกรรมคือลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ซึ่งมีลักษณะเป็นปัจเจกเฉพาะที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลยกเว้นในฝาแฝดไข่ใบเดียวกันเท่านั้น ผลการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอจากตัวอย่างอสุจิในช่องคลอดของผู้ตายพบว่า เป็นลายพิมพ์ดีเอ็นเอของ *Caldwell* และให้ผลที่แตกต่างกับลายพิมพ์ดีเอ็นเอของบุตรชาย *Caldwell* จึงถูกตัดสินให้จำคุกตลอดชีวิตในความผิดฐานข่มขืนและฆ่าบุตรสาวและพยายามฆ่าบุตรชายของตนเอง⁷⁸

⁷⁸ Mcelfresh C. Kevin, "DNA - Based Identity Testing," *Forensic Science* (March 1993) : 149.

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีบริษัทที่ดำเนินการให้บริการการตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอ (DNA typing) สำหรับงานตรวจพิสูจน์ 3 บริษัท คือ Cellmark Diagnostics of Germantown ใน Maryland, Lifecodes Corporation of Elmsford ใน New York และ Forensic Science Associates of Richmond (Cetus Corporation) ใน California ความแตกต่างของทั้งสามบริษัทคือ ชนิดของ probe ที่ติดฉลากด้วยกัมมันตรังสีที่ใช้เพื่อติดตามท่อน DNA หลังจากตัดด้วย restriction enzymes และแยกแ้วด้วย agarose gel electrophoresis

1. บริษัท Cellmark

Cellmark ใช้ probe ของ Alex Jeffreys จาก University of Leicester ของอังกฤษ Jeffreys ได้ค้นพบว่า gene ของมนุษย์มีส่วนที่เรียกว่าบริเวณ "minisatellite" ซึ่งประกอบขึ้นจากลำดับ nucleotide ซ้ำ ๆ ต่อเนื่องกันแต่ละจุดมีลำดับของ core sequence เหมือนกันแต่จำนวนชุดของ "minisatellite" ในแต่ละบุคคลต่างกัน restriction enzymes จะสามารถจดจำความแตกต่างอันนี้ได้และเข้าตัด DNA ให้มีขนาดต่าง ๆ กันด้วย Jeffreys ได้ใช้วิธีการที่เรียกว่า DNA fingerprinting เข้ามาช่วยในงานนี้ กล่าวคือใช้ restriction enzymes เข้าตัด DNA ตัวอย่าง แ้วแยกออกจากกันด้วย agarose gel electrophoresis ตามความแตกต่างของขนาดนั้น ความแตกต่างของ DNA ที่ใช้ในการวิเคราะห์เช่นนี้เรียกว่า restriction fragment length polymorphism (RFLP) และปัจจุบันถือเป็นวิธีการมาตรฐานในงานชีววิทยาระดับโมเลกุล (molecular biology) เพื่อจะติดตามความแตกต่างอันนี้ Jeffreys ได้สร้าง probe ซึ่งเป็นท่อน DNA สายสั้น ๆ ติดฉลากด้วยสารกัมมันตรังสี ^{32}P สามารถจับตัวกับ core sequence ได้อย่างจำเพาะ เขาสามารถติดตาม probe ของเขาที่เกาะกับ DNA ตัวอย่างโดยใช้ฟิล์มเอกซเรย์ ผลที่ได้จะมีลักษณะเป็นแถบเข้ม ประมาณ 40 แถบ เหมือน bar codes บนห่อสินค้าในซูเปอร์มาร์เก็ต และลายพิมพ์ DNA จะมีความต่างกัน ในตัวอย่างจากแต่ละบุคคลยกเว้นฝาแฝดไข่ใบเดียวกัน (identical twins) เท่านั้น ในประเทศอังกฤษใช้เทคนิคและวิธีการนี้ในการพิสูจน์คดีและสามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ เช่น คดี Regina v. Pitchfork

เมื่อไม่นานมานี้ Jeffreys ยังได้พัฒนา probe ของเขาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นเหมาะสมกับงานตรวจพิสูจน์ยิ่งขึ้น ทำให้ DNA typing มีความไว (sensitivity) สูงขึ้นด้วย และ probe ชุดนี้ก็เป็นชุดที่ Cellmark ปามาใช้นั่นเอง

2. บริษัท Lifecodes

บริษัท Lifecodes ใช้การวิเคราะห์ RFLP เหมือนกันแต่เปลี่ยนไปใช้ชุด probe ที่จำเพาะต่อลำดับเบสที่เรียกว่า variable number tandem repeat (VNTR) ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับ

minisatellite มาก แต่จำนวน VNTR มีเพียงชุดเดียวในแต่ละ genome บริษัท Lifecodes จึงอ้างว่า นอกจาก Probe ของเขาจะมีความไวมากแล้ว โอกาสที่ DNA ในตัวอย่างจากคน ๆ หนึ่งจะซ้ำซ้อนกับตัวอย่างอื่นในกลุ่มประชากรมีแค่ 1 : 189,200,000 เท่านั้น รูปแบบ DNA fingerprinting ที่ได้จาก probe ของบริษัทยังดูง่าย สะดวกต่อการอ่านผลอีกด้วย การตรวจวิเคราะห์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอของ Lifecode ถูกนำมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาไม่น้อยกว่า 400 คดี และพิสูจน์ความเป็นพ่อ แม่ ถูก ประมาณ 2,000 ราย ภายในช่วงเดือน ตุลาคม 1988 ถึงกุมภาพันธ์ 1989 ศาลรับฟังพยานหลักฐานจากการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอในคดีอาญาด้วยเทคนิควิธีการนี้ถึง 22 คดี

3. บริษัท Cetus

ถึงแม้ทั้งสองบริษัทจะสามารถตรวจระบุบุคคลได้แน่นอนถึงเพียงใดก็ตาม DNA ตัวอย่างที่ถูกวิเคราะห์ต้องอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด แต่ในความเป็นจริง DNA มักถูกทำลายเหลือเป็นสายสั้น ๆ เสียเป็นจำนวนมาก Forensic Science Associates จึงได้เสนอวิธีการใหม่ ซึ่งสร้างขึ้นโดย Cetus Corporation of Emeryville ใน California หลักการก็คือใช้ปฏิกิริยา polymerase chain reaction (PCR) เพิ่มจำนวนชุดของ DNA ตัวอย่างขึ้นให้เพียงพอต่อการวิเคราะห์เสียก่อน ได้มีการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่า DNA ตัวอย่างจะน้อยเพียงใดหรือจะเก่าถูกทำลายจนเสียสภาพแค่ไหน ก็ยังสามารถนำมาใช้ตรวจพิสูจน์และได้ผลแม่นยำ ถึงแม้ความไวในการตรวจจะไม่สูงถึง 1 ในหมื่นล้านคนเหมือนบริษัทแรกก็ตาม หากใช้ probe หลาย ๆ ตัวรวมกันก็จะเพิ่มขึ้นถึง 1 ในหมื่นหรือแสนคน

เทคนิคและวิธีการหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอของบริษัท Cetus นี้จัดเป็นเทคนิคและวิธีการใหม่ ซึ่งแตกต่างจากเทคนิคและวิธีการของบริษัท Lifecodes และ Cellmark ซึ่งถือเป็นยุคที่สองของอณูชีววิทยา เริ่มตั้งแต่ปี 1985 Saiki และคณะแห่งบริษัท Cetus Corporation ได้เสนอผลงานการค้นพบเทคนิค PCR (polymerase chain reaction) ในการหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอต่อที่ประชุม American Society of Human Genetics Conference ลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่ตรวจด้วยเทคนิค PCR เปรียบเทียบวิธีการดั้งเดิมคือ กระบวนการ RFLP ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ใน บริษัท Lifecodes และบริษัท Cellmark นั้นใช้วิธีการที่เรียกว่า southern blot analysis ในการวิเคราะห์ความแตกต่างของดีเอ็นเอ วิธีการนี้ต้องใช้ดีเอ็นเอที่มีปริมาณมากและคุณภาพดี คือต้องไม่แตกหักเป็นส่วนเล็ก ๆ แต่พยานหลักฐานที่พบในที่เกิดเหตุบางครั้งมีปริมาณน้อย มีอายุนานเป็นเดือน เป็นปี ซึ่งจะทำให้มีการย่อยสลายหรือสึกกร่อนของดีเอ็นเอในเซลล์เหล่านี้ ดังนั้นคุณภาพของดีเอ็นเอจึงไม่เพียงพอกับการทำ southern blot analysis แต่การใช้เทคนิค PCR ของบริษัท Cetus ต้องการตัวอย่างส่งตรวจจำนวนเพียงเล็กน้อย แม้ขนาดเล็กของเซลล์ที่จุดเริ่มต้นของเส้นผมเส้นเดียวก็เพียงพอต่อการวิเคราะห์ อีกทั้งคุณภาพของดีเอ็นเอก็ไม่จำเป็นต้องดีนัก เมื่อเยื่อที่มีอายุหรือเก็บนานขนาด

มันมีของชาวอียิปต์ที่มีอายุหลายร้อยปี ก็สามารถนำมาใช้ในการสกัดดีเอ็นเอ เพื่อทำการวิเคราะห์ได้ จึงมีประโยชน์เป็นอย่างมากเพื่อนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานดำเนินในการคดีอาญา⁷⁹

คดีฆนินกระทำฆ่าเราในประเทศไทยมักพบว่า วัตถุพยานที่กองพิสูจน์หลักฐานได้รับมาจากพนักงานสอบสวน โดยมากอยู่ในสภาพที่มีคุณภาพด้อยกว่าของสดและมีปริมาณน้อย ดังนั้นจำเป็นต้องหาวิธีการตรวจที่เหมาะสมในการตรวจของกลางที่มีสภาพเช่นนี้ การเพิ่มขยายปริมาณของดีเอ็นเอของชีววัตถุพยาน โดยเทคนิค PCR* จึงเป็นวิธีที่เหมาะสม เพราะสามารถเพิ่มขยายปริมาณ

⁷⁹ วัชร อัครกิตพิพหตุคุณ และ มนตรี อัครกิตพิพหตุคุณ, ทฤษฎีการประยุกต์ใช้ประโยชน์ PCR Technology (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เรือนแก้ว, 2533) , หน้า 152.

*การเพิ่มปริมาณ DNA ด้วยเทคนิค PCR หรือที่นิยมเรียกสั้น ๆ ว่า PCR เป็นการเพิ่มปริมาณ DNA แบบวงจรมีในหลอดทดลองโดยอาศัยเอนไซม์ DNA polymerase ที่ทนต่อความร้อน (Taq.Pol) PCR ค้นพบโดย K.Mullis ในปี 2528 ทำให้เกิดวิธีการใหม่ในการเพิ่มปริมาณ DNA เป็นต้น ๆ เท่าในเวลาอันสั้น ปัจจุบัน PCR ได้รับการนำมาประยุกต์ใช้เพิ่มปริมาณ DNA เพื่อการเสาะแสวงหาชิ้น เพื่อการวินิจฉัยโรคและเพื่อการศึกษาความรู้พื้นฐานต่าง ๆ

PCR มีหลักการและวิธีการที่ง่ายจึงได้รับการนิยมแพร่หลาย ปฏิกริยามืออึ่งประกอบ 4 อย่าง คือ DNA template, primers, substrates และ Taq.Pol. โดย DNA template เมื่อเริ่มต้นเป็น DNA เกล็ดยวคู่ที่ถูกแยกเป็น DNA เส้นเดี่ยวด้วยความร้อนเมื่ออุณหภูมิลดลง primers ซึ่งเป็น oligonucleotide ขนาดประมาณ 20 - 30 เบส ซึ่งมีลำดับเบสเป็นคู่สมกับลำดับเบสใน DNA template ก็จะเข้ามาจับที่ตำแหน่งเบสคู่สมทำให้ (Taq.Pol.)สามารถเร่งปฏิกริยาการเพิ่มเบสที่ปลายข้าง 3-end ของ primers เกิด DNA เส้นคู่ยวใหม่จำนวน 2 ชุด เมื่อถูกความร้อน DNA 2 ชุด ก็จะแยกเป็น DNA เส้นเดี่ยว 4 เส้น ซึ่งเมื่ออุณหภูมิลงก็จะจับกับ primers ซึ่งมีอยู่มาก (มากกว่า DNA template ประมาณ 1 ล้านเท่า) ทำให้ Taq.Pol. สามารถเร่งปฏิกริยาการเพิ่มเบสที่ปลายข้าง 3-end ของ primer จนเกิด DNA เส้นคู่ยวใหม่จำนวน 4 ชุด เมื่อถูกความร้อน DNA ดังกล่าวจะแยกเป็นเส้นเดี่ยว 8 สาย ซึ่งจะจับกับ primer สร้างเป็น DNA เส้นคู่ 8 ชุดในรอบการเกิดปฏิกริยารอบที่ 3 เมื่อถึงรอบที่ 4 ก็จะได้ DNA เส้นคู่ 16 ชุด เป็นการเพิ่มปริมาณ DNA แบบทวีคูณในปริมาณ 2^n เมื่อ n เป็นจำนวนรอบของปฏิกริยา เมื่อปฏิกริยาดำเนินไปได้ 20 รอบจะได้ DNA จำนวน 2^{20} ชุด หรือประมาณ 1 ล้านเท่าของ DNA เริ่มต้นนั่นเอง

เป็นแผนเป็นด้านเท่า ภายในระยะเวลา 2-3 ชั่วโมง ทำให้สามารถตรวจเปรียบเทียบสารพันธุกรรมได้ แม้สิ่งส่งตรวจมีปริมาณน้อยมาก หรืออยู่ในสภาพที่ไม่สามารถส่งตรวจโดยวิธีอื่น ๆ ได้ ในปัจจุบัน จึงได้นำการตรวจเปรียบเทียบสารพันธุกรรมโดยเทคนิค PCR มาใช้ในสถาบันนิติเวชวิทยา และในอนาคตอันใกล้นี้ กองพิสูจน์หลักฐาน กรมตำรวจ ก็มีขีดความสามารถทำการตรวจโดยวิธีนี้เช่นเดียวกัน

8.4 บทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญในศาล

ผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเราจะถูกนำมาพิจารณาในชั้นศาล โดยพยานผู้เชี่ยวชาญผู้ตรวจพิสูจน์ที่มาเบิกความในชั้นศาล จะถูกกดดันกรองตรวจสอบในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญ

3.4.1 กระบวนการกดดันกรองพยานผู้เชี่ยวชาญ

1. ขั้นตอนตรวจสอบก่อนรับเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

ก่อนเบิกความพยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องแสดงให้เห็นว่าตนมีความรู้ ประสิทธิภาพ การฝึกฝนการศึกษาอบรมที่เพียงพอจะเบิกความในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญ⁸⁰ ในสหรัฐอเมริกามีการจดทะเบียนผู้เชี่ยวชาญ เพื่อความสะดวกในการแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญจากบัญชีที่ได้ลงทะเบียนไว้ ในฝรั่งเศสศาลจะเป็นผู้กำหนดผู้เชี่ยวชาญจากบัญชีที่ได้รับการเสนอจากสถาบันหรือสมาคมวิชาชีพในสาขาที่ผู้เชี่ยวชาญนั้นมีความรู้เชี่ยวชาญ⁸¹ การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญย่อมจะเป็นที่ยอมรับในชั้นหนึ่ง และถือว่าเป็นการพิสูจน์ความเป็นผู้เชี่ยวชาญก่อนที่ศาลจะวินิจฉัยรับเป็นผู้เชี่ยวชาญ⁸² ในกรณีที่ศาลตั้งผู้เชี่ยวชาญเองย่อมจะมีแนวโน้มน่าเชื่อถือ ผู้ที่มีได้ขึ้นทะเบียนไว้ก็อาจเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในศาลได้แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้น⁸³ ขั้นตอนการ

⁸⁰ พรเพชร วิชิตชลชัย, “เอกสารคำสอนชั้นปริญญาโทวิชากฎหมายลักษณะพยานเปรียบเทียบ,” คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2537 (อค์ตานา) (ในสหรัฐอเมริกาผู้เชี่ยวชาญจะต้องแสดงให้เห็นว่าเขาเป็นผู้มีความรู้ความสามารถที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญได้ไว้ใน preliminary questions)

⁸¹ *The new encyclopedia Britannica*, pp. 160.

⁸² M.N. Howard, “The neutral expert: a plausible threat to justice,” *The Criminal Law Review* (February 1991) : 100.

⁸³ FRE ข้อ 706

พิสูจน์ก่อนรับเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญว่าเขามีความสามารถ หรือความเหมาะสมที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นอำนาจของศาลเท่านั้นที่จะเป็นผู้วินิจฉัย²⁴ การที่ศาลสั่งให้รับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญหรือไม่เป็น ปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งถูกขุ่นไม่มีอำนาจก้าวล่วงและจะต้องรับฟังคำเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญ นั้น” พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเราานั้น มักเป็นผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันของรัฐ เช่น กองพิสูจน์หลักฐาน สถาบันนิติเวชวิทยา หรือแพทย์ซึ่งได้รับการถักนกรองจากสถาบันนั้นชั้นหนึ่ง แล้วว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญที่แท้จริง

กระบวนการสืบพยาน ในศาลสหรัฐอเมริกามีมาตรการในการถักนกรองพยานผู้เชี่ยวชาญ โดยกระบวนการที่เรียกว่า preliminary questions ตาม FRE ข้อ 104

preliminary questions หมายถึง คำถามเบื้องต้นในการนำเสนอพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะ เป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร คู่ความจะต้องนำเสนอคำถามเบื้องต้นให้ศาลได้ทราบ ได้แก่ คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญเพียงพอหรือไม่ ซึ่งผู้ที่นำเสนอพยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องนำสืบ เพื่อ แสดงให้เห็นว่าพยานผู้เชี่ยวชาญที่กล่าวอ้างเป็นผู้ที่มีความรู้เชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ทาง วิทยาศาสตร์ และการนำเสนอพยานหลักฐานดังกล่าวจะช่วยให้คณะลูกขุนเข้าใจและสามารถ วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นแห่งคดีได้ นอกจากนี้ยังต้องแสดงให้เห็นว่า พยาน- หลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี

2. ขั้นตอนตรวจสอบภายหลังรับเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

พยานผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานบุคคลประเภทหนึ่งจึงต้องอยู่ในบังคับของบทบัญญัติของ กฎหมายว่าด้วยการสาบาน การเบิกความต่อหน้าศาลและคู่ความฝ่ายตรงข้าม การพิสูจน์ซักค้าน พยานผู้เชี่ยวชาญ

- การสาบานหรือปฏิญาณ²⁵

²⁴ Avtra Singh, *Principles of the law of evidence*, 3 rd ed. (Allahabad-2: Central law Agency, 1982), pp. 194

²⁵ พรเพชร วิชิตชลชัย, “เอกสารคำสอบชั้นปริญญาโท วิชาพยานเปรียบเทียบ,” 2537 (อค์สำเนา)

²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112

การสาบานเป็นการกล่าวรับรองว่าจะเบิกความตามความจริง โดยมีความรู้สึกในใจว่าตัวเองจะได้รับผลร้ายต่าง ๆ หากเบิกความเท็จ⁸⁷ ส่วนการปฏิญาณนั้นเป็นการกล่าวให้คำมั่นว่าจะให้การตามความสัตย์จริงโดยไม่มีอาการถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้สาปแช่งหรือลงโทษกรณีกล่าวเท็จ⁸⁸ เหตุที่ต้องให้พยานสาบานหรือกล่าวปฏิญาณก่อนเบิกความนั้น เป็นวิธีหนึ่งที่จะบังคับให้พยานนั้นเบิกความตามความสัตย์จริง โดยเป็นวิธีการในทางจิตวิทยาเพราะตามปกติบุคคลทั่วไปมักจะไม่มีความเคารพและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความเกรงกลัวต่อความประหลาดชั่ว ดังนั้นกฎหมายจึงใช้วิธีการให้พยานสาบานคนในศาลก่อนเบิกความ เพื่อเตือนสติให้พยานนึกถึงมโนธรรมที่จะพูดแต่ความสัตย์จริงและไม่นำความเท็จมากกล่าว การสาบานหรือปฏิญาณนี้เป็นกระบวนการพิจารณาที่มีความสำคัญมากประการหนึ่ง แม้บางคนจะถือเป็นเพียงพิธีการที่ทำให้บุคคลเกรงกลัวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสมัยโบราณ ซึ่งใช้ไม่ได้ผลแล้วในปัจจุบันก็ตาม แต่ก็ยังเป็นที่ยืนยันว่าการสาบานจะต้องมีผลต่อการเบิกความของพยานไม่มากนักน้อย และเมื่อนำไปประกอบความศักดิ์สิทธิ์ของบรรยากาศในห้องพิจารณาและการถามคำถามของฝ่ายตรงข้ามแล้ว ก็น่าจะเป็นหลักประกันที่เพียงพอแล้วว่าพยานจะเบิกความด้วยความสัตย์จริง ในปัจจุบันการสาบานที่มีผลต่อการพูดความจริงของพยานโดยอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะได้ผลน้อยลงเพราะความเชื่อของคนสมัยปัจจุบันที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลดน้อยลงไป⁸⁹ การสาบานอาจใช้โน้มน้าวให้สำนึกถึงหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการบวนการยุติธรรมให้พูดความจริง และเป็นเหตุผลทางสังคมมากกว่าจะเป็นเรื่องของคู่ความ โดยเฉพาะ⁹⁰ ผู้จัดขึ้นไม่ยอมสาบานหรือปฏิญาณย่อมมีความผิด⁹¹ คำเบิกความต่อศาลโดยไม่มี การสาบานหรือปฏิญาณย่อมเสียเปล่าไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 824/2492) แต่ถ้าขณะเริ่มเบิกความพยานมิได้สาบานคน แต่เมื่อเบิกความจบแล้วจึงกล่าวสาบาน

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁸⁷ โอสโต โกลิน, ข่าววิทยและเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในเรื่องกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยเกษม, 2517), หน้า 404.

⁸⁸ เข็มชัย ชุตินวงศ์, ข่าววิทยกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 338

⁸⁹ J.C. Yuukk; M.A.King and Dongall, D.M., Child Victims and Witness: the social science and legal literatures. (Columbia : University of British Columbia, 1989) , pp.33.

⁹⁰ Sir Rupert Cross and Colin Tapper , Cross on Evidence, pp. 164.

⁹¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 171

หรือปฏิญาณต่อศาล ดังนี่ถือว่าการสาบานหรือปฏิญาณโดยชอบแล้วใช้รับฟังเป็นพยานได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 693/2487, 217/2488) พยานผู้เชี่ยวชาญก็มีฐานะเป็นพยานบุคคล จึงมีหน้าที่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความ

- การสืบพยานโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย

การสืบพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นไปตามหลักการสืบพยานในคดีอาญา ซึ่งจะต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย⁹² เป็นสิทธิของจำเลย (right to a public trial) ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ The Sixth Amendment ของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งถือเป็นหลักสำคัญที่จะทำให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม เป็นหลักประกันความยุติธรรมของผู้ตกเป็นจำเลยในคดี⁹³ พยานผู้เชี่ยวชาญจึงต้องมาศาลเพื่อเบิกความโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย การพิจารณาโดยเปิดเผย มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อจะให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อการพิสูจน์ เป็นสิ่งที่สามารถจะให้ผู้เกี่ยวข้องหรือสาธารณชนเข้าตรวจสอบได้ว่าได้ทำโดยถูกต้องและเป็นธรรมมิใช่เป็นเรื่องกันแก่งกัน⁹⁴ เป็นหลักแสดงความเป็นประชาธิปไตย เพื่อให้จำเลยสามารถรับรู้และเข้าใจข้อกล่าวหาและพยานหลักฐาน เพื่อจะได้ใช้สิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ และเป็นไปตามหลักที่ว่าจำเลยมีสิทธิที่จะได้เผชิญหน้ากับพยาน (confrontation) ซึ่งทั้งศาลและคู่ความจะได้สังเกตต่อกับปฏิกิริยาของพยาน เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญและให้โอกาสคู่ความฝ่ายตรงข้ามได้มีโอกาสถามค้านพยานเพื่อทำลายน้ำหนักพยาน

การที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้เชี่ยวชาญในฐานะพยานบุคคลต้องเบิกความโดยเปิดเผยเพื่อให้ศาลและจำเลยมีโอกาสสังเกตต่อกับปฏิกิริยาของพยาน เพราะอากัปกิริยาเป็นสื่อความหมายที่ชัดเจนรองไปจากภาษาด้อยคำ ในบางสถานการณ์อาจสื่อความหมายได้ชัดเจนเท่ากับหรือมากกว่าด้อยคำเสียอีก การที่ผู้พิพากษาออกนั่งพิจารณานับตั้งแต่วันที่ผู้เชี่ยวชาญเบิกความอยู่นอกพยาน เป็นการ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172

⁹³ คณิต วน นคร "ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา" ราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ : เนติบัณฑิตยสภา, 2535), หน้า 103. และ พรเพชร วิชิตชลชัย "การพิจารณาคดีอาญาโดยถูกต้องตามกฎหมายอเมริกัน," *กฎหมาย* 42 (เมษายน - มิถุนายน 2538) : 96.

⁹⁴ จรัญ ภักดีธนากุล, *สารบรรณกฎหมายลักษณะพยาน* (กรุงเทพฯ : เนติบัณฑิตยสภา, 2533), หน้า 210.

เปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาได้เห็นอาการป่วยของพยานว่ามีกิริยาท่าทาง หรือแสดงอาการที่เป็นพิรุณหรือไม่ ข้อความตอนใดเชื่อถือได้ ข้อความตอนใดเชื่อถือไม่ได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ซึ่งนำหนักพยานหลักฐาน โดยนำค่าให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญมาวินิจฉัยถึงความสอดคล้องต้องกันและถึงความสัมพันธ์กับพยานอื่น ๆ⁹⁵

นอกจากนั้นการสืบพยานโดยเปิดเผยต่อหน้าศาล ยังเป็นการให้โอกาสคู่ความฝ่ายตรงข้ามมีโอกาสตามค้าน⁹⁶ ซึ่งเป็นหลักตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานที่ดีที่สุด ซึ่ง The Royal Commission on Criminal Justice ได้กล่าวไว้ในเรื่องการตรวจสอบพยานผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวช โดยการถามค้านพยานดังกล่าว การถามค้านสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานได้ครอบคลุมทั้งความสามารถในการรับรู้ จดจำ และบรรยายถ่ายทอด ตลอดจนสามารถตรวจสอบความจริงใจของพยานบุคคลนั้น ๆ การถามค้านถือเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการประกันความถูกต้องในการเบิกความของพยาน⁹⁷ การถามค้านจึงเป็นสิทธิที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของศาลในการมีสิทธิที่จะเผชิญหน้ากับพยาน (right to confrontation)

3.4.2 กฎเกณฑ์ในการเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญ

การพยานผู้เชี่ยวชาญของประเทศอังกฤษต้องมาเบิกความต่อศาลด้วยวาจา เป็นไปตามกฎแห่งการห้ามมิให้ยอมรับฟังถ้อยคำของพยานไม่ได้รู้เห็นข้อเท็จจริงมาด้วยตนเอง พยานไม่อาจกล่าวได้ว่าตนคิดหรือเชื่ออย่างไร⁹⁸ บทบาทพยานมีหน้าที่เพียงให้ข้อมูล แต่บทบาทของลูกขุนจะเป็นผู้สรุปข้อเท็จจริงจากข้อมูลเหล่านั้น Federal Rules of Evidence (FRE) ของสหรัฐอเมริกา ห้ามรับฟังถ้อยคำของพยานในลักษณะที่เป็นความเห็น และรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นข้อยกเว้นของการรับฟังพยานความเห็น (The fact opinion rule)

กฎเกณฑ์ที่สำคัญประการหนึ่งคือ ห้ามมิให้พยานผู้เชี่ยวชาญในประเด็นชี้ขาด (ultimate

⁹⁵ คณิต ฉ นกร , กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 111

⁹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117

⁹⁷ Wigmore , Evidence , Section 1367. pp. 29 - 30.

⁹⁸ Carol A.G.Jones, Expert Witnesses: Science, Medicine and the Practice of law

issue rule)” กฎแห่งการห้ามพยานผู้เชี่ยวชาญในการวินิจฉัยประเด็นชี้ขาดนี้ได้รับการกล่าวขานในคดี R.v.Wright (1821) ว่าผู้เชี่ยวชาญไม่ได้รับอนุญาตให้ทำความเห็นในประเด็นที่ชี้ขาด หรือในประเด็นที่ว่าบุคคลมีความผิดหรือบริสุทธิ์

กฎเกณฑ์ดังกล่าวเกิดจากการพัฒนาบทบาทของผู้เชี่ยวชาญในคริสต์ศตวรรษที่ 17 - 18 ที่เปลี่ยนจาก court expert และ special jury มาเป็นบทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญ ผลของคำพิพากษาในคดี Folkes v. Chadd (1782) ทำให้มีการปฏิรูบบทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญไปสู่ความเห็นของ special witness สามารถชักจูงและมีอำนาจเหนือในการวินิจฉัยคดี นับเนื่องจากความจำเป็นของกฎหมายที่ถูกขุนจำต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งถูกขุนอาจถูกดบคาหรือขูให้ถ่วงจากผู้เชี่ยวชาญ และเมื่อนั้นการดำเนินคดีก็จะไปโดยผู้เชี่ยวชาญ ก่อให้เกิดความกังวลอย่างใหญ่หลวงของตุลาการ ด้วยเกรงว่าผู้เชี่ยวชาญจะก้าวล่วงเข้าไปมีบทบาทเหนือผู้พิพากษาและถูกขุน กฎเกณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นคือ ultimate issue rule ห้ามผู้เชี่ยวชาญกล่าวหรือให้ความเห็นในประเด็นที่เป็นการวินิจฉัย เช่น ในประเด็นที่ว่าผู้เสียหายให้ความยินยอมหรือไม่ในคดีข่มขืน กระทำชำเราศาลจะไม่รับเข้าสู่กระบวนการพิจารณา (inadmissible) กฎแห่งการห้ามผู้เชี่ยวชาญในการให้ความเห็นในประเด็นสุดท้ายแห่งคดี หรือ ultimate issue rule นี้ นับเป็นยุทธวิธีสำคัญในการกำหนดขอบเขตของบทบาทของผู้เชี่ยวชาญมิให้ก้าวล่วงบทบาทของศาลและถูกขุน¹⁰⁰

แพทย์ผู้เชี่ยวชาญไม่อาจกำหนดลงในความเห็นถึงผลสุดท้ายแห่งประเด็น เพราะเป็นหน้าที่ถูกขุน การที่แพทย์ให้ความเห็นในขั้นสุดท้ายในประเด็นแห่งคดีเท่ากับเป็นการก้าวล่วงหน้าที่ของถูกขุน เพราะอาจจะมีส่วนโน้มน้าวจิตใจของถูกขุน¹⁰¹ ในคดี Gillette v. City of Chicago¹⁰² ศาลตัดสินว่าพยานผู้เชี่ยวชาญจะให้ความเห็นในแง่ข้อเท็จจริงตามความรู้ของเขาเท่านั้น ไม่อาจเสนอความเห็นในเชิงตัดสินใจที่จะเข้าไปก้าวล่วงหน้าที่ของถูกขุน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹⁹ Ibid , pp 102 - 104.

¹⁰⁰ Carol A.G.Jones, *Expert Witness* , pp. 102 - 104.

¹⁰¹ วิสูตร พงศ์ศิริไพฑูย์, “ข้อควรรู้อย่างประการในการเป็นพยานศาลของแพทย์ไทยกับสหรัฐอเมริกา,” *วารสารนิติวิทยาศาสตร์* 15 (ธันวาคม 2529) , หน้า 140.

¹⁰² Lowery v.R. (Supreme Court of Victoria)

ในคดี *Lowery v.R.52* ซึ่ง *Lowery* และ *King* เป็นจำเลย ผู้เชี่ยวชาญพยานกล่าวว่า *Lowery* มีบุคลิกภาพก้าวร้าว พยานหลักฐานเช่นเดียวกันนี้ได้ถูกนำเสนอใน *Canada*¹⁰³ แต่ศาลสูงแห่ง *Canada* ไม่รับพยานดังกล่าว (*inadmissible*) เนื่องจากเป็นการตอบคำถามที่ลูกขุนจะต้องตัดสิน อย่างไรก็ตาม ในปี 1975 ศาลอุทธรณ์ได้ถกเถียงปัญหาในคดี *R.v.Turner*¹⁰⁴ เพื่อเสาะหาข้อยุติในการยอมรับพยานผู้เชี่ยวชาญที่จะวินิจฉัยข้อเท็จจริงพิเศษ (*special facts*) อันเป็นข้อยกเว้นของกฎแห่งการรับฟังประเด็นที่ชี้ขาดแห่งคดี (*ultimate issue*)

ดังได้กล่าวแล้วว่าข้อเท็จจริงที่มีเนื้อหารายละเอียดทางเทคนิคที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่สามารถเข้าใจได้นั้น ลูกขุนอาจได้รับความช่วยเหลือจากการให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยความรู้ความชำนาญในเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นอาจเป็นการยอมรับหรือสรุปข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่วินิจฉัยข้อเท็จจริงในประเด็นที่ลูกขุนต้องวินิจฉัย¹⁰⁵ ลูกขุนจะต้องรวบรวมพยานความเห็นและชั่งน้ำหนักวินิจฉัยประเด็น โดยพยานความเห็นต้องไม่เข้าไปก้าวก่ายบทบาทของลูกขุน¹⁰⁶ บ่อยครั้งประเด็นชี้ขาดแห่งคดีจะต้องยอมรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ *Murphy* กล่าวว่า ไม่มีเหตุผลใดที่ผู้เชี่ยวชาญไม่ควรถูกถามในข้อเท็จจริงที่ในประเด็นที่ชี้ขาดแห่งคดี เพราะทุกคนก็รู้ว่าผู้เชี่ยวชาญสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น¹⁰⁷

ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 กฎหมายในประเทศต่าง ๆ เช่น อังกฤษ และเวสต์ ได้ยกเลิกกฎแห่งประเด็นชี้ขาด (*ultimate issue rule*) การประชุมเพื่อปฏิรูปกฎหมายของออสเตรเลีย (1983) รับรองการยกเลิกกฎดังกล่าว รวมทั้ง FRE แห่งสหรัฐอเมริกาถาวรไว้กฎข้อ 704 เรื่องความเห็นในประเด็นชี้ขาดว่า (a) "เว้นแต่จะได้กำหนดไว้ในข้อ (b) คำให้การในรูปความเห็นหรือการสอดแทรกเข้าไปโดยวิธีอื่นที่รับฟังได้นั้น จะถูกคัดค้านมิได้เพียงเพราะคำให้การดังกล่าวเป็นส่วน

¹⁰⁴ *Lupien v.R.* (1970) 9 DLR (3d) 1.

¹⁰⁵ *R.v. Turner* (CA) Z1975) QB 834; see also *R.v. Rimmer and Beech* (CA) (1983)

¹⁰⁶ *Coulombe v.Home Coal Co.* (1931) 275 Mass 266, 175 NE 631.

¹⁰⁷ *Eickmann v.St Louis* PS (1952) 363 Mo. 651, 252 SW 2d 122.

หนึ่งของประเด็นซึ่งถึงที่สุดแล้วจะต้องวินิจฉัยไปตามข้อเท็จจริง” ดังนั้นพยานผู้เชี่ยวชาญจึงสามารถแสดงความเห็นในประเด็นสุดท้ายของคดีหรือประเด็นชี้ขาดแห่งคดีได้ แต่พยานผู้เชี่ยวชาญไม่อาจสรุปความว่า จำเลยในคดีอาญามีสถานะทางจิตใจหรือสภาพซึ่งเป็นองค์ประกอบการกระทำผิดทางอาญา¹⁰⁸ เพราะการวินิจฉัยว่าจำเลยต้องรับผิดทางอาญาหรือไม่นั้นเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ผู้พิพากษาหรือลูกขุนจะเป็นผู้พิจารณา

พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นเบิกความในสิ่งที่ตนเองมีได้รู้เห็นแต่เกิดจากสมมติฐานทางวิชาการ โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ การฝึกฝน การศึกษาอบรม การแสดงความเห็นหรือข้อสรุปนั้น ผู้เชี่ยวชาญไม่จำเป็นต้องนำข้อมูลหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ นั้น มาเสนอเป็นพยานหลักฐานต่อศาล กล่าวคือไม่ต้องแสดงทฤษฎีความรู้ของเขา คำร่าหนังสือ หรือแผนผังการวิจัยสูตรเคมีหรือกรรมวิธีการตรวจพิสูจน์มาเสนอต่อศาล ตาม FRE ข้อ 705 เรื่อง การเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดซึ่งเป็นข้อสำคัญของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นกล่าวว่า “ผู้เชี่ยวชาญอาจให้การในลักษณะของความเห็นหรือการสอดแทรกและให้เหตุผลของการนั้นไว้ โดยไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดที่เป็นข้อสำคัญ เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น” ดังนั้นเพียงแต่ผู้เชี่ยวชาญสรุปผลการตรวจพิสูจน์เสนอต่อศาลก็เป็นการเพียงพอแล้ว¹⁰⁹ ไม่ว่าจะเป็นอย่างไรมหาวิทยาลัยผู้เชี่ยวชาญอาจต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดดังกล่าวในการซักค้านก็ได้ แต่การเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องระมัดระวังมิให้ผู้พิพากษาหรือลูกขุน หรือพนักงานอัยการ เข้าใจผิดในข้อเท็จจริงแห่งคดี

หน้าที่ของพยานผู้เชี่ยวชาญไม่เพียงให้คำตอบว่าใช่หรือไม่ เขาอาจจะตอบคำถามที่ยากจะเข้าใจ คำตอบของผู้เชี่ยวชาญอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิด (fallacy) เป็นหน้าที่ของนักกฎหมายที่จะเลือกผู้เชี่ยวชาญที่ดี ผู้เชี่ยวชาญที่ดีจะต้องตระหนักถึงเรื่องที่จะให้คำตอบอย่างระมัดระวัง พยานผู้เชี่ยวชาญที่ดีไม่เพียงเข้าใจและรู้ว่าผู้ปรึกษาต้องการอะไร แต่ต้องมีความกระตือรือร้นใน

¹⁰⁸ FRE ข้อ 704 (b) ไม่มีพยานผู้เชี่ยวชาญคนใดพิสูจน์สถานะทางจิตใจหรือสภาพของจำเลยในคดีอาญา จะยืนยันว่าความเห็นหรือการสอดแทรกกว่าจำเลยมีหรือไม่มีสถานะทางจิตใจหรือสภาพซึ่งเป็นองค์ประกอบการกระทำผิดทางอาญา หรือในการต่อสู้คดีประเด็นชี้ขาดดังกล่าวเป็นเรื่องของการพิสูจน์โดยข้อเท็จจริงเท่านั้น

¹⁰⁹ พรเพชร วิชิตชลชัย, “เอกสารคำสอนวิชากฎหมายลักษณะพยานเปรียบเทียบ,” คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2537. (อัคราเนนา)

การเป็นพยานในคดีนั้น¹¹⁰ พยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องให้คำตอบที่ชัดเจนและหากได้รับคำถามที่ไม่อาจตอบให้กระจ่างหรือผู้ปรึกษาถามบางสิ่งเขาก็จะตอบในการถามค้าน โดยชี้ประเด็นให้ผู้พิพากษาทราบและเพิ่มเติมในคำตอบอื่นโดยการอธิบายความ¹¹¹ สิ่งสำคัญของการเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญที่ดีคือการเป็นผู้เชี่ยวชาญและเป็นพยานที่ดี ถ้าหากเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ดีแต่ไม่สามารถเป็นพยานที่ดีได้ ศาลก็ไม่อาจได้รับความจริง¹¹² ที่จะสามารถพิสูจน์คดีได้

โดยปกติพยานบุคคลต้องเบิกความด้วยวาจา¹¹³ แต่พยานผู้เชี่ยวชาญไม่ได้เบิกความจากความทรงจำที่ได้ประสบพบเห็นเหตุการณ์มา ผู้เชี่ยวชาญเบิกความโดยการออกความเห็นในศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่งซึ่งต้องอาศัยความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ ความรู้เหล่านั้นบางครั้งมีความซับซ้อนยากที่จะสามารถถ่ายทอดให้บุคคลอื่นเข้าใจได้โดยอาศัยการเบิกความด้วยวาจา ดังนั้นพยานผู้เชี่ยวชาญจึงอาจทำคำให้การในรูปแบบความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรเสนอต่อศาลเพื่อประกอบการเบิกความได้ การที่พยานผู้เชี่ยวชาญจะอ่านข้อความที่เตรียมบันทึกมาไม่น่าจะทำให้คู่ความอีกฝ่ายเสียเปรียบแต่อย่างใด¹¹⁴ และพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นมีสิทธิที่จะเบิกความโดยอ่านข้อความที่บันทึกมาได้โดยไม่ต้องขออนุญาตศาลก่อนเหมือนพยานทั่ว ๆ ไป¹¹⁵ อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญาไม่ว่าโดยการแต่งตั้งจากศาลหรือคู่ความอย่างมา ต้องมาศาลเพื่อให้การหรือ

¹¹⁰ Carol A.G. Jones, *Expert Evidence*, pp. 145.

¹¹¹ *Ibid*, pp. 146.

¹¹² *Ibid*, pp. 147.

¹¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 113 บัญญัติว่า “พยานทุกคนต้องเบิกความด้วยวาจา และห้ามไม่ให้พยานอ่านข้อความที่เขียนมา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลหรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ”

¹¹⁴ มาโนช จรมาศ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 และ 2 เล่ม ว่าด้วยบททั่วไป และวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสารสัน, 2525) หน้า 625.

¹¹⁵ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 315.

อธิบายด้วยวาจาในฐานะพยานบุคคล¹¹⁶ ส่วนตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 76/2529 ที่วินิจฉัยว่ารายงานการตรวจร่างกายผู้เสียหายตามใบชั้นสูตรบาดแผลของแพทย์ แม้จะไม่ได้นำแพทย์ผู้ตรวจมาเบิกความประกอบ หากจำเลยได้แถลงรับในรายงานกระบวนพิจารณาว่าแพทย์ได้ตรวจร่างกายผู้เสียหาย และบันทึกการตรวจไว้ก็รับฟังรายงานการตรวจร่างกายนั้นได้ การที่ศาลรับฟังนั้นก็เนื่องจากศาลรับฟังพยานดังกล่าวไว้ในฐานะพยานพิฆัตน์ข้อเท็จจริงมิใช่รับฟังในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนั้น ศาลจะให้ผู้เชี่ยวชาญทำความเข้าใจเป็นหนังสือก็ได้แต่ต้องให้ผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เพราะคำเบิกความของพยานจะต้องให้จำเลยรู้เห็นด้วย¹¹⁷ ในกรณีที่ศาลสั่งให้ผู้เชี่ยวชาญทำความเข้าใจเป็นหนังสือนั้นต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวแก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันเบิกความ¹¹⁸ แต่ถ้าศาลมิได้สั่งให้ทำความเข้าใจเป็นหนังสือแล้ว แม้จะมีการอ้างอิงความเห็นเป็นเอกสารมาด้วยก็ไม่จำเป็นต้องส่งสำเนาให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งล่วงหน้า 3 วัน

8.5 การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

ปัญหาที่ว่าพยานผู้เชี่ยวชาญรับฟังได้เพียงไรขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีประโยชน์ในการพิจารณาเพียงไร นั่นคือ พยานหลักฐานนั้นเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีเพียงไร

¹¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1265/2514 นายแพทย์ไพโรจน์ผู้ทำการผ่าตัดและรักษาบาดแผลของผู้เสียหาย ได้ให้การไว้ในชั้นสอบสวนว่าพยานได้ทำการรักษาและชันสูตรบาดแผล บาดแผลดังกล่าวเป็นบาดแผลลึกเข้าช่องปอดและช่องท้อง ทำให้มีโลหิตตกในช่องปอดมากต้องได้รับการรักษาทันที มิฉะนั้นจะถึงแก่ความตายได้ ซึ่งผู้ป่วยรายนี้ต้องรักษาด้วยวิธีผ่าตัดเอาเนื้อออกจากปอด โจทก์มิได้นำนายแพทย์ไพโรจน์เข้าเบิกความในชั้นศาล แม้จำเลยจะยอมให้ถือเอาคำให้การชั้นสอบสวนดังกล่าวเป็นคำเบิกความของนายแพทย์ไพโรจน์ด้วย ก็ไม่อาจถือได้ว่าคำให้การชั้นสอบสวนนั้นจะเป็นคำเบิกความของนายแพทย์ไพโรจน์ในชั้นศาลได้ เพราะพยานไม่ได้เข้าเบิกความเอง

¹¹⁷ ประมุข สุวรรณศรี, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 25176), หน้า 129.

¹¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 วรรคสอง

3.5.1 การรับฟังพยานหลักฐานต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี

ในประเทศที่ใช้ระบบลูกขุนในการพิจารณาคดี เช่น ประเทศอังกฤษ หรือ สหรัฐอเมริกา ซึ่งลูกขุนเป็นคณะบุคคลที่เลือกมาจากสามัญชนจะเป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดี* ทำให้กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์เคร่งครัดต่อการรับฟังพยานหลักฐาน โดยจะรับฟังเฉพาะพยานหลักฐานที่มีคุณค่าและน่าเชื่อถือเท่านั้น เพื่อป้องกันมิให้คณะลูกขุนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องวินิจฉัยเพื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่ไม่น่าเชื่อถือ (unreliability) ผู้พิพากษาจะต้องวินิจฉัยเสียก่อนว่าพยานชั้นใดมีกฎหมายห้าม ซึ่งจะต้องกำจัดออกจากกระบวนการพิจารณาเสีย แต่แรกจะปล่อยให้เข้าสู่การรับรู้ของลูกขุนไม่ได้ เนื่องจากการพิจารณาเป็นระบบคู่ปรปักษ์ (adversary system) คู่ความทั้งสองฝ่ายจำเป็นต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงด้วยพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติว่าด้วยการนำเสนอพยานหลักฐาน¹¹⁹

หลักในเรื่องการนำสืบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องข้อเท็จจริงที่จะต้องนำสืบ (relevancy evidence) หรือพยานซึ่งเกี่ยวเนื่องกับประเด็น หมายความว่า พยานที่มีแนวโน้มที่จะทำให้ความมีอยู่ของข้อเท็จจริงใดซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการวินิจฉัยการกระทำมีความน่าเป็นไปได้มากขึ้นหรือน้อยลงกว่าถ้าหากปราศจากพยานนั้น (FRE ข้อ 401) หลักในเรื่อง relevancy หรือหลักที่ใช้พิจารณาว่าพยานใดเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในคดี กล่าวคือ ในระบบการพิจารณาคดีเพื่อรับฟังพยานหลักฐานจากคู่ความนั้น ศาลจะรับฟังเฉพาะพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อมุ่งพิสูจน์ความเป็นไปได้หรือความเป็นไปไม่ได้ที่ได้เพียงกันอยู่เท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะพิจารณาจากประเด็นข้อพิพาทเป็นหลักซึ่งตรงกับหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ที่เรียกว่า materiality หรือ in issue

---

* การพิจารณาคดีตามระบบคอมมอนลอว์ โดยเฉพาะในคดีอาญาถือว่าการพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของลูกขุน (Jury) ซึ่งเป็นคณะบุคคลที่เลือกมาจากสามัญชนจำนวน 12 คน ในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงผู้พิพากษาจะเป็นผู้ควบคุมการพิจารณาในเรื่องการรับฟัง และการนำสืบพยานหลักฐาน ตลอดทั้งอธิบายข้อกฎหมายให้ลูกขุนฟัง ในคดีที่ลูกขุนเป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้น คำวินิจฉัยของลูกขุนจะไม่ให้เหตุผลประกอบแต่จะวินิจฉัยเพียงว่า ผิด (guilty) หรือ ไม่ผิด (not guilty : มยุรี จามิกรานนท์, "การรับฟังพยานบอกเล่าของศาลไทย," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 45.

¹¹⁹ Cleary, Edward W., *McCormick on evidence*, Handbook Series, 3 rd ed. (St. Paul, Minn : West Publishing Co., 1984), pp. 122.

ระบบกฎหมายกลุ่มประเทศที่ใช้ประมวล (civil law) มักจะไม่ค่อยมีปัญหาในการแปลความหมายเรื่องนี้มากนักเพราะในกรณีที่มีปัญหาคาบเกี่ยวก็จะรับ (admit) พยานหลักฐานนั้นไว้ก่อนแล้วค่อยวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานนั้นรับฟังได้หรือไม่ โดยในระบบการรับฟังพยานหลักฐานของประเทศฝรั่งเศสซึ่งไม่มีกฎหมายลักษณะพยานแยกไว้โดยเฉพาะ การดำเนินคดีและการพิสูจน์พยานหลักฐานทั่วไปเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ ส่วนการรับฟังพยานหลักฐานเป็นเรื่องของหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดยกฎหมาย¹²⁰ ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการค้นหาความจริง โจทก์อาจอ้างพยานหลักฐานทุกชนิดที่จะนำมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ พยานหลักฐาน

¹²⁰ Rene, David. French law, It's Structure Sources and Methodology , translated by Micheal Kindred. (Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1972), pp.146.

* กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 427 ซึ่งบัญญัติว่า “เว้นแต่ในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ในความผิดอาญาพยานหลักฐานทุกชนิดให้นำมาพิสูจน์ได้ และให้ผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจในการรับฟัง...” และ วรรคสองบัญญัติว่า “ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานได้แต่เฉพาะพยานหลักฐานที่ได้นำมาแสดงในการพิจารณา และได้มีการโต้แย้งกันแล้วต่อหน้าศาลเท่านั้น”

คืออาญาศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ เว้นแต่ในกรณีซึ่ง

ก. เป็นปัญหานอกเหนือกฎหมายอาญาซึ่งจะต้องใช้วิธีการพิสูจน์ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้น เช่น การพิสูจน์สัญญา ซึ่งตามกฎหมายต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

ข. ความผิดบางฐานมีกฎหมายกำหนดวิธีการพิสูจน์ความผิดไว้โดยเฉพาะ เช่น การพิสูจน์ว่ากรียามีชู้ มาตรา 338 วรรคสอง ประมวลกฎหมายอาญายอมให้พิสูจน์ได้เฉพาะเมื่อพบการกระทำผิดซึ่งหน้า โดยจดหมายหรือเอกสารอื่นซึ่งเขียนโดยผู้ต้องหาเท่านั้น

ค. รายงานของตำรวจฝ่ายคดี (office de police judiciaire or agent de police judiciaire or fonctionnaire) บางตำแหน่งให้ถือข้อเท็จจริงตามรายงานนั้นจนกว่าจะพิสูจน์เป็นอย่างอื่น

ทุกชนิดศาลสามารถรับฟังได้ ถ้าพยานหลักฐานนั้นได้เข้ามาสู่การพิจารณาโดยเปิดเผย และมีการ
ได้แย้ง (publique et contradictoire) ต่อหน้าศาลแล้ว ซึ่งเป็นหลักประกันที่สำคัญในการพิจารณา
คดีอาญาของฝรั่งเศส¹²¹ กฎเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานไม่มีหลักเคร่งครัดอย่างเช่นประเทศ
สหรัฐอเมริกาและไม่ได้กำหนดไว้โดยแจ้งชัดเช่นหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานในประเทศ
แอลไกลอเมริกา¹²² แม้ว่าศาลฝรั่งเศสจะมีคณะลูกขุนร่วมพิจารณาคดีด้วยก็ตาม แต่ก็ไม่เคยได้รับ
อนุญาตให้วินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงอย่างเช่นลูกขุนในประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากลูกขุนมี
หน้าที่เพียงเสนอคำวินิจฉัยเกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษและตอบบัญชีคำถามซึ่งผู้พิพากษาหรือหัวหน้า
คณะจะยื่นถามก่อนปิดการพิจารณาคดีโดยตอบคำถามเพียงว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” เท่านั้น¹²³
ดังนั้นการรับฟังพยานหลักฐานของศาลจึงมักจะรับ (admit) พยานหลักฐานทุกชิ้นเข้าสู่สำนวน
ความที่ไม่เป็นการขัดต่อกฎหมาย

ส่วนหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานของประเทศไทยนั้น คู่ความในคดีสามารถนำ
พยานเข้าสืบได้อย่างกว้างขวาง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 บัญญัติว่า
“พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่า่าเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์
ให้ยังเป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจมีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ
หลอกลวง หรือโดยมิชอบด้วยประการอื่น ๆ และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้
หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน”

ศาลเป็นผู้วินิจฉัยทั้งปัญหาการรับพยานเข้าสู่สำนวนความและปัญหาความน่าเชื่อถือของ
พยาน ศาลจึงไม่ค่อยเคร่งครัดกับปัญหาการรับฟังพยานนัก ส่วนมากจะเปิดโอกาสให้คู่ความนำ

¹²¹ โทเมน ภักทรภิมย์ “เอกสารประกอบการบรรยายวิชาพยานหลักฐานในประเทศ
ฝรั่งเศส” (หลักสูตรปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการ
ศึกษา 2527), หน้า 5

¹²² Jean, Larguier. Droit Pena General et Procedure Penal , Septieme Edition.
(Paris : Dalloz, 1977) , pp. 191.

¹²³ พัฒนชาติ พ่วงลาภหลาย และ กุมพล พลวัน “วิธีพิจารณาความอาญาในประเทศไทย
ฝรั่งเศส” , วารสารกัญญา 23 (มกราคม 2523) : 34 - 35.

พยานเข้าสืบได้เต็มตามที่อ้างอิงมาในบัญชีระบุพยาน แม้พยานบางชั้นจะเป็นพยานบอกเล่าหรือพยานความเห็นก็ตาม โดยศาลจะวินิจฉัยปัญหาการรับฟังพยานและปัญหาความน่าเชื่อถือของพยานพร้อมกันไปเลยตอนทำคำพิพากษา เหตุที่ศาลทำเช่นนั้นน่าจะเป็นเพราะเหตุผลสองประการ ประการแรกคือ กฎหมายลักษณะพยานของไทยให้อ่านาสถกกว้างขวางมาก ข้อห้ามเกี่ยวกับการรับฟังพยานแทบทุกข้อมักจะมีข้อยกเว้นให้ศาลรับฟังได้ถ้าเห็นสมควร หรือเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 86, 87 และ 95) ประการที่สองคือ ศาลมักจะแน่ใจว่าตนจะไม่เกิดอคติจากการรับฟังพยานที่ไม่ควรรับเข้ามาในสำนวนความ โดยศาลสามารถทำใจและแบ่งแยกได้ว่าพยานชั้นใดบ้างที่ควรนำมาพิจารณาข้างหน้าทุก ทั้งนี้เพราะศาลเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคืออยู่แล้ว¹²⁴

การรับฟังพยานหลักฐานอาจเป็นสิ่งที่ได้ที่จะพิสูจน์ได้ถึงข้อเท็จจริงในคดี และได้รับการเสนอเข้าสู่การพิจารณาของศาลจะไม่จำกัดกีดกันพยานหลักฐานบางชนิด เช่น พยานบอกเล่าหรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับความประพฤติของจำเลย และโดยหลักแล้วศาลสามารถใช้พยานทุกอย่างประกอบการพิจารณาได้ไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่จำเลย โจทก์และจำเลยจึงสามารถที่จะนำพยานต่าง ๆ เข้าสืบได้ทั้งสิ้นโดยไม่มีกฎหมายห้าม¹²⁵ ประเด็นในคดีอาญานั้นกระชับมากคือมีเพียงประเด็นว่าได้มีการกระทำความผิดและจำเลยเป็นผู้กระทำหรือไม่เท่านั้น ที่เป็นข้อสงสัยประการหนึ่งคือ คู่ความจะเสนอพยานหลักฐานเพื่อประกอบคดีในการลงโทษจะได้หรือไม่ เรื่องนี้มีหลักว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับกรณีวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิด ดังนั้นพยานหลักฐานที่นำเสนอเพื่อประกอบคดีในการลงโทษ จึงไม่ขัดกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226¹²⁶ หากพยานหลักฐานใดที่คู่ความไม่สามารถนำเข้าสู่สืบได้ก็จะมีบทบัญญัติหรือหลักเกณฑ์ห้ามไว้ และพยานหลักฐานบางอย่างก็ปล่อยให้เป็นคดีของคู่พิพาทที่จะใช้คดีวินิจฉัยว่า พยานหลักฐานใดศาลจะรับไว้พิจารณาหรือไม่อย่างไร ซึ่งระบบของไทย

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹²⁴ เข็มชัย ชุตินวงศ์, ศาลอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 127.

¹²⁵ จิตติ เจริญจำ, พยานในคดีอาญา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์อักษร, 2538), หน้า 59.

¹²⁶ พรเพชร วิชิตชลชัย, ศาลอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 107.

ให้ผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานทุกอย่างโดยไม่จำกัด หากไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ การที่ศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานใดซึ่งศาลเห็นว่าเป็นพยานหลักฐานที่ไม่อาจรับฟังได้ตามกฎหมาย ศาลจะต้องสั่งไม่รับเสียแต่ต้นคือในชั้นอ้างพยานหลักฐานนั้นต่อศาลหรือว่าศาลจะรับพยานหลักฐานนั้นไว้ก่อนต่อเมื่อจะทำคำสั่งหรือคำพิพากษา ศาลจึงค่อยวินิจฉัยว่าไม่รับฟังพยานหลักฐานชั้นนั้นก็ได้ การที่ศาลอนุญาตให้เสนอพยานหลักฐานชั้นนั้นมิได้หมายความว่าศาลจะต้องรับฟังพยานหลักฐานนั้น ในชั้นทำคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลก็จะต้องวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานดังกล่าวรับฟังไม่ได้เพราะขัดต่อกฎหมายเรื่องใด¹²⁷ ดังนั้นการรับฟังพยานหลักฐานของศาลจึงมักจะรับฟังพยานหลักฐานทุกชนิดเข้าสู่สำนวนเท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อกฎหมาย ขั้นตอนสำคัญอยู่ที่จะชี้แจงนำพยานหลักฐานว่าพยานชั้นใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือเพียงใด¹²⁸

3.5.2 หลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในต่างประเทศ

ในการสืบสวนปัจจุบัน นอกจากใช้วิธีการคัดเลือกตัวบุคคลผู้ทำการสืบสวนหรือหาพยานหลักฐานโดยบุคคลดังกล่าวแล้ว การใช้วิทยาการตำรวจ (utilization of scientific evidence) ได้แก่ การอาศัยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์และความรู้ทางนิติเวชศาสตร์ของผู้เชี่ยวชาญเข้าช่วยในการตัดสินใจและวินิจฉัยร่องรอยแห่งคดีที่เกิดขึ้นเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถพิสูจน์ความคิดและพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคลผู้กระทำความผิดได้

การใช้พยานผู้เชี่ยวชาญเข้าพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้พัฒนากว้างขวางขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงธรรมดาก็มีที่ใช้กว้างขวางขึ้นโดยพยานผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ วิธีการทางวิทยาศาสตร์มีความสลับซับซ้อนที่วิญญูชนไม่อาจเข้าใจได้ ในประเทศระบบคอมมอนลอว์จึงมีกระบวนการถ่วงถ่วงพยานหลักฐานและรับฟังเฉพาะพยานหลักฐานที่มีประโยชน์ในการพิสูจน์ความจริง โดยคุณค่าแห่งพยานหลักฐานนั้นมีน้ำหนักมากกว่าอันตรายที่จะได้รับ ซึ่งเป็นผลให้คณะลูกขุนเกิดอคติที่ไม่เป็นธรรม พยานหลักฐานนั้นจึงต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี (relevancy rule) และเป็น

¹²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 103

¹²⁸ สุทิศ ปราณีตพลกรัง, หลักการวินิจฉัยข้อเท็จจริงและชี้แจงนำพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : ที่จิวรัชการพิมพ์, 2537), หน้า 81.

ประโยชน์ต่อการวินิจฉัยคดี¹²⁹ ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ได้วางหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ไว้ดังนี้

1. The Frye Test มาตรฐานการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เรียกว่า The Frye Test เป็นมาตรฐานที่มีบทบาทเด่นชัดภายใต้หลักเกณฑ์การยอมรับโดยทั่วไป (general acceptance) ซึ่งพัฒนามาจากคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์แห่งโคลัมเบีย (D.C. Circuit) ในคดี Frye v. United State ได้วินิจฉัยปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานเกี่ยวกับการวัดความดันโลหิตเพื่อพิสูจน์การโกหกก่อนจะมีการใช้เครื่องจับเท็จ โดยกล่าวไว้เป็นกฎซึ่งผู้พิพากษานำมาใช้ในการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ว่า “การศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ยังอยู่ระหว่างขั้นคิดค้นทดลองยากแก่การกำหนดให้ชัดเจน ในช่วงที่ผลการวิจัยยังไม่อาจบอกได้แน่ชัดว่าถูกต้อง ผู้พิพากษาจะต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อรอให้ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์แขนงดังกล่าว” และมีคำพิพากษาว่าการตรวจวัดความดันโลหิต ยังไม่เป็นที่ยอมรับในหมู่นักวิทยาศาสตร์จึงไม่รับฟังพยานหลักฐานดังกล่าว

ต่อมาได้มีการรับเอามาตรฐาน Frye Test¹³⁰ มาใช้ในศาลมลรัฐต่าง ๆ รวมทั้งศาลแห่งรัฐบาลกลางกันอย่างแพร่หลายในปี 1960 ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเพื่อพิจารณาว่า พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นอยู่ภายในหลักเกณฑ์ “การยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์แขนงนั้น ๆ” วัตถุประสงค์ในการเสนอหลัก The Frye Test ในการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในระบบกล่าวหา ก็เพื่อป้องกันมิให้ถูกขุนต้องพิจารณาซึ่งนำพยานหลักฐานที่ไม่น่าเชื่อถือ

แม้ระบบกฎหมายจะยินยอมรับเอาวิทยาศาสตร์แผนใหม่มาเป็นพยานหลักฐาน โดยเฉพาะลายพิมพ์ดีเอ็นเอสามารถบ่งชี้ตัวบุคคลด้วยแบบแผนทางพันธุกรรม จากสารคัดหลั่งของร่างกาย (biological specimen) เช่น เลือด, คราบอสุจิ, เนื้อเยื่อชั้นเล็ก ๆ หรือผมเพียงเส้นเดียว และสามารถตรวจหาได้จากชนิดของสิ่งส่งตรวจ (samples) ที่น้อยกว่าหรือเก่ามาก แต่การตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอก็ยังคงมีความซับซ้อนซึ่งอาจมีความหลายหลากในความน่าเชื่อถือ และการได้รับการยอมรับในหมู่นักวิทยาศาสตร์ นักกฎหมายจำเป็นต้องปรึกษาผู้เชี่ยวชาญสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น

¹²⁹ 293 F. 1013, (D.C. Cir, 1923)

¹³⁰ Joseph G. petrosinelli, “The Admissibility of DNA Typing A New Methodology,” Georgetown Law Journal 79 December 1990) pp. 317 - 318.

ผู้เชี่ยวชาญสาขาพันธุศาสตร์, เคมี, จุลชีววิทยา นอกจากนั้นลายพิมพ์ดีเอ็นเอยังมีข้อยุ่งยากในเรื่องความเป็นไปได้ในทางสถิติ อาจจะมีการซ้ำกันระหว่างบุคคล ทั้งนักกฎหมายและลูกขุนอาจจะมี ความเชื่อที่ผิดเป็นผลให้เกิดการสับสน และอาจทำให้การวินิจฉัยผิดพลาด จึงได้มีการนำเอาหลัก Frye Test มาใช้เพื่อรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าว โดยศาลได้มีคำวินิจฉัยในคดี *People v. Wesley*¹³¹ ซึ่งมีการโต้แย้งกันอย่างมากในเรื่องการรับฟังการตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอจาก สถาบัน Lifecodes¹³² เป็นพยานหลักฐาน โดยฝ่ายจำเลยยอมรับข้อเท็จจริงว่าทฤษฎีการตรวจพิสูจน์ ลายพิมพ์ดีเอ็นเอน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับในหมู่นักวิทยาศาสตร์ แต่ไม่ยอมรับในประเด็นเรื่อง การควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของการทดลองของสถาบัน Lifecodes แต่ศาลได้วินิจฉัยว่าใน เมื่อทฤษฎีพื้นฐานและกระบวนการ ตลอดจนเทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอมีความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง พยานหลักฐานลายพิมพ์ ดีเอ็นเอ ดังกล่าวจึงสามารถรับฟังได้ภายใต้มาตรฐาน The Frye Test

2. Relevancy Test เนื่องจากมาตรฐานของหลัก The Frye Test มีปัญหาในทางปฏิบัติ บางประการได้แก่การนำหลักดังกล่าวไปใช้ ทำให้ศาลเกิดความสับสนเกี่ยวกับระดับที่ถือว่าเป็น ที่ยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์ เนื่องจากไม่มีมาตรฐานที่แน่นอนในการกำหนดว่าจะ ต้องให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนเท่าใดยอมรับในความถูกต้องของทฤษฎีดังกล่าว จึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของ แต่ละศาลในการพิจารณา ทำให้ระดับของการยอมรับในทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์แตกต่างกันไป นอกจากนี้ หลักเกณฑ์ดังกล่าวยังเป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้พิพากษาไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่มี คุณค่าและน่าเชื่อถือ หากมีการนำมาเป็นพยานหลักฐานในระยะเริ่มแรกของการค้นพบ เช่น กรณี การพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอทำให้ศาสตราจารย์ ชาลส์ แมคคอร์มิค นำหลัก The Relevancy Test มาใช้ในการพิจารณารับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์แทนหลัก The Frye test โดยกล่าวว่า "ข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีที่เสนอโดยผู้เชี่ยวชาญ รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ถ้าไม่มี เหตุที่จะกำจัดออก เหตุดังกล่าวได้แก่ความคล้ายคลึงของอคติหรือความเข้าใจผิดของลูกขุนหรือ

¹³¹ 140 Misc. 2d 306, 533 N.Y.S. 2d 643 (1988)

¹³² Thompson William C. and Ford Simon, "DNA Typing Acceptance and Weight of the New Genetic Identification Test," *Virginia Law Review* 75 (February, 1989) : 102 -

การปล่อยให้เวลาผ่านไป”

ทฤษฎีการรับฟังพยานหลักฐานตามหลัก McCormick's Theory¹³³ หรือ Relevancy Test มีอยู่ว่า ข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดในคดีเฉพาะราย ซึ่งผู้เชี่ยวชาญใช้ในการทำความเข้าใจหรือการสอดแทรก อาจเป็นข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดที่เขาได้รับทราบหรือได้ถูกบอกให้ทราบในหรือก่อนเวลาพิจารณา หากข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดนั้นเป็นชนิดที่ผู้เชี่ยวชาญต้องใช้อยู่แล้วในงานเฉพาะอย่าง ในการทำความเข้าใจหรือการสอดแทรกเข้าไปในเรื่องนั้น จะไม่รับฟังข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดนั้นเป็นพยานด้วยก็ได้ มาจากหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานตาม FRE ข้อ 401, 403 และ 703* กล่าวคือ พยานหลักฐานที่ศาลจะยอมรับต้องเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี ปราศจากอคติ โดยพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีต้องเป็นพยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ความมีอยู่ของข้อเท็จจริง หรือข้อเท็จจริงเป็นไปได้น้อยเพียงไรถ้าหากปราศจากพยานหลักฐานนั้น และแม้พยานหลักฐานนั้นจะเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี หากเป็นพยานหลักฐานที่มีอคติที่ไม่เป็นธรรมหรือทำให้ถูกขุ่นสับสน

¹³³ Joseph G. Petrosinelli, "The Admissibility of DNA Typing: A New Methodology," *Georgetown Law Journal* 79 (December 1990): 320 - 321.

* FRE ข้อ 401 คำนิยามของ "พยานซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็น"

"พยานซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็น" หมายความว่าพยานที่มีแนวโน้มที่จะทำให้ความมีอยู่ของข้อเท็จจริงใดซึ่งเกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยการกระทำ มีความน่าเป็นไปได้มากขึ้นหรือน้อยลงกว่า ถ้าหากปราศจากพยานนั้น

ข้อ 403 การตัดพยานซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็น เนื่องจากเหตุความมีอคติ ความคลุมเครือหรือความเสียเวลาเปล่า

แม้จะเกี่ยวข้องกับประเด็น พยานก็อาจถูกตัดได้ หากน้ำหนักคุณค่าของพยานนั้นในสาระสำคัญถูกลบล้างเสียด้วยความอันตรายของเหตุความมีอคติอันไม่ยุติธรรม ความคลุมเครือของประเด็น หรือถูกขุ่นสับสนถูกชักจูงโดยไม่ชอบ หรือโดยคำนึงถึงความล่าช้าอันไม่สมควร ความเสียเวลา หรือการเสนอพยานซ้ำซ้อนโดยไม่มีความจำเป็น

ข้อ 703 มูลฐานของคำให้การเป็นความเห็นโดยผู้เชี่ยวชาญ

หรือถูกชักจูงโดยมิชอบ อันทำให้คุณค่าของพยานหลักฐานนั้นถูกลบล้าง ศาลก็ไม่รับฟังพยานหลักฐานนั้น นอกจากนั้นศาลจะต้องรับฟังข้อเท็จจริงจากพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งให้ข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดในคดี โดยอาศัยความน่าเชื่อถืออย่างมีเหตุผล (reasonable reliance) ของพยานผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม การนำหลัก McCormick's Relevancy มาใช้อาจมีปัญหาบางประการคือ การรับฟังพยานหลักฐานภายใต้มาตรฐาน The Frye Test เหล่านี้ นักวิทยาศาสตร์ได้ยอมรับเทคนิควิธีการทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ แต่หลักความน่าเชื่อถืออย่างมีเหตุผลตามหลัก Relevancy เป็นหลักที่ค่อนข้างจืดจางไป และการนำหลักการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ FRE ข้อ 702* เป็นหลักที่สามารถนำพยานผู้เชี่ยวชาญมาใช้ประโยชน์ได้มากกว่า หลักการรับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นตามข้อ 401 ซึ่งเข้มงวดเกินไป นอกจากนั้นหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์ ตามหลัก The Frye Test ก็ยังมีได้ถูกยกเลิกไป จึงมีการนำหลัก Relevancy มาใช้ร่วมกับมาตรฐาน The Frye Test

ในคดี Andrew v. State (1988) ศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐ Florida รับฟังพยานหลักฐานจากการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ โดยใช้มาตรฐานหลัก Relevancy Rule เป็นพื้นฐานในการพิจารณาคดีมีข้อเท็จจริงว่า ในเดือนพฤศจิกายน 1987 Tommie Lee Andrew ถูกฟ้องต่อศาลในข้อหาบุกรุกและข่มขืนกระทำชำเรา ในคดีดังกล่าวไม่มีประจักษ์พยานและผู้เสียหายไม่สามารถจำหน้าหรือเสียงของผู้ที่ข่มขืนตนได้ การตรวจเลือดและอสุจิด้วยวิธีการดั้งเดิมไม่สามารถจะยืนยันได้ว่า Andrew เป็นผู้กระทำความผิด อัยการจึงนำคราบอสุจิที่พบบริเวณช่องคลอดของผู้เสียหายส่งไปตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอเปรียบเทียบกับลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่ได้จากการตรวจเลือดของ Andrew

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* FRE ข้อ 702 คำให้การโดยผู้เชี่ยวชาญ

หากความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ทางด้านเทคนิค หรือความรู้พิเศษเฉพาะด้านอื่น ๆ จะช่วยให้มีความเข้าใจพยานดีขึ้นหรือให้วินิจฉัยข้อเท็จจริงในประเด็นได้ พยานผู้มีคุณสมบัติในฐานะผู้เชี่ยวชาญโดยความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ การฝึก หรือการศึกษาจะให้การในเรื่องนั้น ๆ ก็ได้ ในแบบของความเห็นหรือเป็นประการอื่น

ซึ่งจากผลการตรวจสอบพบว่าลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่ตรวจได้จากคราบอสุจิในคดี จับกับลายพิมพ์ดีเอ็นเอของ Andrew Dr. Micheal Baird ผู้จัดการสถาบัน Lifecodes ให้การเป็นพยานว่า “โอกาสที่ลายพิมพ์ดีเอ็นเอของ Andrew จะเหมือนกับบุคคลอื่นโดยบังเอิญเท่ากับ 1 ใน 829, 914, 540 คน และลายพิมพ์ดีเอ็นเอของ Andrew จับกับลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่พบในคราบอสุจิจากช่องคลอดของผู้เสียหาย¹³⁴

ในการพิจารณาคดี ฝ่ายโจทก์นำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ 3 คนด้วยกัน 2 คนแรกเป็นนักวิทยาศาสตร์ของสถาบัน Lifecodes อีกคนหนึ่งเป็นศาสตราจารย์ทางด้านพันธุศาสตร์ของสถาบันเทคโนโลยี Massachusetts ผู้เชี่ยวชาญทั้งสามคนให้การเป็นพยานว่า ทฤษฎีการตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปโดยเฉพาะเทคนิคการตรวจของสถาบัน Lifecodes ได้ผ่านการตรวจสอบในด้านความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ ตลอดจนมีการควบคุมมาตรฐานและคุณภาพของการทดลองเป็นอย่างดี ส่วนทนายจำเลยต่อสู้ว่าเทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอของสถาบัน Lifecodes ไม่น่าเชื่อถือเนื่องจาก gel ที่ใช้ในกระบวนการ gel electrophoresis นั้นไม่มีการควบคุมคุณภาพ

ประเด็นในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานจากการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ในคดีนี้ศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐ Florida ให้เหตุผลว่า “ในคดีที่มีการนำสืบพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ศาลแห่งมลรัฐ Florida จะนำมาตรฐานของหลัก Relevancy มาเป็นข้อพิจารณารับฟังพยานหลักฐานดังกล่าว เพราะเงื่อนไขสำคัญในการรับฟังพยานหลักฐานอยู่ที่ว่า พยานหลักฐานนั้นมีประโยชน์ในการพิสูจน์ความจริง และคุณค่าแห่งพยานหลักฐานมีน้ำหนักมากกว่าอันตรายที่จะได้รับซึ่งเป็นผลให้คณะลูกขุนเกิดอคติที่ไม่เป็นธรรม ดังนั้นหลักการพื้นฐานจึงอยู่ที่ว่าเทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ได้รับการพัฒนาเพียงพอที่จะเป็นผลให้ความเห็น (opinion) ของพยานผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือ และให้เหตุผลว่าสถาบันการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการเกือบจะทั่วโลกใช้เทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี ในการวินิจฉัยโรคทางการแพทย์ (genetics) ศาลจึงรับฟังพยานหลักฐานจากการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอและคณะลูกขุนพิจารณา

¹³⁴ Anthony pearlsal, ;DNA Printing : The Unexamined “witness” incriminal trials”

พยานหลักฐานแล้วมีความเห็นว่า Andrew กระทำความคิดจริง โดยคณะลูกขุนคนหนึ่งให้ความเห็นว่าเราไม่อาจได้แย้งผลการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้ ศาลจึงมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก Andrew เป็นเวลา 22 ปี

คดี Spencer v. Commonwealth (1989)¹³⁵

คดีนี้เป็นคดีแรกที่ศาลสูงแห่งมลรัฐ Virginia รับฟังพยานหลักฐานจากการพิสูจน์ลายพิมพ์ คีเอ็นเอ และพิพากษาลงโทษประหารชีวิตจำเลยในคดีโดยมีข้อเท็จจริงว่า

ในปี ค.ศ. 1987 ผู้หญิงในหมู่บ้านหลายแห่งถูกฆาตกรรมในลักษณะที่เหมือนกัน กล่าวคือ ผู้เสียหายจะถูกมัดแขนขาและถูกข่มขืนกระทำชำเรา จากนั้นจะถูกบีบคองจนตาย โดยผู้ที่ทำร้ายเธอจะปีนเข้าทางหน้าต่างในเวลากลางคืน เข้าหน้าต่างที่ตำรวจได้จัดเวรยามเพื่อจะป้องกันเหตุร้ายและเพื่อจะจับตัวผู้กระทำความผิดแต่ก็ประสบความล้มเหลว ผู้เสียหายหลายรายยังคงตกเป็นเหยื่อของการฆาตกรรมในลักษณะดังกล่าว

ในที่สุดเจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำการพิสูจน์ลายพิมพ์คีเอ็นเอมาช่วยในการสืบสวน โดยส่งตัวอย่างอสุจิในที่เกิดเหตุไปตรวจลายพิมพ์คีเอ็นเอ เปรียบเทียบกับลายพิมพ์คีเอ็นเอที่ได้จากการตรวจเลือดผู้ต้องสงสัยคนหนึ่ง ซึ่งให้การปฏิเสธตลอดข้อกล่าวหาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จากผลการตรวจลายพิมพ์คีเอ็นเอของสถาบัน Lifecodes ได้คำนวณความน่าจะเป็นทางสถิติถึงโอกาสที่บุคคลอื่นจะมีลายพิมพ์คีเอ็นเอเหมือนกับ Spencer โดยบังเอิญเท่ากับ 1 ใน 135 ล้านคน ในขณะที่ Spencer เป็นคนผิวดำ 1 ใน 10 ล้านคน ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ซึ่งในการนี้ Jeffrey Everhart ทนายความของ Spencer ได้ต่อสู้ว่าคดีเป็นคดีที่ไม่มีประจักษ์พยานเห็นว่า Spencer ออกมาจากสถานที่เกิดเหตุ และไม่ใช้กรณีที่มีผู้ต้องหาสารภาพว่าเขาคือผู้กระทำความผิด พยานหลักฐานจากการพิสูจน์ลายพิมพ์ คีเอ็นเอ เป็นเพียงพยานหลักฐานในเบื้องต้นเพียงอย่างเดียวที่มีอยู่จึงไม่พอที่จะฟังลงโทษ Spencer ถึงขั้นประหารชีวิต

คดีนี้มีการอุทธรณ์จนถึงศาลสูง ซึ่งศาลสูงได้มีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต Spencer โดยมีคำวินิจฉัยดังนี้คือ นักวิทยาศาสตร์ในแขนงที่เกี่ยวข้องได้แก่นักวิทยาศาสตร์สาขา

¹³⁵ 238 Va. 275 , 279, 384 S.E.2d 775, 776 1989

ชีวภาพ พันธุศาสตร์และประชากรพันธุศาสตร์และให้เหตุผลว่า ศาลสูงแห่งมลรัฐ Virginia ไม่รู้สึกสับสนในการรับฟังพยานหลักฐานจากการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอเพื่อลงโทษจำเลยเนื่องจาก

1) ทฤษฎีพื้นฐานและเทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอของสถาบัน Lifecodes ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้อง (scientific community) ว่ามีความน่าเชื่อถือโดยการยอมรับของนักวิทยาศาสตร์ดังกล่าวได้กระทำโดยการลงนาม (endorse) รับรองโดยปราศจากผู้คัดค้านหรือโต้แย้ง

2) เทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอ อันได้แก่เทคนิค RFLP ของสถาบัน Lifecodes นั้นเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และถูกนำมาใช้ในสถาบันตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ทั่วโลกหลายพันแห่ง

3) ในเรื่องของอัตราเสี่ยงเกี่ยวกับความผิดพลาดจากการพิสูจน์นั้น ผู้เชี่ยวชาญได้ยืนยันว่าความผิดพลาดในเทคนิคการตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอจะไม่ให้ผลการพิสูจน์ในลักษณะที่เป็น false positive identification คือ ให้ลายพิมพ์ดีเอ็นเอเหมือนหรือจับกับลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่ได้จากการตรวจเลือดผู้ต้องหาโดยบังเอิญทั้งที่ตัวอย่างอสุจินั้นมิใช่ของผู้ต้องหา แต่หากจะเกิดความผิดพลาดขึ้น ก็จะเกิดในลักษณะที่ไม่จับกับลายพิมพ์ดีเอ็นเอของผู้ต้องหาทั้งที่ตัวอย่างอสุจินั้นเป็นของผู้ต้องหา ดังนั้นความผิดพลาดทางเทคนิคหากจะมีขึ้นก็เป็นในลักษณะที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหามากกว่าที่จะเป็นผลร้าย จากเหตุผลดังกล่าวเพียงพอที่จะรับฟังพยานหลักฐานจากการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ และมีคำพิพากษาให้ประหารชีวิตจำเลยในคดี เนื่องจากลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่ได้จากการตรวจเลือดของจำเลยจับกับลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่ได้จากการตรวจตัวอย่างอสุจิในที่เกิดเหตุ

Reliability Requirement

ในคดีอาญาผู้เชี่ยวชาญจำเป็นต้องพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ที่เกิดจากการเกี่ยวข้องกับระหว่างจำเลยกับเหยื่อ รวมถึงการตรวจพิสูจน์หมู่โลหิต การตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบลายพิมพ์ ดีเอ็นเอ รวมถึงพยานหลักฐานที่เกิดจากการสัมผัส เช่น เส้นผม เส้นขน ลายนิ้วมือ ลายเท้า พยานหลักฐานเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบลายพิมพ์ ดีเอ็นเอ ซึ่งทฤษฎีพื้นฐานและเทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ ดีเอ็นเอ ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์ แต่ขณะเดียวกันก่อให้เกิดประเด็นโต้แย้งกันอย่างมากในเรื่อง เช่น มาตรฐานทางห้องปฏิบัติการและความสามารถของลูกขุนที่จะเข้าใจพยานหลักฐานดังกล่าวภายใต้กฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ การนำเสนอข้อมูล

และวิธีคำนวณความน่าจะเป็นในทางสถิติ* เพื่อใช้ชี้หน้าหนักพยานหลักฐาน¹³⁶ เนื่องจากปัญหาในเรื่องกระบวนการพิสูจน์ และการควบคุมคุณภาพมาตรฐานการทดลองในแต่ละคดีเป็นปัญหาในชั้นการชี้หน้าหนักพยานหลักฐานเป็นหน้าที่ของลูกขุน มิใช่ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานซึ่งเป็นหน้าที่ของศาล ในสหรัฐอเมริกาบางรัฐได้นำหลัก Reliability Requirement หรือหลักความน่าเชื่อถือมาใช้ในชั้นรับฟังพยานหลักฐานเนื่องจากกระบวนการตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอ เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่อาศัยเทคนิคและวิธีการที่สลับซับซ้อน แตกต่างจากการวินิจฉัยในเรื่องมาตรฐานการรักษาของแพทย์ แม้ว่าพยานผู้เชี่ยวชาญจะอธิบายให้คณะลูกขุนฟัง แต่การทำให้บุคคลธรรมดาเข้าใจกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สลับซับซ้อน มิใช่ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของพยานผู้เชี่ยวชาญเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้เป็นที่เข้าใจ

---

* หลักทฤษฎีพื้นฐานและเทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ ดีเอ็นเอ ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์ และในกระบวนการยุติธรรมของศาลว่ามีความน่าเชื่อถือ แต่ประเด็นที่มีการโต้แย้งกันอยู่เสมอ ได้แก่ มาตรฐานการควบคุมทางห้องปฏิบัติการและวิธีการคำนวณความน่าจะเป็นทางสถิติ ในส่วนของทฤษฎีพื้นฐานและเทคนิคการตรวจหาลายพิมพ์ ดีเอ็นเอ นั้น The Office of Technology Assessment of the United States Congress (OTA) และ The National Research Council (NRC) ได้ลงนามร่วมกันในการให้ความรับรองถึงความน่าเชื่อถือดังกล่าว โดยเฉพาะการตรวจพิสูจน์ด้วยกระบวนการ RFLP แต่ในส่วนของการนำวิธีการคำนวณความน่าจะเป็นทางสถิติคือโอกาสที่คนจะมีลายพิมพ์ดีเอ็นเอซ้ำกันโดยบังเอิญ มาใช้ในการแปลผลการพิสูจน์นั้น ในช่วงก่อนปี ค.ศ.1992 หลายมตรัฐยอมรับความเชื่อถือในวิธีการคำนวณความน่าจะเป็นทางสถิติดังกล่าว โดยเฉพาะการตรวจพิสูจน์จากสถาบัน Lifecodes ที่ได้คำนวณว่าโอกาสที่บุคคลจะมีลายพิมพ์ดีเอ็นเอซ้ำกันโดยบังเอิญมีเพียง 1: 829, 914, 540 คน แต่หลังจากนั้นได้มีบทความทางวิชาการของหลายสถาบัน ได้แย้งในเรื่องความเชื่อถือของวิธีการคำนวณความน่าจะเป็นทางสถิติ (DNA population frequency data) โดยเฉพาะบทความของสถาบัน National Research Council ทำให้หลายมตรัฐให้ความสำคัญต่อการพิจารณาในด้านความน่าเชื่อถือของการนำวิธีการคำนวณความน่าจะเป็นทางสถิติมาปรับใช้กับการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอมากขึ้น

¹³⁶ David j. Balding and Peter Dannelly, "The Prosecutor's Fallacy and DNA Evidence," *Criminal Law Review* : 711.

เข้าใจ ตลอดจนพื้นฐานความรู้ของผู้รับการถ่ายทอดด้วย ดังนั้นไม่เป็นการสมควรที่จะให้คณะ
 ถูกขุนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่อาจไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีและวิธีการพิสูจน์ที่ซับซ้อน ต้องมา
 พิจารณาซึ่งนำนักพยานหลักฐานในประเด็นที่เป็นปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เพราะเป็นการเสี่ยงต่อ
 การที่คณะถูกขุนจะเอนเอียงไปในทางพยานทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากมีแนวความคิดว่าการพิสูจน์
 ทางวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องของความถูกต้องโดยมิได้พิจารณาใคร่ครองให้รอบคอบ¹³⁷ ศาลในหลาย
 มลรัฐให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องความน่าเชื่อถือ (reliability) ของเทคนิคการตรวจและวิธีการ
 คำนวณความน่าจะเป็นทางสถิติโดยเพิ่มหลักเกณฑ์ในเรื่องความน่าเชื่อถือดังกล่าวเป็นเกณฑ์ในการ
 พิจารณารับฟังพยานหลักฐานร่วมกับมาตรฐาน The Frye Test หรือ The Relevancy Rule เรียกว่า
 The Reliability Requirement เพื่อป้องกันการนำเสนอพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพ
 ต่ำกว่าระดับมาตรฐาน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้

คดี *People v. Castro*¹³⁸

เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 1987 Joseph Castro ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานฆ่า
 Vikma Ponce หญิงมีครรภ์อายุ 20 ปี กับบุตรวัย 2 ขวบ โดยใช้มีดแทง โดยมีหลักฐานคือนาฬิกา
 ข้อมือเป็นเอกลักษณ์ของ Castro ซึ่งพบในขณะที่จับกุม หลักฐานดังกล่าวถูกส่งไปที่สถาบัน Lifecodes
 เพื่อตรวจหาลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ในการพิจารณาคดี พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องขอตรวจลายพิมพ์ดี-
 เอ็นเอ เพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ เพื่อพิสูจน์ว่าเลือดที่พบบนนาฬิกาข้อมือของ Castro ไม่ใช่
 เลือดของผู้ต้องหา (Exclusion Test) และเพื่อพิสูจน์ว่าเลือดที่พบดังกล่าวเป็นเลือดของผู้เสียหาย
 (Inclusion Test) ในการไต่สวนมูลฟ้อง ศาลรับฟังพยานหลักฐานภายใต้มาตรฐาน Frye Test ซึ่งทั้ง
 โจทก์และจำเลยมาสืบพยานผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ เทคนิควิธีการที่ใช้

¹³⁷ *United State v. Addison* 498 P.2d 741,744 (D.C. Cir. 1974) : Complex scientific evidence may "assume a posture of mystic infallibility in the eye of a jury layman, และ *State v. Schwart*, 447 N.W. 2d 422,428 (Minn. 1989) : in dealing with complex technology like DNA testing, we remain convinced that juries in criminal case may give undue weight and deference to the evidence

¹³⁸ 144 Misc. 2d 956, 545 N.Y.S. 2d 985 (N.Y. Sup. ct. 1989)

ตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ และกระบวนการตรวจพิสูจน์เฉพาะคดีที่ใช้ในห้องปฏิบัติการธุรกิจ เอกชน ผู้พิพากษา Gerald Sheindlin แบ่งหลักเกณฑ์การพิจารณาออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการพิจารณาว่าทฤษฎีการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ เป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์แขนงที่เกี่ยวข้อง เพียงพอที่จะทำให้ผลการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ น่าเชื่อถือ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการพิจารณาเทคนิคและวิธีการทดลองที่ใช้ในปัจจุบันว่าสามารถจะนำมาใช้เพื่อแปรผลให้การพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอมีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับในหมู่นักวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 เทคนิคและวิธีการทดสอบทางห้องปฏิบัติการได้รับการยอมรับในหมู่นักวิทยาศาสตร์ ในการตรวจพิสูจน์หลักฐานในแต่ละคดี

ศาลได้ใช้มาตรฐาน Frye Test ใน 2 ขั้นตอนแรก ส่วนขั้นตอนที่ 3 ในเรื่องเทคนิคและวิธีการทดสอบทางห้องปฏิบัติการของบริษัท Lifecodes เป็นที่น่าเชื่อถือ (reliability) แต่ปัญหาในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานการควบคุมทางห้องปฏิบัติการนั้น เป็นประเด็นสำคัญที่ก่อให้เกิดการรวมตัวกันของนักวิทยาศาสตร์ทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย เพื่อวิเคราะห์ปัญหานี้อย่างถ่องแท้ในฐานะนักวิทยาศาสตร์ ผลที่ได้คือ นักวิทยาศาสตร์ประกาศว่า เทคนิค RFLP ของสถาบัน Lifecodes ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ เป็นผลให้ศาลมีคำวินิจฉัยว่า

1. พยานหลักฐาน Exclusion Test สามารถรับฟังได้ (admissible) ข้อเท็จจริงจึงฟังเป็นยุติว่า หขคเลื้อคบนนาฬิกาข้อมือไม่ใช่ของจำเลย

2. พยานหลักฐาน Inclusion Test ศาลไม่รับฟัง (inadmissible) เนื่องจากการควบคุมคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน โดยพบว่า DNA probe ที่ใช้มีการปนเปื้อน พยานหลักฐานดังกล่าวจึงไม่น่าเชื่อถือ (unreliable)

คำวินิจฉัยไม่รับฟังพยานหลักฐานของศาลดังกล่าว ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในหมู่นักวิทยาศาสตร์และนักกฎหมายอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้มีการจัดประชุมทางวิทยาศาสตร์เพื่อกำหนดมาตรฐานของเทคนิคนี้ โดยเฉพาะนักวิทยาศาสตร์ได้ขอให้ผู้พิพากษาออกเป็นกฏส่วนกลางในอันที่จะใช้ลายพิมพ์ดีเอ็นเอเป็นพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาคดี เรื่องที่เกิดขึ้นมิใช่เป็นสิ่งขัดขวางความมีประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความจริงของลายพิมพ์ดีเอ็นเอ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือมิได้ปิดกั้นความวิเศษของดีเอ็นเอ แต่เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาถึงอันตรายจากการเข้าใจผิดของนักกฎหมายในการยอมรับและเชื่อถือพยานหลักฐานดังกล่าว โดยมีได้คำนึงถึงเทคนิคและการ

ควบคุมทางห้องปฏิบัติการ ดังนั้น ถึงเวลาแล้วที่ผู้ใช้ประโยชน์จากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ จะต้องหันมาสนใจและเอาใจใส่กับพยานหลักฐานเหล่านี้ให้มากขึ้น

3.6 นำหนักความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเรา

ใน ค.ศ. 1839 Lord John Russell กล่าวว่า “ผู้คนที่ต่างรู้ดีว่ามีพลังอำนาจในกฎหมายซึ่งพวกเขาพร้อมที่จะเชื่อฟัง”¹³⁹ ต่อมาในศตวรรษที่ 19 พลังอำนาจดังกล่าวกลายเป็นสิ่งที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริง* ซึ่งมาจากผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์ที่เสนอทางเลือกของชีวิตในสังคมบนฐานของธรรมชาติแห่งสรรพสิ่ง ความร่วมมือของวิทยาศาสตร์และกฎหมายทำให้เกิดคำวินิจฉัยของศาลที่ชัดเจน¹⁴⁰ และเกิดความยุติธรรมอันเป็นพลังอำนาจในกฎหมายซึ่งประชาชนพร้อมที่จะเคารพเชื่อฟัง ทั้งนี้การดำเนินคดีอาญามีได้กระทำไปเพื่อพิพากษาแต่มุ่งไปที่ประโยชน์แห่งการบรรเทาความยุติธรรมเป็นหลัก

ในคดีฆาตกรรมกระทำซ้ำเรานั้นเป็นคดีที่แสวงหาประจักษ์พยานยาก โดยเฉพาะในสภาพสังคมปัจจุบันที่ระดับซับซ้อน พยานบุคคลแม้ตัวผู้เสียหายเองไม่ยอมมาเป็นพยานหรือไม่กล้ามา

¹³⁹ Russell , cited in D. Phillips, Crime and Authority in Victorian England (London : Crom Helm , 1977) , pp. 283.

* วิธีพิจารณาหาความจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วมีต่าง ๆ กัน ตั้งแต่โบราณมา เช่น อาศัยสิ่งศักดิ์ ได้แก่ trial by battle, by ordeals จนถึงอาศัย common sense of twelve jurors เป็นที่มาของการพิจารณาโดยพยานหลักฐานในปัจจุบันและกำลังใช้วิทยาศาสตร์เข้าช่วยมากขึ้นทุกที

¹⁴⁰ Carol , A.G. Jones. Expert Witness, pp. 269.

เป็นพยาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในประเทศไทยยังไม่มีมาตรการคุ้มครองพยานเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ปัญหาสำคัญที่สุดในสังคมปัจจุบันคือการหาบุคคลมาเป็นพยานในคดี นอกจากนั้น

---

* มาตรการคุ้มครองพยานตามกฎหมายของสหรัฐนั้นให้อำนาจและหน้าที่แก่พนักงานอัยการของรัฐจะต้องจัดให้มีการคุ้มครองความปลอดภัยทางกายภาพของพยานและบุคคลในครอบครัวที่อาจถูกทำร้ายหรือฆ่า (physical protection) และยังให้อำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้คือ

1. จัดให้มีการออกเอกสารที่เป็นเครื่องยืนยันตัวบุคคล เช่น บัตรประจำตัวประชาชน บัตรอื่น ๆ ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ ทะเบียนบ้าน หนังสือเดินทาง รวมตลอดถึงหลักฐานทุกชนิดที่จะทำให้พยานและครอบครัวกลายเป็นบุคคลใหม่ที่ไม่มีการรู้จัก และสงสัยว่าเดิมเป็นใครและไม่สามารถตรวจสอบได้ถึงหลักฐานเดิม

2. จัดหาที่อยู่ให้เป็นการชั่วคราว (temporary housing) เพื่อคุ้มครองพยานและบุคคลในครอบครัว

3. จัดให้มีการขนย้ายเครื่องเรือนและเครื่องใช้ของพยานและครอบครัวจากที่อยู่เดิมไปยังที่อยู่ใหม่

4. จัดเงินอุดหนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตของพยานและครอบครัวตามความจำเป็น

5. ให้ความช่วยเหลือพยานเพื่อให้ได้มีงานทำ เพื่อหาเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวในสถานที่อยู่ใหม่

6. จัดให้มีการช่วยเหลืออื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อเป็นการสนับสนุนให้พยานและครอบครัวสามารถที่จะหาเลี้ยงชีพตนเองได้

นอกจากนั้นกฎหมายยังให้ขยายความคุ้มครองไปถึงญาติหรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งเชื่อว่าจะถูกฆ่าหรือทำร้ายโดยจำเลยหรือพวกของจำเลยจากการเบิกความของพยานอีกด้วย

เมื่อพยานได้รับการคุ้มครองด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดแล้วกฎหมายห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ล่วงรู้ถึงกระบวนการแปลงตัวพยานเป็นบุคคลใหม่เปิดเผยถึงตัวตนเดิมหรือชื่อเดิมของพยานและครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายได้ยกเว้นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีสิทธิเปิดเผยถึงชื่อและตัวตนดั้งเดิมของพยานได้ ถ้าต่อมาในภายหลังพยานนั้นถูกสอบสวนหรือถูกจับด้วยข้อหาว่าได้กระทำความผิดอาชญากรรมร้ายแรง

เมื่อค่านิยมของสังคมเปลี่ยนแปลงไป หลักที่ว่าประจักษ์พยานเป็นพยานที่ดีที่สุดจึงไม่แน่นอน ดังนั้น จึงไม่มีกระบวนการค้นหาความจริงที่มีประสิทธิภาพ เป็นผลให้ผู้กระทำผิดไม่ได้รับโทษ หรือหลุดพ้นจากการถูกกล่าวหา แต่เนื่องด้วยพฤติกรรมแห่งการกระทำผิดในคดีข่มขืนกระทำชำเราจะปรากฏพยานหลักฐานอันเป็นร่องรอยแห่งการข่มขืนกระทำชำเรา ประกอบกับในปัจจุบัน วิทยาศาสตร์มีความเจริญก้าวหน้าไปพร้อมกับพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักตายตัว ทำให้มีความน่าเชื่อถือได้ดียิ่งกว่าคำให้การของพยานบุคคล¹⁴¹ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นับเป็นพยานหลักฐานที่มีประสิทธิภาพเพราะเป็นพยานหลักฐานที่แท้จริง (real or physical evidence) ซึ่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ และสามารถบอกความจริงได้ด้วยตัวเอง¹⁴² จึงสามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้อย่างสิ้นสงสัย เนื่องจากพยานหลักฐานดังกล่าวนี้ต้องใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วยในการค้นหาความจริง¹⁴³ นักวิทยาศาสตร์จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ในฐานะเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญบอกความหมายที่แฝงเร้นในพยานหลักฐานดังกล่าว ให้ศาลรับรู้และเข้าใจ ซึ่งจะช่วยให้ศาลวินิจฉัยคดีได้โดยไม่ผิดพลาด

ในการพิสูจน์คดีข่มขืนกระทำชำเรานั้น ร่องรอยของพยานหลักฐานอาจเป็นพยานหลักฐานที่สามารถมองด้วยตาเปล่า เช่น ในคดี *Schoolgirl in the Garage*¹⁴⁴ ผู้ตายบอกกับบิดามารดาว่าจะทำการบ้านจึงเข้าห้อง แต่แอบหนีไปเที่ยวกับเพื่อนหญิงคนหนึ่งและเพื่อนชายอีก 3 คน ต่อมาเพื่อนได้มาส่งผู้ตายที่บ้านเล็กน้อย มารดาเข้าไปในห้องเพื่อเตือนให้นอน แต่ไม่พบผู้ตาย รุ่งเช้ามีคนพบศพผู้ตายอยู่ในโรงรถใกล้บ้านผู้ตาย แพทย์ได้ทำการชันสูตรพลิกศพแล้วพบว่าผู้ตายถูกรัดคอตายและถูกข่มขืนกระทำชำเรา แพทย์เชื่อว่าที่ร่างกายและเสื้อผ้าของคนร้ายคงมีร่องรอยเลือดและเปื้อนน้ำมันเพราะพื้นโรงรถมีน้ำมัน ปรากฏว่าเด็กหนุ่มสิบกว่าคนตกเป็นผู้ต้องสงสัยและถูกเรียกมาสอบสวน แต่เด็กหนุ่มอายุ 15 คนหนึ่ง กางเกงของเขาเปื้อนโลหิตและเปื้อนน้ำมัน เมื่อเขาเผชิญกับพยานหลักฐานดังกล่าว เขาจึงรับสารภาพว่าคืนเกิดเหตุได้ไปยืนฟังผู้ตายคุยกับเพื่อนผู้ตายว่าจะกลับบ้านเวลา 22.00 น. เขาจึงกลับบ้านคอยมองคูที่หน้าต่าง เมื่อน้องชายของเขากลับบ้าน

¹⁴¹ จิตติ เจริญดี , พยานในคดีอาญา , หน้า 213.

¹⁴² Thomas J. Gardner, *Criminal Evidence Principle Cases and Reading* , pp. 539.

¹⁴³ John N. Ferdico, *Criminal Procedure for the Law Enforcement Officer* , pp. 325.

¹⁴⁴ By Michael Kings , *Ture Detective* ,(February 1955) : 16.

เขาไปรื้อน้องชายแล้วเขาทำเป็นเข้านอนและมองไปที่หน้าต่างเห็นผู้ตายกับพวกกลับมา เขาจึงวิ่งไปดักจับและกดคอผู้ตายลงกับพื้น เมื่อเขาถูกขึ้นผู้ตายตายแล้ว เขาจึงเอาเข้าไปในโรงรถและข่มขืนกระทำชำเราผู้ตาย เขาได้ถูกส่งไปศาลคดีเด็ก

นอกจากร่องรอยของพยานหลักฐานสามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าแล้ว ในบางคดีจำเป็นต้องอาศัยความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ เช่น ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 3472/2526 ในวันเกิดเหตุผู้ตายไปห้างเลข เนื่องจากพี่ชายของผู้ตายใช้ให้ไปเอาเครื่องรับวิทยุจากห้างเลข โจทก์มีพยานหลักฐานที่สำคัญด้วยคือ พนักงานสอบสวนและแพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพผู้ตายได้พบขน 2 เส้น ติดอยู่ที่ปากของคลอดคของผู้ตาย ผู้เชี่ยวชาญได้พิสูจน์แล้วว่าเป็นลักษณะคล้ายคลึงกับเส้นขนที่ถอนจากอวัยวะเพศของจำเลย น่าเชื่อว่าเป็นเส้นขนของบุคคลเดียวกัน ที่อวัยวะเพศของผู้ตายฉีกขาดเนื่องจากถูกข่มขืน ผู้เฝ้าศพยืนยันว่ารุ่งขึ้นหลังจากที่ผู้ตายถึงแก่ความตาย จำเลยได้ไปพยายามกลบรอยเท้าบริเวณศพ เมื่อวัดรอยเท้าแล้วมีขนาดเท่ากับของจำเลยและจำเลยเองก็เป็นคนมักมากในกาม คดีฟังได้ว่าจำเลยเป็นคนร้ายที่ข่มขืนกระทำชำเราผู้ตาย และรัดคอฆ่าผู้ตายเพื่อปกปิดความผิด

การตรวจพิสูจน์ทางนิติเวชในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ได้แก่การตรวจพิสูจน์ร่องรอยบาดแผลจากการต่อสู้ และร่องรอยการฉีกขาดของอวัยวะเพศหญิง การพิสูจน์หมู่เลือด การตรวจหาอสุจิ เส้นผม เส้นขน เป็นวิธีซึ่งใช้พิสูจน์คดีกันมาแต่เดิม พยานหลักฐานดังกล่าวถือเป็นเพียงพยานแวดล้อมกรณีเชื่อมโยงกับพยานบุคคลหรือพยานแวดล้อมกรณีผู้พบจำเลยใกล้ ๆ ที่เกิดเหตุในระยะเวลากระชั้นชิดหรือไม่เท่านั้น แต่ไม่มีผลในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยอย่างแน่ชัด เช่น การตรวจพิสูจน์หมู่เลือดสามารถบอกได้ว่าโลหิตนั้นเป็นโลหิตหมู่เดียวกับผู้กระทำผิด หรือผู้เสียหายหรือไม่ การตรวจพิสูจน์จะมีประโยชน์น้อยหากผู้กระทำผิดและผู้เสียหายมีหมู่เลือดหมู่เดียวกัน หรือการตรวจหาอสุจิอาจบอกได้ว่ามีการข่มขืนกระทำชำเราหรือไม่ แต่ไม่อาจบอกได้ว่าใครเป็นผู้กระทำผิด หากไม่มีพยานหลักฐานอื่น การตรวจพิสูจน์เส้นผม เส้นขน นั้น ใช้พิสูจน์ตัวบุคคลได้ว่าคล้ายเส้นผม เส้นขน บุคคลคนใดแต่ไม่อาจยืนยันได้แน่นอน¹⁴³ การตรวจพิสูจน์คดีข่มขืนกระทำชำเราที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน จึงต้องอาศัยพยานหลักฐานอื่นประกอบเพราะพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ยังไม่อาจพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้จนถึงขั้นสงสัย

¹⁴³ วิชुरย์ อึ้งประพันธ์, "การพิสูจน์บุคคล," บทบัญญัติ 30 (สิงหาคม 2516) :

ในคดี *Shanks v. State* เป็นคดีข่มขืนกระทำชำเราในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ว่ารอยเลือดที่เป็นเนื้อเยื่ออยู่ในหมู ○ และเลือดของหญิงที่ถูกทำร้ายก็อยู่ในหมู ○ เช่นเดียวกัน จึงเป็นได้ว่าเลือดนั้นอาจเป็นเลือดของหญิงผู้เสียหาย ในขณะที่เดียวกัน จำนวนคนที่มีเลือดในหมู ○ ก็มีถึง 45% จึงไม่แน่ว่าเลือดดังกล่าวจะเป็นของจำเลยหรือไม่¹⁴⁶

การที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าว ไม่อาจพิสูจน์ความผิดของจำเลยจนถึงขั้นสงสัย ศาลจึงให้ความสำคัญกับประจักษ์พยานมากกว่าพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือจำเป็นต้องอาศัยพยานแวดล้อมอย่างอื่นประกอบ แต่ในปัจจุบันวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้าโดยเฉพาะพยานหลักฐานทางนิติเวชโดยการตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอ ซึ่งเป็นสารพันธุกรรมที่มีอยู่ทุกเซลล์ในร่างกายของมนุษย์และมีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละบุคคลเช่นเดียวกับลายพิมพ์นิ้วมือ สามารถพิสูจน์ชี้ตัวผู้กระทำผิดได้ รวมทั้งยังมีประโยชน์ในการพิสูจน์ยืนยันความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัยได้รับการปล่อยตัวอย่างรวดเร็ว เช่น คดี *Hamrick v. Carolinas*¹⁴⁷ (ค.ศ.1989) ซึ่ง *Hamrick* ตกเป็นผู้ต้องสงสัยในคดีข่มขืนกระทำชำเราเมื่อผู้เสียหายชี้ตัวจากภาพสเก็ชว่าเป็นผู้ทำร้ายเธอภายหลังเหตุการณ์ 3 สัปดาห์ แต่ผลการพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ที่ได้จากการเจาะเลือด *Hamrick* เปรียบเทียบกับเลือดจากที่เกิดเหตุให้ผลแตกต่างกัน แสดงว่าเลือดในที่เกิดเหตุไม่ใช่เลือดของ *Hamrick* อัยการจึงมีคำสั่งไม่ฟ้องและปล่อยตัวเขาเป็นอิสระทันที ดังนั้น ในปัจจุบันพยานหลักฐานทางนิติเวช โดยการตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอสามารถพิสูจน์ความจริงได้โดยปราศจากข้อสงสัย แม้ไม่มีประจักษ์พยานหรือพยานแวดล้อมอื่น ความสามารถในการพิสูจน์ความจริงนั้นทำให้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญมากขึ้นควบคู่ไปกับพยานผู้เชี่ยวชาญ ความสำคัญของพยานดังกล่าวขึ้นอยู่กับคุณค่าแห่งพยานหลักฐานนั่นเอง นับตั้งแต่ขั้นตอนการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ซึ่งพฤติการณ์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรายังมีการสัมผัสกระทบบรรทุกกัน และมีการแลกเปลี่ยนของเนื้อวัตถุตามหลักของโลคาร์ด ทำให้ปรากฏพยานหลักฐาน เช่น วัตถุพยานหรือพยานหลักฐานทางชีวภาพที่บ่งบอกตัวมันเอง หรือเรียกว่า *Thing speak for itself* หรือ *Res Ipsa Loquitur* ซึ่งหมายความว่าข้อเท็จจริงย่อมเป็นไปตามเหตุการณ์ ทั้งนี้ต้องอาศัยความแม่นยำ

¹⁴⁶ โอสิน โกสิน , คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับต่างประเทศในเรื่องกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยเกษม จำกัด, 2501), หน้า 114.

¹⁴⁷ Joseph G. Petrosinelli, "The Admissibility of DNA Typing: A New methodology" *Georgetown Law Journal* 79 (1990) : 313.

ของทฤษฎีการตรวจพิสูจน์ และความรู้ความชำนาญ ผู้เชี่ยวชาญของผู้ตรวจพยานหลักฐาน นั้น ๆ การซึ่งนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เหล่านั้นขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ประสบการณ์ของพยานผู้เชี่ยวชาญ การซึ่งนำพยานหลักฐานและการรับฟัง พยานหลักฐานนั้นเป็นเรื่องคนละขั้นต่อกัน เพราะการที่ศาลใช้ดุลพินิจซึ่งนำพยานหลักฐาน ใด ย่อมแสดงว่าพยานหลักฐานนั้นได้ผ่านขั้นตอนการรับฟังโดยศาลแล้ว

ปัญหาในเรื่องการซึ่งนำพยานหลักฐานเพื่อหาว่าข้อความจริงที่คู่ความพิพาทกันในคดีเป็นอย่างไรนั้น ถือเป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของศาลและเป็นปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นหลักการ พื้นฐานในกฎหมายลักษณะพยานของเกือบทุกระบบกฎหมาย หลัก free appreciation of evidence ในกฎหมายเยอรมันซึ่งให้อำนาจศาลอย่างกว้างขวางที่จะ “ประเมินค่า” พยานหลักฐาน แต่ละชั้นในคดีตามดุลพินิจอิสระและชอบด้วยเหตุผล (free and reasonable discretion) โดยไม่ ถูกผูกมัดอยู่กับกฎเกณฑ์เกี่ยวกับ “พยานยืนยันอิสระ” (corroboration) หรือ “บทคัดพยาน” (Exclusionary Rule) นั้นแสดงให้เห็นถึงหลักที่ว่า การซึ่งนำพยานหลักฐานเป็นเรื่องที่อยู่ใน ดุลพินิจของศาลได้อย่างเด่นชัดที่สุด และแม้ในกฎหมายลักษณะพยานของอังกฤษซึ่งมีกฎเกณฑ์ เกี่ยวข้องกับการรับฟังพยานหลักฐาน และวิธีการยื่นพยานหลักฐานหยาบหยาบยิ่งกว่ากฎหมาย ลักษณะพยานของประเทศอื่น ๆ ก็ยังยอมรับเช่นกันว่าในส่วนของการซึ่งนำพยานหลักฐาน แล้ว ต้องปล่อยให้เป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริง (trier of facts) ซึ่งอาจจะ เป็น คณะลูกขุนหรือศาลก็ได้สุดแล้วแต่ประเภทของคดีเป็นผู้พิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป สำหรับกฎหมาย ไทยเอง หลักดังกล่าวนี้ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 104 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ทั้งยังได้รับการยืนยันอย่าง มั่นคงจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาโดยตลอด¹⁴⁸

ในการใช้ดุลพินิจของศาลในการซึ่งนำพยานหลักฐาน นอกจากต้องคำนึงหลัก กฎหมายที่เกี่ยวข้องและแนวบรรทัดฐานคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงความสมเหตุ สมผลในการใช้ดุลพินิจ พฤติการณ์แห่งพยานหลักฐานในคดีสามัญสามัญ (common sense)

¹⁴⁸ จรัญ ภักดีธนากุล, “พยานปากต่อปากยืนยันกันในคดีอาญา : ปัญหาหนึ่งในการซึ่ง นำพยานหลักฐาน,” *วารสารนิติศาสตร์* 16 (มิถุนายน 2529) : 132 - 133.

ตลอดจนโอกาสแห่งความเป็นไปได้ (probability) และจะต้องเกิดจากข้อเท็จจริงที่เลือกเฟ้นโดยสุ่มรอบคอบประกอบด้วยเหตุผลทั้งปวงแล้ว¹⁴⁹ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักวิชาจิตวิทยา วิทยาศาสตร์ และความก้าวหน้าทางวิชาการสมัยใหม่ประกอบขึ้นเป็นเหตุผลด้วย

สำหรับปัญหาในเรื่องการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อหาว่าข้อความจริงที่คู่ความพิพาทกันในคดีเป็นอย่างไรนั้น ถือเป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของศาลและเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งไม่อาจวางเป็นกฎเกณฑ์ได้แน่นอนตายตัว เพราะความสำคัญอยู่ที่ว่าศาลเชื่อถือแค่ไหน เพียงใด พยานที่น่าสืบแล้วเพียงพอหรือไม่ เหล่านี้ไม่ใช่เรื่องของกฎเกณฑ์¹⁵⁰ Lord Blackburn ได้กล่าวไว้ในคดี Lord Advocate Bantyre (1879) ว่า “การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานนั้นขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์แห่งสามัญสำนึก” (The weight of evidence depends on rule of common sense)

สามัญสำนึก (common sense) เกิดจากการสังเกตความชำนาญที่ได้เคยประสบตามเวลาที่ผ่านมามีมาเทียบเคียงพิจารณาว่าเหตุการณ์ที่ปรากฏจากพยานหลักฐานทั้งหลายนั้นควรสรุปเป็นความจริงได้อย่างไร¹⁵¹ เป็นการใช้เหตุผลธรรมดาว่าน่าเชื่อถือหรือไม่ มีเหตุผลน่าเชื่อถือหรือไม่ เพียงใด โดยในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงนั้นอาศัยโอกาสแห่งความเป็นไปได้ (probability) เป็นพื้นฐานของการวินิจฉัย (foundation of judgment)

ความน่าจะเป็นหรือโอกาสแห่งความเป็นไปได้ (probability) คือ ความคล้ายคลึงกับความ เป็นจริง (likelihood of truth) ซึ่งต้องสอดคล้องกันหรือเข้ากันได้กับความรู้ การสังเกต และความชำนาญ (conform to knowledge, observation and experience) ความเป็นไปได้หรือโอกาสแห่งความเป็นไปได้นี้จะเป็นความแน่นอน (certainty) ขึ้นเมื่อใดยอมแล้วแต่นำหนัก ยังมีโอกาสแห่งความเป็นไปได้สูงขึ้นหรือใกล้เคียงคล้ายคลึงความจริงมากขึ้น ก็ยิ่งน่าเชื่อว่าเป็นความจริงแน่นอนยิ่งขึ้นเท่านั้น ความแน่นอน (certainty) ที่พึงเป็นความจริงได้ก็ต่อเมื่อโอกาสแห่งความ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁴⁹ จินดาภิรมย์ราชสภาพดี (จิตรี ฅ สงขตา) , คำอธิบายกฎหมายลักษณะพิจารณา
พยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : พิศาลบรรณนิติ, 2464), หน้า 308.

¹⁵⁰ คณิง ฉาไชย, พยาน (กรุงเทพมหานคร : สารศึกษาการพิมพ์, 2521), หน้า 84.

¹⁵¹ จิตติ คิงศักดิ์, “ข้อสังเกตในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานและการเขียน
คำพิพากษา,” อุทธรณ์ 20 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2516) : 4.

เป็นไปได้นั้นมีน้ำหนัก¹⁵²

การชั่งน้ำหนักพยานผู้เชี่ยวชาญ ศาลจะพิจารณาความน่าเชื่อถือให้บุคคลผู้เบิกความเป็นผู้เชี่ยวชาญ ความสมเหตุสมผลของการเบิกความและความสอดคล้องกับพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่สามารถรับฟังได้¹⁵³ มีความสมเหตุสมผลพอที่วิญญูชนจะลงความเห็นเพื่อเห็นว่าเป็นความจริงหรือไม่¹⁵⁴

ความสมเหตุสมผลนี้จะเป็นตัวชี้คุณภาพของคำพิพากษาและความเป็น “อริยะ” หรือ “อนารยะ” ของระบบกฎหมายให้เห็นได้ว่าอยู่ในระดับใดนับเป็นแนวทางที่สำคัญยิ่งในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานซึ่งจะขาดหรือละเลยไปเสียมิได้ แม้ในระบบกฎหมายที่ใช้หลัก free appreciation of evidence เช่น ในกฎหมายเยอรมันก็ยังมีข้อจำกัดการใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลไว้ว่าจะต้องเป็นการใช้ดุลพินิจที่ช่วยด้วยเหตุผล (reasonable discretion)¹⁵⁵

ผู้เชี่ยวชาญในคดีชั้นนี้กระทำเช่นนั้น แม้จะมีผู้ใช้ที่โกธจริตหรือรู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง แต่ก็เป็นพยานบุคคลซึ่งเบิกความตามที่ได้ตรวจร่างกายหรือวิเคราะห์ วิจัย ประเมินผลงานทางวิทยาศาสตร์ที่ได้ร่ำเรียนมา และความเชี่ยวชาญจากการปฏิบัติงานมาเป็นเวลานาน โดยปกติผู้เชี่ยวชาญนับว่าเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง ในสาขาวิชาที่บุคคลทั่วไปไม่อาจรู้เข้าใจ มีอาชีพที่ได้รับความยอมรับ มีชื่อเสียง มีคุณวุฒิและมีเกียรติในสังคม ส่งผลให้พยานหลักฐานที่ได้มาจากเขานั้นเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ และศาลย่อมรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นข้อยุติได้ ซึ่งความรู้ความชำนาญ ของพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นจะต้องถูกตรวจสอบในศาล โดยศาลและคู่ความฝ่ายตรงข้ามด้วยกระบวนการสถาบัน การเบิกความต่อหน้าศาลและการพิสูจน์ซักค้าน

ในการพิสูจน์ซักค้านพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นอาจเป็นการพิสูจน์ในเรื่องขอบเขตของความรู้ความชำนาญ และประสมการณ์ เป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญ เพราะมีผล

¹⁵² เรื่องเดียวกัน , หน้า 5.

¹⁵³ Marckus Stone “Instant lie detection ? Demeanous and credibility in criminal trials,” *Criminal Law Review* : 829.

¹⁵⁴ จิตติ เจริญจำ , พยานในคดีอาญา , หน้า 136.

¹⁵⁵ จรัญ ภักดีธนากุล “พยานปากต่อปากยืนยันกันในคดีอาญา : ปัญหาหนึ่งในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน,” : 137.

ต่อความน่าเชื่อถือในคำให้การเป็นพยาน โดยเฉพาะเมื่อมิได้มีการรับรองถึงมาตรฐานการตรวจ-
 สอบพิสูจน์ความสามารถที่แท้จริงดังกล่าว¹⁵⁶ โดยจะพยายามหักล้างหาข้อบกพร่องของผู้เชี่ยวชาญ
 หรือการมีส่วนได้เสียในคดีของพยานผู้เชี่ยวชาญ อันเป็นการทำลายน้ำหนักความน่าเชื่อถือของพยาน-
 ผู้เชี่ยวชาญ และมีเพียงผู้เป็นผู้เชี่ยวชาญที่แท้จริงเท่านั้นที่สามารถผ่านการพิสูจน์ซักค้านนี้ได้¹⁵⁷

การที่ผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเราได้มีโอกาสตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานต่าง ๆ
 เช่น ตรวจร่างกายผู้เสียหาย ผู้ต้องหา ตั้งแต่เริ่มคดีในขณะที่พยานหลักฐานยังคงมีอยู่จึงสามารถ
 พิสูจน์ความจริงได้แน่ชัด และการที่ผู้เชี่ยวชาญสามารถให้การเป็นพยานโดยทำความเห็นเป็นลาย-
 ลักษณ์อักษรได้ ทำให้มีเวลาเตรียมและทบทวนความรู้ความชำนาญประกอบการวิเคราะห์ข้อ-
 เท็จจริงที่เป็นประเด็นปัญหาเสนอต่อศาลอย่างละเอียดรอบคอบครอบคลุมทุกแง่มุม ผู้เชี่ยวชาญ
 มักจะมีอิสระในการให้ความเห็นในประเด็นแห่งคดีได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ศาลได้รับทราบ
 ข้อความจริงอย่างครบถ้วน เมื่อผู้เชี่ยวชาญมาเป็นพยาน ก่อนเริ่มถามคำให้การผู้เชี่ยวชาญจะต้อง
 แสดงตนว่าเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ ตลอดจนการปราศจากอคติหรือส่วนได้เสียในคดี พยาน
 ผู้เชี่ยวชาญที่ไม่มีส่วนได้เสียกับคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจึงจะวิเคราะห์ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็น
 แห่งคดีแล้วสรุปเป็นความเห็นไปตามหลักวิชาการอย่างตรงไปตรงมาเพราะมีความเป็นกลาง มิได้
 มีอคติเอนเอียงเข้าข้างคู่ความฝ่ายใด ในการวินิจฉัยคดีจึงเป็นไปได้ที่ศาลอาจเชื่อตามคำเบิกความ
 ของพยานผู้เชี่ยวชาญยิ่งกว่าคำเบิกความของผู้เสียหายซึ่งเป็นประจักษ์พยาน เพราะเห็นว่าผู้เชี่ยว-
 ชาญเบิกความไปตามข้อเท็จจริงตามหลักวิชา ปราศจากอคติ ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่
 122/2533 ซึ่งวินิจฉัยว่าผู้เสียหายและ ส.พยานโจทก์ เบิกความขัดกันในสาระสำคัญหลายประการ
 และขัดกับคำให้การชั้นสอบสวนของผู้เสียหายเองด้วย ทำให้น่าสงสัยและที่ผู้เสียหายเบิกความว่า

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁵⁶ G. D. Wakes, An Introduction to evidence 3 rd 2d (London : Sweet & Maxwell, 1967) , pp. 174.

¹⁵⁷ J. M. Fitzgerald, Handbook of Criminal Investigation (N.Y. : ARCO Publishing, n.d.), pp. 197.

จำเลยพาผู้เสียหายไป โดยขู่เชิญบังคับโดยผู้เสียหายไม่เต็มใจไปกับจำเลย จำเลยได้ข่มขืนกระทำ-
 ข้ำเราผู้เสียหายโดยจับมือทั้งสองของผู้เสียหาย และเหวี่ยงบังคับกดลงกับพื้นจำเลยกดทับตัว
 ผู้เสียหาย ผู้เสียหายรู้สึกเจ็บที่อวัยวะเพศ และพบว่ามีเลือดไหลออกมาจากจนเประเกือบไม่
 กระคาน จำเลยเอาน้ำจากห้องนำมาล้าง ส่วนผู้เสียหายถูกไม่ไหวจนกระทั่งรุ่งเช้า ผู้เสียหายถูกขืน
 ยังเดินโซเซจะเข้าห้องน้ำจนจำเลยต้องช่วยประคองนั้น พยานโจทก์ซึ่งเป็นแพทย์เบิกความว่าได้
 ตรวจร่างกายผู้เสียหายหลังจากถูกข่มขืนเพียง 5 วัน ไม่พบรอยฉีกขาดหรือฟกช้ำ รูปคดีจึงมี
 ความสงสัยพอสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ จึงต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้
 แก่จำเลย

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย